

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1992.
JÚLIUS-AUGUSZTUS
CXXVII. évfolyam

A tartalomból

„... én az erdőt nemzeti tőkének, nemzetünk úgyszólván utolsó tőkéjének tartom, melyet nem szabad megtámadnunk, eltékoznunk, melynek megtartásában és nevelésében kormányoknak, egyeseknek, községeknek s az egész nemzetnek, törvényhozásnak és népnevelésnek közre kell működniük.”

197. oldal

Ezért a teljesítményért a magyar erdésztársadalmat és mindazokat, akik e nagy munkában részt vettek, elismerés és köszönet illeti.

201. oldal

Látszólag tehát minden rendben van, jogi és anyagi felelősségrevonás nincs, csak éppen az ország lett szegényebb egy értékes erdővel.

212. oldal

VÁNDORGYÜLÉS '92

215. oldal

A fa termelése már megvalósítja azt, amit másutt energiareformként tüntetnek fel: a napenergia hasznosítását.

218. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata.
CXXVII. évfolyam 7-8. szám
(1992. július-augusztus)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tajjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, Barátossy Gábor, dr. Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Gencsi Zoltán, dr. Gőbölös Antal, Gyöngyössy Péter, dr. Járasi Lőrinc, dr. Kárpáti László, Kertész József, Korbonszky Kazimimé, dr. Kovács Mátyás, ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
 Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: DR. SÉBOR JÓZSEF, a Monteditio KFT ügyvezető igazgatója. Kiadóhivatal: 1075 Budapest, Tanács krt. 5/a.
 Telefon: 1412-890, 1325-186.

Nyomdai munkák: Monteditio KFT nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: Hegyi Ferenc.
 Munkaszám: 1992-0085
 A kézirat lezárva: 1992. július 1.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlap-kézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.
 Az évi előfizetés ára: 10 USD

СОДЕРЖАНИЕ

КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ЛЕСОРАЗВЕДЕНИЮ НА БОЛЬШОЙ ВЕНГЕРСКОЙ РАВНИНЕ	212
Е. НЕЙССЛЕЙН: Территориальная идентичность как строительный кирпичик Европы	218
Г-не КОВАЧ: Возможности биологической борьбы с Heterobasidion annosum	230
ПОЗИЦИИ ОТНОСИТЕЛЬНО ПОЛОЖЕНИЯ ТРАНСПОРТНОГО ОСВОЕНИЯ ЛЕСОВ В ВЕНГРИИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ НЕОБХОДИМЫХ МЕРОПРИЯТИЙ	233
Т. ПАПП: Какой должна быть плотность лани для поддержания мирового имени в Дюлае?	237

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Jerôme René: Alföldfásítási konferencia	195
Láng István: Kaán Károly munkássága	197
Dr. Lovászy Csaba FM helyettes államtitkár előadása	201
Oxigén. A Magyar Rádió ökológiai magazinja	304
Hozzászólások egy sajtótájékoztatóhoz	206
Óvári Ilona: Az Erdőfenntartási Alap működtetéséről	211
Az Országgyűlés 1992. évi tavaszi ülészakának június 8-9-10-i ülésének jegyzőkönyvéből	212

VÁNDORGYŰLÉS

Szaniszló Gáborné: Tolcsva történelmi múltjának rövid áttekintése	215
A HÓNAP KÉRDÉSE:	
Kollwentz Ödön: Hát már itt tartunk?	217
Anda István: Vándorgyűlés Vorarlbergben	218
Erwin Niesslein: A területi identitás mint Európa építőköve	218

ERDŐVÉDELEM

Szedlák Tamás - Dr. Szodfridt István:	
Agroerdőgazdálkodás: a trópusi területek ígéretes lehetősége	224
Dr. Bartha Dénes: Óriási nyárfák	226
Vida Gábor: A biológiai sokszínűség. Rend a káosz mögött	229
Dr. Kovács Gáborné: Gyökérrontó tapló elleni biológiai védelem lehetőségének vizsgálata erdeifenyő-csemetéknél	230

ERDŐRENDEZÉS - FELTÁRÁS

Guth Zsolt Erdőfeltárási hálózat fejlesztését megelőző...	232
Bogár István: Állásfoglalás a magyarországi erdőfeltárási helyzetéről...	233
Szélessy György: A jelen erdőrendezése egy erdőrendező szemzőgéből	235

VADGAZDÁLKODÁS-VADÁSZAT

Dr. Papp Tivadar: Mekkora dámállománnyal tartható fenn a világhírnév Gyulajban?	237
Jerôme René: A FIDESZ az erdész-vadász ellentét tisztázásáért	239
A FIDESZ zöld frakció álláspontja a vadkár kérdésében	240
Gera Pál: Javaslat a vadászható állatfajok listájának a megváltoztatásához	241

CSEMETEKERT

Bordács Sándor: A tölgy szaporítóanyag-termelés változásai 1988-1991 között	242
---	-----

ERDŐKERÜLŐBEN

Kiss Ferenc napok Szegeden	244
Igy látom az erdőt	246
Kató Pál: Két fehér fogoly	249

KÖNYVESPOLC	251
EGYESÜLETI HÍREK	254

INHALT

Tieflandaufforstungs Konferenz	212
E. Niesslein. Räumliche Identität als Baustein für Europa	218
Frau Dr. Kovács: Untersuchung der Möglichkeit biologischer Abwehrmassnahmen gegen Heterobasidion annosum	230
I. Bogár: Stellungnahme in der Lage ungarländischer forstaufschliessung und vorschlag zu den nötigen massnahmen	233
Dr. T. Papp: Mit welcher Grösse des Damwildbestandes ist der Weltruhm haltbar im Rewier Gyulaj?	237

CONTENTS

Conferens on the great plain afforestation	212
Niesslein, E.: Territorial identity as basic principal for Europe	218
Kovács, G.-né: Possibilities for biological methods of controlling Heterobasidion annosum	230
Bogár, I.: Position on the state of the opening-up the forests in Hungary and proposal for next tasks	233
Papp, T.: What size of game stock of fallow deer is needed to keep up the world-wide fame in Gyulaj?	237

ALFÖLDFÁSÍTÁSI KONFERENCIA

Kaán Károly születésének 125. évfordulója alkalmából

A 125 év ünneplésre egymagában még nem alkalmas. Az ilyen nálunk annak idején — nem kis ellenkezésre és személyi okokból — az egyetem vezette be. *Kaán Károly* eszméit idézni, magunkévá tenni és megvalósítani azonban szakmánk mai helyzetében és körülményei között rendkívül időszerű. Napjaink szponzorálási gyakorlata ezt ez alkalommal az alföldfásításra korlátozta.

A Magyar Tudományos Akadémia, az Erdészeti Tudományos Intézet, az Erdészeti és Faipari Egyetem, egyesületünk és nem utolsó sorban Püspökladány város önkormányzata ez alkalommal Püspökladányban, a jubiláns alapította szikkísérleti állomás területén és környékén tudományos konferenciával, helyszíni bejárásal emlékezett, vette számba Kaán Károly eszméinek mára is kiható mondanivalóját, és adott buzdítást az azokban foglaltak megvalósítására.

A kétnapos konferencia a városi művelődési központ valójában minden igényt kielégítő színháztermében és egyéb helyiségeiben zajlott. Házigazdaként a város polgármestere — *dr. Farkas Dezső* — üdvözölte a szép számban megjelenteket, majd költői ihletésű és a fásítás iránt igaz elkötelezettségről tanúskodó szavakkal nyitotta meg az ülést, adta át a szót az előadóknak.

Elsőnek *dr. Tóth Albert*, a körzet országgyűlési képviselője jó irodalmi tájékozottsággal és helyismerettel sürgette a tervezett tájgazdálkodást a helyzet által indokolt türelemre és kitartásra buzdítva. Ezt követően a földművelésügyi miniszter képviselőjében megjelent *Lovászi Csaba* h. államtitkár átfogóan ismertette a

tárca területhasznosítási elgondolásait, majd *Keresztes K. Sándor* környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter vázolta ágazatirányítási elgondolásait. Komplex regionális és fenntartható területfejlesztés tervezését sürgette a tudósok és az illetékes szakemberek meghallgatásával, az egész lakosság egyetértő közreműködésével.

A konferencia megrendezésére alkalmul vett jubilánssról *Láng István* akadémikus, az MTA főtárgya emlékezett meg. Munkássága különböző korszakainak méltatásán keresztül mutatott rá igaz tudósi nagyságára, ami a korunkban oly gyakran változott társadalmi közegben mindig elismerésre talált. A fennkölt szavakhoz csatlakozva a polgármester bejelentette, hogy a város képviselőtestülete a kaáni eszmék eddig megvalósult eredményeinek láttán határozatot hozott a további megvalósulást elősegítő alapítvány létrehozására. Az alapító oklevelet bemutatva a kuratórium vezetésére *dr. Tóth Albert* országgyűlési képviselőt kérte fel. Ő ezt örömmel elvállalta.

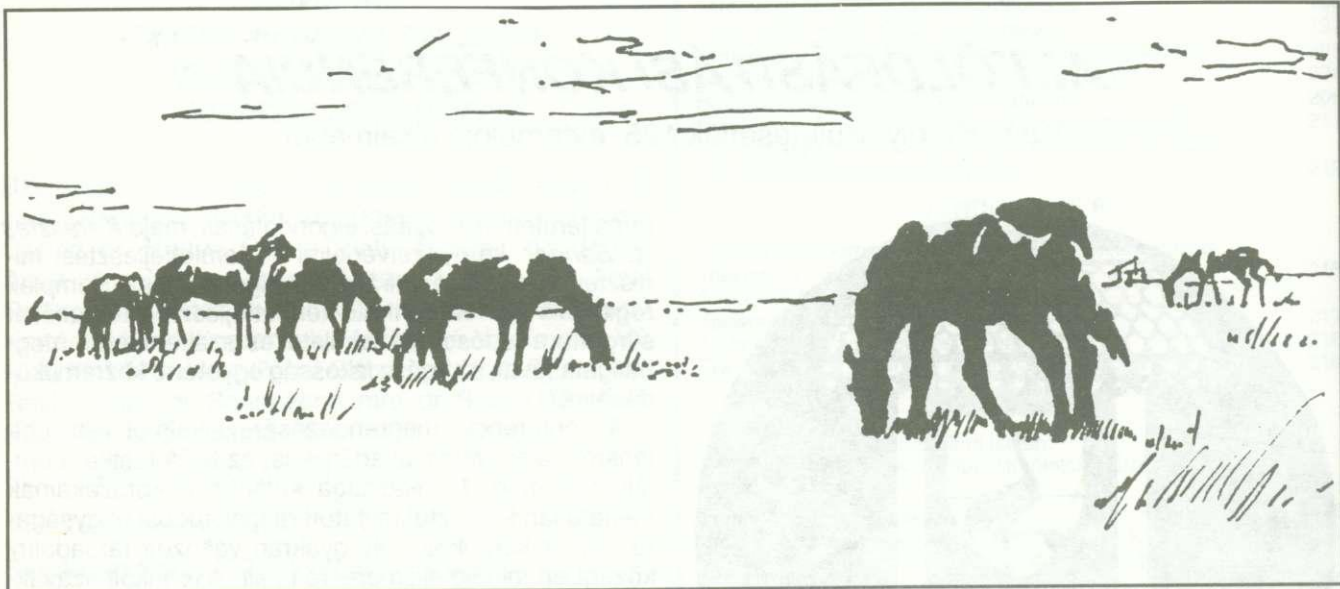
Az eléggé nem értékelhető, szép gesztussal keltett hangulatban a konferencia résztvevői kivonultak Kaán Károlynak az Erdészeti Tudományos Intézet Kísérleti Állomása kertjében 35 évvel ezelőtt felállított szobrához. Itt *Schmotzer András*, az egyesület elnöke tartott ünnepi beszédet, majd a rendező intézmények megjelent képviselői koszorúkat helyeztek az emlékműhöz.

A konferencia folytatására az elnökséget *dr. Bondor Antal*, az intézet főigazgatója vette át, és elsőnek az erdőgazdálkodás világméretűen általános jelentőségét ecsetelte. Utána *dr. Hevessy József*, Debrecen megyei jogú város polgármestere kellő felkészültséggel és mély meggyőződéssel fejtette ki a társadalom szerepét az alföldfásítási program megvalósításában. Ezt soron követték kutatóink előadásai. *Dr. Führer Ernő*, *dr. Járó Zoltán*, *dr. Szodfridt István* a klíma, a talaj és a víz meghatározó alföldfásítási szerepével foglalkozott.

Rakonczay Zoltán tanszékvezető egyetemi docens ezt az alkalmat használta fel ahhoz, hogy — lojalitását többször is kifejezve — annak a nézetének adjon kifejezést, miszerint közvéleményünk eltúlozza *Kaán Károly* eredményeit. Adatai szerint alig valamennyi megvalósulás esik ezen nagy elődünk idejére. Szavait később *dr. Erdős László* tette helyre azzal, hogy megállapította, Kaán Károly szellemi öröksége volt az, ami 1945 után oly nagyvonalúan megvalósult. Több, korábban is megjelent ismertetés után *dr. Mátyás Csaba* egyetemi rektorhelyettes tartott nagy felkészültségről tanúskodó előadást az élővilágfejlesztés érdekében a génmegőrzés jelentőségéről. Szavait figyelve és az európai szakirodalomra gondolva felcsillant a remény egyetemünknek jobban a biológia felé fordulására...

A napot már estebe hajlóan *Haraszthy Lászlónak*, a Világ Természetvédelmi Alap (WWF) magyarországi

szakértőjének felszólalása élénkítette. Visszautasítva a felkínált mikrofont, bozontos szakállába fulladó szavakkal igyekezett megvédeni azt az információt, amit az erről napilapjainkban ismertetett sajtótájékoztatón adott. Szavait a terem végéből alig lehetett érteni, így a reájuk záporozó válaszok csupán az újságokban megjelentek ismeretén alapulhattak. A szakmában kelt felháborodásnak többek között *Schmotzer András*, *Göbölös Antal*, *Dauner Márton*, *Barátossy Gábor* adtak hangot, tiltakozva a közvéleménynek ilyen félrevezetése ellen. Az elnök a vitát végül is elnapolta. Ezt még megelőzően *Horváth Sándor* szót emelt a készülő három törvény ügyéről és a természetvédelmibe nekünk, erdészeknek is beleszólási jog biztosítását kérte.

A szellemileg fárasztó napot este tábori vacsora követte a szikkísérleti telep parkjában. Ahogy végignéztem a résztvevőkön, úgy éreztem, hogy egyedül az én meghatott szemeim előtt rémlett fel a hajdani puszta szik képe... Másnap folytatódott az ülés. *Dr. Oroszi Sándor*, az MM főigazgató-helyettese kiterjedt alföldfásítási történelmi kutatásainak eredményeiből kötött csokrot abból a szempontból, hogy területen és pénzen túlmenően milyen állami adminisztratív intézkedések alapozhatják vagy akadályozhatják a fásítást, erdőtelepítés létrejöttét. Rendkívül figyelemre méltó szavait *dr. Tóth Béla*, az intézet nyugdíjas tudományos tanácsadója folytatta. A tájból kiindulva az ott eddig eltöltött életének tudományos és gyakorlati eredményeit sorolta a recenzens által sajnos alig követhető és épp ezért feltétlenül teljes terjedelemben közzéadandó módon.

Dr. Erdős László, az Állami Gazdaságok Központja ny. erdészeti előadója, szaktanácsadó a nyugat-európai mezőgazdasági struktúra változásából következtette a hazánkban ilyen művelés alól rövidesen felszabaduló terület nagyságát, s kerekén egymillió hektárra becsülte. Rámutatott, hogy ennek hasznosítására legkézenfekvőbb alternatíva az erdőgazdálkodás. A jobb termőképességű talajokon a fatermesztés célú művelésnek a mezőgazdaságiéval szemben magasabb gazdaságos-

ságát részletes számításokkal támasztotta alá, míg a gyengébbeken egyéb tevékenységet — energiaerdőt, apróvadás vadászterdőt — javasolt.

Barátossy Gábor egyesületi főtitkárunk az erdőnek az Alföldön az országoshoz és más tájakhoz viszonyítottan elmaradott jóléti hasznosítására mutatott rá. Ennek fokozatos kiépítését szorgalmazta, de figyelmeztetett, hogy csak a lakosság tényleges igényére szabad építeni. Végül *Dauner Márton*, az FM Erdészeti és Faipari Főosztályának vezetője kívánt az idetartozó, de eddig szóba nem kerültéről beszélni. Az erdő jövőjét alapozó tulajdonlasi törvénnyel kezdte, majd minden erővel arra buzdított, hogy a negyven év alatt a tervezdésre begyöpösödött erdészeti szemléletünket az új, a piacgazdasággal meghatározott gondolkodásra fordítsuk. Tájékoztatót arról, hogy ezen a téren milyen új intézkedések történnek, milyen új gondolatok, tervek foglalkoztatják a minisztériumot és más országos, sőt ma már európai szerveket is. Az előadáshoz hozzátartozva *dr. Göbölös Antal* a kárpótlással kapcsolatos intézkedések — földhivatalok, kárpótlási hivatalok stb. — számára nyújtott állami támogatáshoz hasonlóan az ilyen ügyek intézésével súlyosan terhelt erdőfelügyelő-ségek, erdőrendező-ségek számára is erősítést kért.

Dauner válaszában az igény jogosságát elismerve, kiegészítésében az ország általánosan rossz gazdasági helyzetének figyelembevételét kérte.

Néhány helyi jelentőségű felszólalás után a programmal előirányzott idő lejártával az elnök az ülést lezártan nyilvánította azzal, hogy a személyes beszélgetések során kialakultaknak megfelelően a konferencia eredményét egy bizottság fogja összeállítani, és azt minden érdekelt fórumhoz eljuttatja. Az eredmények kiszűrését, a bizottság összeállítását az elnök a konferenciát követő helyszíni bejárásra bízta. Így ezzel a konferenciának csak a zárttéri munkája fejeződött be, az tovább folytatódott, és végső eredményét majd a bizottsági jelentés tartalmazza.

Jerôme René

LÁNG ISTVÁN

Kaán Károly munkássága

A Magyar Tudományos Akadémia tagjai című kiadványban Kaán Károly életrajzi adatait így foglalták össze nagyon röviden és tömören: erdőmérnök, gazdaságtörténész, született Nagykanizsán 1867. július 12-én, meghalt Budapesten 1940. január 28-án. Levelező taggá választották 1924-ben. Székfoglaló előadását 1924-ben tartotta „Elváltóságok az Alföld képében” címmel.

Több alkalommal emlékeztek meg *Kaán Károly* tudományos, szakmai és közigazgatási tevékenységéről. Én is elolvastam *Molcsányi Gábor* megemlékezését, melyet 1940 decemberében mondott el az Országos Erdészeti Egyesület közgyűlésén, *Lády Géza* cikkét, amely az Erdőgazdaság c. folyóiratban jelent meg 1954-ben. *Madas András* avatóbeszédét, amelyet itt Püspök-ladányban tartott 1958-ban és *Oroszi Sándor* cikkét, amely az Agrártörténeti Életrajzok című kiadványban jelent meg 1985-ben.

Ezek a különböző történelmi korszakokban íródott értékelő megjegyzések érthető módon igyekeztek *Kaán Károly* alkotásaiból kiemelni olyan elemeket, amelyek jól illeszkedtek az adott időszak uralkodó szellemi és ideológiai irányzataihoz.

Molcsányi Gábor megemlékezése végén így ír: „*Kaán Károly* nevét nem kell külön megörökíteni; azt közéleti működésével és irodalmi munkásságával a magyar erdészet legkeményebb sziklájába ő maga véste be, nevét susogja a ma már több, mint százezer hold alföldi erdő, amelyet az ő hívó szava keltett életre és hozzánk, akik ma róla emlékezni jöttünk össze, a magyar erdők zúgásából az ő szava szól: a Kárpátokat szétszabdalni csak ideig-óráig lehet, azok egysége oszthatatlan és örök.”

Lády Géza 1954-ben azt emelte ki, hogy *Kaán Károly* korát messze megelőző politikai felvilágosultsággal, éleslátással és harcos kiáltással bírálta mind az állami, hitbizományi és egyházi, mind a magán- és birtokossági erdők kezelése és használata terén évszázadunk elején fennállott visszasságokat.

Madas András 1958-ban *Kaán Károlynak* azt a koncepcióját húzta alá, hogy az egyetlen kiút az, hogy „... az erdővagyont az állam őrzi, az erdei termelést az állam intézi és látja el, és az erdei termékeket az állam értékesíti...”.

Oroszi Sándor 1985-ben — többek között — *Kaán Károly* interdiszciplináris szemléletét hangsúlyozta. Így ír erről: „... A szorosabban vett erdészetten kívül a természetvédelemben és a vízügyi kérdésekben is alapvető volt munkássága. Az a szakterület éppúgy sajátjának tekinti *Kaán Károlyt*, mint az erdészetet. Ő ismerte fel elsőként, hogy az erdészet ügyét más, rokon ágazatokkal kell összekapcsolni, a felmerülő feladatokat együtt kell megoldani. Igaz, az alföldi erdők, a természetvédelem és a vizek kérdése újabb és újabb nehéz-

ségeket, feladatokat ró ránk, de *Kaán Károly* munkássága alapot ad ma is megoldásokra.”

Kaán Károly valódi és maradandó tudományos tevékenységének értékét mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy az egymástól alapvetően eltérő társadalmi rendszerekben egyaránt felismerték és méltányolták munkásságát. De így van ez a szellemi élet minden valódi nagy alkotójával, akik túléltek a napi politika kisebb-nagyobb buktatóit, és minden generáció számára tudnak időtálló értéket felmutatni. *Vörösmarty Mihály, Kazinczy Ferenc, Arany János, Kőrösi Csoma Sándor, Madách Imre, Eötvös József, Jókai Mór, Illyés Gyula*, vagy a természettudósok közül *Bólyai Farkas, Eötvös Lőránd, Jedlik Ányos, Kandó Kálmán, Jávorka Sándor, Szentgyörgyi Albert* és mások munkássága is ilyen időt-

Mit kell az erdésznek ismernie?

A múlt évi denveri (USA – Colorado) erdészeti oktatási konferencia a címben feltett kérdésre válaszként azokat az átfogó problémákat sorolta fel, amelyek megoldására fel kell készülnie az erdész-társadalomnak és a szakképzettséget is ezekhez kell igazítani. Ezek a következők:

- globális erdőterület-csökkenés, környezeti degradáció és a globális felmelegedés,
- a biológiai sokféleség csökkenésének megakadályozása,
- az erdei termékek iránt megváltozott igények kielégítése,
- a természetes élővilág megőrzése,
- olyan természetési és termelési gyakorlati megoldások kialakítása, amelyek a környezetet és a természetes élővilág életterét nem rontják,
- az erdők egészségi állapotának megőrzése,
- a szociális, üdülési és természetési igények megfelelő összehangolása.

A felsoroltak megoldásához legalább a következő szakterületeken kell az erdésznek jártasnak lennie:

- parkok és üdülési lehetőségek megteremtésére irányuló gazdálkodás,
- rendszeres erdőgazdálkodás,
- kormányzati szabályozások,
- műszaki ismeretek és távérzékelés,
- hidrológia,
- városi zöldfelület-gazdálkodás,
- új termékek létrehozása és feldolgozása.

(Forest Resource Management in the 21st century: Will forestry education meet the challenge?)

Ref.: dr. Szodfridt István

Rendeződik az erdők sorsa a volt NDK területén

Az 1990. évi vagyonügynökségi törvény végrehajtásaként a volt állami erdőgazdasági üzemek és erdőrendezőségek vagyona átmenetileg a vagyonügynökség kezelésébe került. (Valamennyi erdő, kerekben 1000 melléküzem és 1000 erdészlakás.) Az 1991 végéig végrehajtott erdőleltározás összesen 1962 eha erdőt mutatott ki, aminek 61%-a 1945 előtt tartományi, 12%-a községi, 1%-a szövetségi és 25%-a egyéb volt.

A részletes felvétel alapján megindult idén az erdőtulajdon restitúciója, elsősorban a tartományok vonatkozásában. A községek részére március elejéig már 18 eha-t adtak vissza, év végéig 100 eha-t, a maradékot 1993-ban adják. A restitúciós területek levonása után mintegy 450–500 eha erdő marad privatizálásra. Erre már 600 ajánlatuk van, közte 260 korábbi tulajdonos. A privatizálás vezérelve életképes és változatos üzemegységek képzése legalább 500 ha kiterjedéssel. A főfafajok vonatkozásában: EF 2–4 eha, LF 1,5–3 eha, B/T 1–2 eha között. Szétszórt, kis parcellák esetében területrendezésről lehet szó. A vételár a forgalmi értékhez igazodik. Ilyennek hiányában tekintetbe kell venni a várható jövedelmet, hogy a törlesztésre fedezetet adjon. A privatizálás előreláthatólag hosszabb időt vesz igénybe, azért ezt a feladatot rövidesen egy földértékelő és -forgalmi szervezet feladatává teszik.

(DER WALD 1992. 5. Ref.: Jérôme René)

álló. Ők is a Magyar Tudományos Akadémia tagjai voltak, akárcsak *Kaán Károly*.

Talán megengedik nekem azt az elfogultságot, hogy először *Kaán Károly* és az Akadémia kapcsolatával foglalkozzam. Mint már említettem, 1924-ben választották meg levelező tagnak. Mondhatnám azt is, hogy elég későn. *Kaán Károly* akkor már 57 éves volt, és jelentős szakirodalmi tevékenység állt mögötte. Abban az évben összesen hét levelező tagot választott az Akadémia. Rajta kívül a költő *Jakab Ödön*, a nyelvtörténész *Jakubovich Emil*, az irodalomtörténész *Kékly Lajos*, a statisztikus *Kenéz Béla*, az elmegyógyász *Moravcsik Ernő Emil* és a művészettörténész *Petrovics Elek* lett az Akadémia tagja.

Miért nem lett *Kaán Károly* sohasem az Akadémia rendes tagja? Hiszen még 16 évig élt és alkotott. Nagy alkotásai közül „A Magyar Alföld” című műve 1927-ben jelent meg. Ezt a munkáját 1929-ben „Az Alföld problémája” című műve követte. A „Természetvédelem és a természeti értékek” című korszaknyitó könyve is a levelező tagság elnyerése után, 1931-ben jelent meg.

Külön érdekes bűvárkodást jelentene keresni a feleletet arra, hogy miért nem nyerte el *Kaán Károly* az

Akadémia rendes tagja címét. Valószínű, hogy a hibát az Akadémia vezetésének egyoldalú szemléletében kell keresni. A szervezeti keretek sem kedveztek a természettudományok és a műszaki tudományok képviselőinek. A két világháború között a tagság három osztályhoz tartozott: a nyelv- és széptudományi osztályhoz, a bölcséleti, társadalmi és történelmi tudományok osztályához, valamint a matematikai és természettudományok osztályához. A tagság zöme a mai értelemben vett társadalomtudományokhoz tartozott.

Kaán Károly levelező tagsága idején, vagyis 1924 és 1940 között az esztéta *Berzeviczy Albert* és a történész *Habsburg József* főherceg voltak az elnökök, illetve a jogtudós *Balogh Jenő* és az irodalomtörténész *Voinovich Géza* voltak a főtitkárok. Bizonyára mindnyájan távol álltak az erdészeti tudományok gondolatvilágától.

A Magyar Tudományos Akadémia első évszázada című kétkötetes könyv az intézmény alapítása századik évfordulója alkalmával tartott előadásokat publikálta. Összesen 23 előadás került be ebbe a kiadványba, ezek között a 22. előadást *Kaán Károly* írta „A Magyar Tudományos Akadémia és az erdőgazdasági tudományok” címmel, a 23. előadást pedig *Sigmond Elek*: „A Magyar Tudományos Akadémia és a mezőgazdasági tudományok”.

Kaán Károly tanulmányához még visszatérek, csak a történelmi-gazdasági háttér jellemzésére említem meg, hogy három évig tartott, amíg a gyűjteményes kötet megjelent, mert igen nehéz anyagi gondokkal küszködött akkor az Akadémia. A publikálás bizonytalanságain *Széchenyi István* unokáinak adományai segítettek, nevezetesen gróf *Teleki Tiborné Széchenyi Alice* és gróf *Károlyi Lajosné Széchenyi Hanna* vállalták a publikálás költségeit. A könyv ennek ellenére csak 1928-ban jelent meg.

Egyébként a centenáriumi ünnepséget 1925. november 3-án tartották. Ezt megelőzően a nemzetgyűlésen *Széchenyi István* haza iránti érdemeit iktatták törvénybe, amit az Akadémia indítványozott. A százados ünnepen *Klebensberg* kultuszminiszter azt fejtegette üdvözlő beszédében, hogy a mai tudományosság egyik nagy veszélyének, a tudományok rendkívüli elágazásának és specializálódásának idején milyen hatalmas és összetartó szerep jut az Akadémiának.

Berzeviczy Albert ünnepi beszédében az Akadémia anyagi helyzetének taglalása nagy helyet foglalt el, kiemelve az államtól és a társadalomtól kapott pénzügyi segítség jelentőségét.

Most térek vissza *Kaán Károly* tanulmányához, amely tehát a centenáriumi kiadványban található.

Nagyon érdekes indítással kezdi az előadást *Kaán Károly*, *Hóman Bálint*ra hivatkozva. Idézem őt:

„... Néha még ma is találkozunk a tájékozatlanoknak azzal a helyt nem álló megállapításával, hogy Ázsiából a magyar nem hozta magával az erdő szeretetét, és így csak természetes, hogy idők során nomád hajlamaiknak főleg az Alföldön az erdő is áldozatul esett.

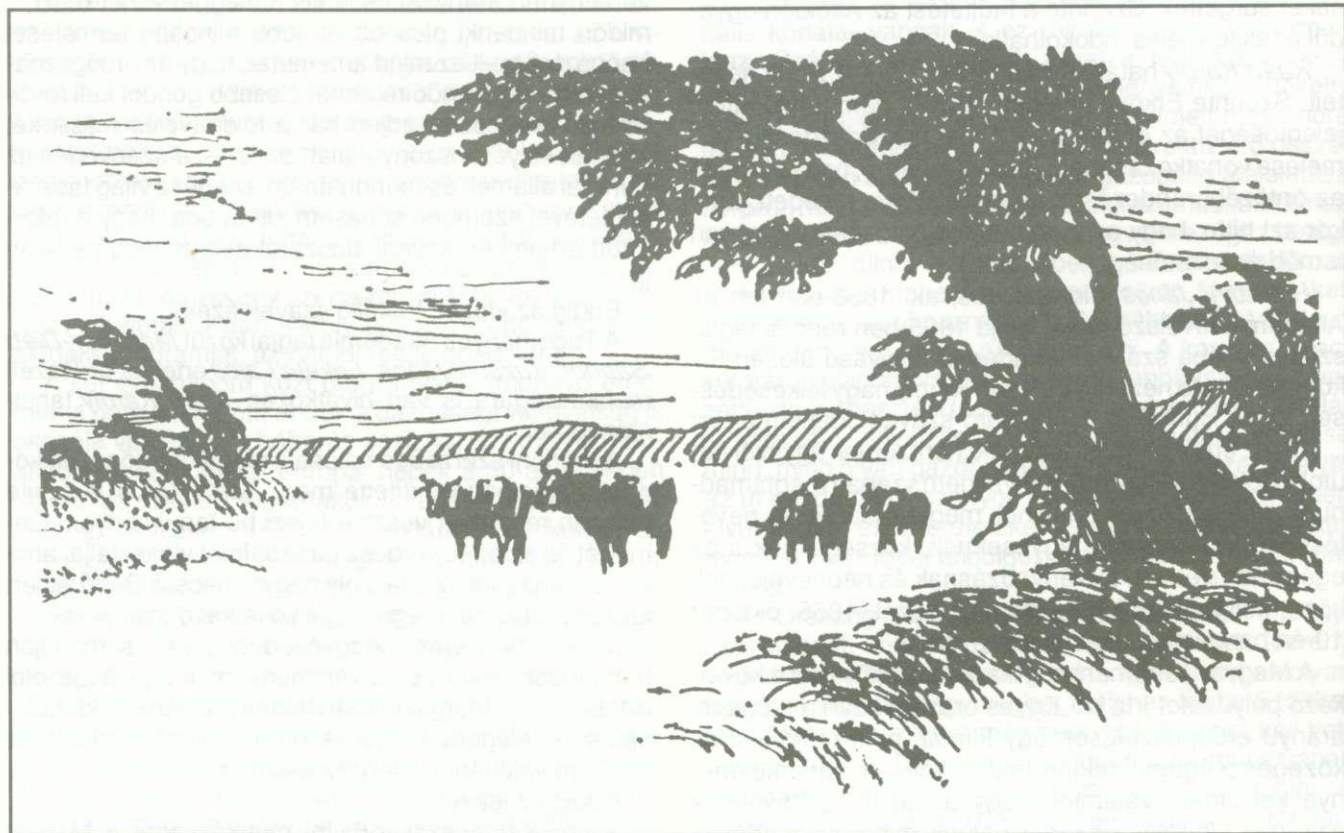
Ez a megállapítás mindenestre téves!

A honfoglaló magyarok kifejezetten szerették az erdőt is. A gyepű elvében a nemzetvédelem egyik legjelentősebb és mindenképpen konzerválni kívánt tényezőjének, emellett pedig vadászati kedvtelésük s ezzel pihenőnapjaik nemesen szórakoztató helyének tekintették az erdőt.

Szent István király államalkotó zsenije a honfoglaláskor lakatlan, meg nem szállt, a nemzetségeket elválasz-

Kaán Károly leírja azt az első esetet is, amikor a Magyar Tudományos Akadémia neve kapcsolatba került a magyar erdészeti tudományok fejlesztésével. A helytartótanács 1862-ben kelt leiratában kívánatosnak tartotta, hogy az Országos Magyar Gazdasági Egyesület egyfelől a Magyar Tudományos Akadémiával, másfelől a Magyarországi Erdészeti Egyesülettel (ez volt a német származású erdészek társasága) szövetkezze

tó és az országhatárt képezett erdőket királyi tulajdonba fogadta. Ezzel azokat a legfőbb hatalom gazdasági alapja egyik fontos tényezőjévé tette és egyben királyi oltalmába vette..." Eddig az idézet.

Kaán Károly részletesen kifejtette *Széchenyi István* nézeteit az erdőgazdálkodásról. A Magyar Tudományos Akadémia lángeszű megalapítójának nemes lelke — írja *Kaán Károly* — telve volt a természet, s benne az erdő szeretetével. Azt vallotta, hogy minden gyönyörnek és nemesnek kútforrása a természet, s nagyon lehangolta, hogy nálunk annyi hibát követnek el a természet rendje ellen és hogy annyira megzavarják az erdőpusztítások és egyebek is a természet háztartásának egyensúlyát. *Széchenyi* sürgette a szénbányászat fejlesztését, hogy ezzel is csökkentsék a felesleges mértékű fatüzelést. *Széchenyi* — írja *Kaán Károly* — teljes mértékben át-érezte és minden vonatkozásában méltányolni is tudta az erdők nagy és hovatovább emelkedő közgazdasági jelentőségét, az erdők fokozottabb védelmének nagy szükségét, az erdőügyek minden irányú nagyobb felkarlását.

és ily módon mielőbb összeállíthassa az erdészeti műszótárt, mint a magyar erdészek kiképzésének, de a magyar erdészeti irodalomnak is egyik legfőbb segéd-eszközét.

Kaán Károly tanulmányában bírálta *Divald Adolf* erdészeti szakíró — egyébként 1864-ben lett az Akadémia levelező tagja — erdőhasznosítási nézeteit. *Divald* ugyanis csak a feltétlen erdőtalajon álló erdőket kívánta fenntartani hazánkban. Nem mérlegelte eléggé az erdőnek a természet egyensúlya biztosítására kiható jelentőségét és ezért nem látta szükségesnek azt sem, hogy az ország területén a mezőföldek erdőkkel váltakozzanak.

Az 1863. évi rendkívüli méretű aszály igen nagy károkat okozott az országban. A bajok okainak kutatása akaratlan is előtérbe került s a közvélemény a vízszabályozásoknak és a lecsapolásoknak, valamint az erdőpusztításoknak tudta be a bajok eredő okát, s az erdőpusztítások megakadályozását és az erdőtelepítéseket sürgette.

Ilyen előzmények után tartotta meg *Érkövy Adolf* a Magyar Tudományos Akadémia 1864. október 3-i ülésén székfoglaló előadását „Az erdők mint esőzési tényezők az Alföldön” címmel. Érkövy szerint az Alföldön tapasztalható aszályos bajok olyan természetű hatások következményei, amelyekre az erdők jelenléte vagy hiánya semmiféle befolyással nincs. Ellenezte azokat az irányzatokat, amelyek az Alföldön a szárazság okozta bajok ellensúlyozására erdőtelepítéseket és faültetéseket sürgettek. Szerinte a faültetést az Alföldön egyedül a fakitermelés indokolhatja.

Kaán Károly határozottan bírálta Érkövy Adolf nézeteit. Szerinte Érkövy tévedett, amikor nem tulajdonított jelentőséget az erdőnek az Alföld mezőgazdasági termelése vonatkozásában. Érkövy érdeme, hogy sürgette az öntözőberendezések fejlesztését, de tévedett, amikor azt hitte, hogy az egész Alföld öntözésére megvan a mód és lehetőség.

Hunfalvy János földrajztudós, aki 1858-ban lett az Akadémia levelező tagja, majd 1865-ben rendes tagja, szintén vitába szállt az Akadémia felolvasó ülésén Érkövy és Divald nézeteivel. *Kaán Károly* nagy lelkesedéssel idézi Hunfalvy János záró szavait. Idézem én is: „... Én az erdőt nemzeti tőkének, nemzetünk úgyszólván utolsó tőkéjének tartom, melyet nem szabad megtámadnunk, eltékoznunk, melynek megtartásában és nevelésében kormánynak, egyeseknek, községeknek s az egész nemzetnek, törvényhozásnak és népnevelésnek közre kell működniük.” Eddig az idézet. 1865. október 10-én hangzottak el ezek a szavak.

A Magyar Tudományos Akadémia 1874-ben a következő pályázatot írta ki: „Egyes országokban a nagyobb arányú erdőpusztítások úgy klímái, mint termelési és közegészségügyi tekintetéből milyen következményekkel jártak, valamint, hogy a hazai viszonyoknak ezirányú elbírálása szerint nálunk minő intézkedések lennének kívánatosak a kérdés megfelelő szabályozásához?”

Négy pályamunka érkezett be és a pályadíjat *Galgóczy Károly* mezőgazdász nyerte el, akit egyébként 1858-ban levelező tagnak választottak meg. A pályamű a következő címet viselte: Az erdő a természet és a mezőgazdaság háztartásában.

Kaán Károly tanulmányában nagy elismeréssel ír *Bedő Albert* erdész (később, 1880-ban az Akadémia levelező tagja) 1875. évi cikkéről, amely az „Erdészeti értékeink megóvása” címet viselte. Mindezek a szellemi termékek egy új erdészeti törvény koncepcionális részét szerették volna megalapozni.

Hosszas vajúdas után, 1878-ban született meg az új erdőtörvény. A tudományos szakértők álláspontját a kormányzati szakigazgatás nem hagyta teljes mértékben érvényesülni. A tervezetet többször átdolgoztatták, az állami szerepvállalást jelentősen csökkentették. De ezen hiányosságok ellenére is pozitívan értékelték *Kaán Károly* is ezt a törvényt.

Nagy tisztelettel és szeretettel ír *Kaán Károly* arról a jelentős szellemi hatásról, amit *Bedő Albert* akadémikus és 1881-től országos főerdőmester fejtett ki. Nem tudok ellenállni, hogy ne idézzem én is, akárcsak *Kaán Károly*, *Bedő Albert* 1886-ban megjelent sorait.

„... A földművelés Európában a megélhetés harcát vívja, mezőgazdasági és állattenyésztési részének helyzete hazánkban és egész Európában válságos. A világ búzatermő földei szaporodnak s hazánk a nagy világversenyben aránylag csak kis tömeggel vehet részt, s midőn mindenki olcsóbb és jobb minőségű termelését hangoztatja; — ez mind arra mutat, hogy az erdőgazdasági művelés teendőire annál élesebb gondot kell fordítani, mert szenvedjen bár a földművelés másik két ágának súlyos viszonyai alatt ez is —, e szenvedés az európai államok és mondhatnám az egész világ faszükségletével szemben sohasem juthat oda, hogy a ráfordított értelmi és anyagi áldozatot eléggé meg ne találja...”

Eddig az idézet. Időtálló szavak ezek.

A Tudományos Akadémia tagjai közül *Mágoecsy-Dietz Sándor*, *Tuzson János*, *Fekete Lajos* értékes erdészeti munkásságára is van hivatkozás *Kaán Károly* tanulmányában.

A trianoni szerződés hatása a magyar erdőgazdálkodást alapjaiban rendítette meg. *Kaán Károly* is szinte teljesen reményét veszve fejezi be tanulmányait. Önmagát és az egész erdész társadalmat vigasztalja, amikor értekezését az általa oly nagyra becsült *Bedő Albert* idézésével zárja, mégpedig a következő szavakkal:

„Lelkemben erős meggyőződéssé vált, s mondjon bárki mást, nekem ez a véleményem, s a jövő igazolni is fogja, hogy Magyarország földműves népe boldogulásának és elégedettségének egyik legfőbb eszköze az erdők művelésének kiterjesztése lesz.”

Eddig az idézet.

Kaán Károly szakirodalmi munkásságát a Magyar Tudományos Akadémia több díjjal is jutalmazta. Az „Erdőgazdasági politikai kérdések” című tanulmányát 1922-ben tüntette ki az Akadémia. A „Magyar Alföld” című munkáját 1928-ban a *báró Komfeld Zsigmond Alapítvány* díjával, „Az Alföld problémája” című művét pedig 1932-ben a *Weisz Fülöp Alapítvány* díjával jutalmazta. Megkapta továbbá a *Vitéz József* díjat is a „Természetvédelem és természeti emlékeink” című könyvéért. Halála után ítelték oda neki a Serbán-díjat.

Vajon, ha elővesszük a modern környezetvédelem olyan kulcsszavait, mint globális szemlélet, természeti és társadalmi összefüggések, erőforrás-gazdálkodás, fenntartható fejlődés — találunk-e *Kaán Károlynál*, ha szavakban nem is, de szellemében hasonló gondolatokat, irányzatokat? A válasz egyértelműen az, hogy igen. *Kaán Károly* szellemi öröksége túllépi korának problémáira való válaszkeresés időhatárait, és a 21. század felé tartó generációknak is juttat maradandó értékeket.

A nagy tudós és a kiváló köztisztviselő emléke előtt őszinte tisztelettel hajtok én is fejet.

DR. LOVÁSZY CSABA

FM helyettes államtitkár előadása

Dr. Gergátz Elemér földművelésügyi miniszter úr képviselőjében köszöntöm a konferencia résztvevőit. Megtiszteltetésnek tekintem, hogy a minisztérium képviselőjében néhány gondolatot kifejtethetek ezen a kiemelkedő jelentőségű rendezvénysorozaton.

Kaán Károly egykori földművelésügyi államtitkár, erdőmérnök, az erdészeti politika megújításával az I. világháború után írta be nevét erdőgazdálkodásunk történetébe. A trianoni békeszerződés rögzítette Magyarország új határait, mely során az ország jelentős területeket veszített, s e területek nagyrészt erdőkkel borított hegyvidékek voltak, melyek korábban biztosították az ország iparfa szükségletének zömét. A mintegy 9 millió hektár erdőből megmaradt 1 millió ha erdő korábban alárendelt szerepet játszott, sarj erdő üzemmódban kezelve tűzifa- és vékony szerfa-termelésre volt nagyrészt alkalmas. Kaán Károly ekkor hirdette meg máig aktuális programját, az Alföldfásítás gondolatát.

A két világháború közt programja számottevő eredményt nem hozhatott, ennek a gazdasági világválság is okozója volt és az a háborús pszichózis, amelyik megakadályozta, hogy az európai népek a 30-as években békés gazdasági kibontakozás útjára léphessenek. 1938-ig összesen 150 ezer hektárral növekedett az ország erdőterülete. A II. világháború után Kaán Károly szellemi örökségén nevelődött erdésztársadalom már nagyobb sikert ért el ennek az elképzelésnek a megvalósításában. Meg kell mondani, hogy a kibontakozást lehetővé tette az erdők állami tulajdonbavétele is.

E négy évszázad során az ország erdőterületét több mint 50%-kal sikerült megnövelni, közel 600 ezer ha új erdőt telepítettünk, ezen belül az Alföld erdősültsége 4,7%-ról 12%-ra emelkedett. Ezért a teljesítményéért a magyar erdésztársadalmat és mindazokat, akik e nagy munkában részt vettek, elismerés és köszönet illeti.

Időközben világviszonylatban ráébredtek a tudósok, hogy az erdő termelési funkciója jelentőségét tekintve szinte eltörlődik az erdő védelmi és közjóléti szolgáltatásai mellett. A történelmi tapasztalat arra int bennünket, hogy az elmúlt évezredekben elbuktak azok a birodalmak, amelyek erdőségeiket felélték és kiirtották — gondoljunk csak a földközi tengeri kultúrákra —, gazdasági összeomlásuk egyik jelentős tényezője éppen erre vezethető vissza. Napjainkban az emberiség kritikus határhoz érkezett. Az ember évszázadok során oly mértékben avatkozott be a természet életébe, hogy ma már a természetet nem hagyhatja magára, nem engedheti el a természet „kezeit”, mert ez kiszámíthatatlan folyamatokat indíthat el. Sőt, egyesek szerint e folyamat az emberiség, a Föld tragédiáját eredményezhetné. Az emberiség léte függ többek között attól, hogy meg tudja-e menteni a már kiirtott állományokat.

A magyarországi változások ma alapvetően új helyzetet teremtettek és ha valaha, ma múlhatatlan szükség van kaánkárolyokra, akik biztos kézzel jelölik ki azt a szakmai irányt, azt a szűk mezsgyét, amelyen halad-

nunk kell az ország felemelkedése érdekében. Magyarország visszanyerte szuverenitását és gazdasági függetlenségét, elfoglalta az őt megillető helyét az európai államok családjában, azonban a realitás síkján kell maradnunk a helyzetünk megítélése tekintetében. A népek barátságának, a nemzetközi segítségnyújtásnak racionális korlátai vannak, s ez minden népre egyformán igaz. Számot kell vetnünk azzal a realitással, hogy országépítő munkánk során eredményeinket értékelni fogja a világ, de esetleges kudarcaink felett napirendre tér. Ezt felismerve minden józan konstruktív erő összefogására van szükség. A magyar gazdaság átalakítása során új helyzetekkel, új fogalmakkal szembesülünk nap mint nap. Nem elég azt tudnunk, hogy a mezőgazdaságnak át kell állnia a fizetőképes kereslettel találkozó ártermelésre, hanem ehhez sok olyan tényezőt kell megismerni, alkalmazni, mellyel korábban számottevő mértékben nem kellett szembenézni. A korszerű piacutatás, a piaci információk gyors továbbítása, a környezettiszta termelési technológiák bevezetése, a tárolási kapacitás növelése, a csomagoláskultúra emelése mind, mind olyan gazdasági szempontrendszer, melyet az új gazdasági viszonyok között nem lehet figyelmen kívül hagyni és e területeken is szinte napok alatt kell megfeszített erővel feldolgoznunk évtizedes lemaradásunkat.

Az Országgyűlés által elfogadott kárpótlási törvény, szövetkezeti törvény, szövetkezeti átmeneti törvény végrehajtása során a mezőgazdasági szektorban olyan tulajdonváltás megy végbe, melyhez fogható földreform Magyarországon még nem volt. Számot kell vetnünk azzal is, hogy az új tulajdonosok munkájának segítésére meghatározott irányokat kell felvázolni. A gazdaságba történő direkt beavatkozást az agrárpiaci rendtartási törvény váltja fel, melyet reményeink szerint a parlament hamarosan tárgyalni fog. Ez a törvény a termékutáncok bevonásával új lehetőségeket biztosít a gazdaság szereplőinek, feltételezve azonban azt is, hogy a termelők területén is szemléletváltás valósul meg. Kiemelten fontos, hogy újra kell fogalmaznunk a

A trópusi erdők fogyásának ijesztő fokozódására hívta fel a figyelmet az ENSZ táplálkozási és mezőgazdasági szervezetének vezérigazgatója. Az elmúlt évvel zárult tíz év alatt az azt megelőző hasonló időszakban nyilvántartott 94 ezer km²-rel szemben a fogyás 168 ezer km²-t tett ki. Élen járt ebben Afrika 1,7%-kal, követte ezt Ázsia 1,4%-kal és a mindössze 0,9%-ot felmutató Latin-Amerikában egymagában is 74 ezer km²-t tett ki. Amíg 1980-ban a fogyást a szervezet átlagosan 0,6%-ra irányozta elő, ez végül is kerekén megduplázódott és évente 17 millió hektáryi erdő pusztulását jelentette. A fő ok: a népszaporodás és a szegénység.

(AFZ. 1990. 50.: Ref.: Jérôme R.)

AZ ALFÖLD FÁSÍTÁSÁÉRT ALAPÍTVÁNY ALAPÍTÓ OKIRATA

Püspökladány Város Önkormányzata az alföldi területek fásítása érdekében Alapítványt hoz létre.

1. **Az Alapítvány neve:** Az Alföld Fásításáért Alapítvány
2. **Az Alapítvány székhelye:** Püspökladány
Címe: Bocskai u. 2. 4150.
3. **Az Alapítvány célja:**
—Az alföldfásításban kimagasló munkát végzők (természetes és jogi személyek) elismerése,
—az alföldfásítás eszméjét reprezentáló kiadványok finanszírozása,
—az alföldfásítással kapcsolatos tudományos tanácskozássok támogatása.
4. **Az Alapítvány vagyona:**
  - a) Az Alapítvány induló tőkéje 100 000 Ft.
  - b) Az Alapítvány vagyona felett az Alapítvány kuratóriuma rendelkezik.
  - c) Az Alapítvány céljait és működésének költségeit az Alapítvány jövedelméből kell biztosítani.
5. **Az Alapítvány vagyonának felhasználási módja:**
Az Alapítvány a mindenkori alaptőke hozadékának felhasználásával kívánja elérni céljait.
Megszerezhető támogatás formája: anyagi támogatás, alapítványi díj.
6. **Az Alapítvány szervei:**
  - a) Az Alapítvány kuratóriuma az Alapítványhoz csatlakozó polgármesterekből áll.
  - b) A kuratórium elnököt és alelnököt választ.
Az elnök és az alelnök feladatát tiszteletdíj nélkül látja el.
  - c) Az Alapítvány igazgatóját és gazdasági vezetőjét a kuratórium meghatározott időre bízza meg.
Tevékenységükért tiszteletdíjban részesülnek.
7. **Az Alapítvány működése:**
A kuratóriumot az elnök szükség szerint, de évente legalább kétszer köteles összehívni. A kuratórium tagjainak legalább fele írásban kezdeményezheti az ülés összehívását.
8. **Az Alapítvány képviselői:**
  - a) Az Alapítvány képviselőjét a mindenkori elnök vagy alelnök, illetve felhatalmazás alapján az Alapítvány igazgatója látja el.
  - b) Az alapításkor az Alapítvány elnöke *dr. Tóth Albert* országgyűlési képviselő, alelnöke *dr. Farkas Dezső* polgármester.
9. **Az Alapítványhoz való csatlakozás:**
Az Alapítvány nyitott és nyilvános, ahhoz bármilyen természetes vagy jogi személy csatlakozhat, aki az Alapítvány céljával egyetért.
A csatlakozásról a kuratórium dönt.
10. **Vegyes rendelkezések:**
  - a) Az Alapítvány bankszámlája felett az elnök, az alelnök és az igazgató, illetőleg a gazdasági vezető jogosult rendelkezni.
  - b) Az Alapítvány az Alapító Okirat bírósági nyilvántartásba vételével jön létre, s a mindenkori hatályos jogszabályok rendelkezései szerint szűnik meg.
  - c) Az Alapítvány megszűnésével annak vagyona az alapítók tulajdonába kerül, amelyek ezt csak a létesítéskor meghatározott célokra használhatják.

Püspökladány, 1992. május 26.

Dr. Farkas Dezső
polgármester

kor követelményei szerint a természetvédelmi felfogásunkat, az erdőről, a vadászatról kialakult szabályrendszerünket is.

Nagy jelentőségű kezdeményezésként értékelhetjük az Alföld szempontjából, hogy az Országgyűlés az Alföld egyes időszaki környezetvédelmi, tájvédelmi és tájhasznosítási kérdéseiről határozatot hozott és felkérte a kormányt, hogy a korábbi és jelenlegi kutatási eredményekre alapozva, az ökológiai elvek és ökonómiai érdekek egyeztetésével dolgozza ki a térség rövid- és hosszútávú tájvédelmi és tájhasznosítási koncepcióját. A kormány a felkérés végrehajtásaként határozatban intézkedett a részfeladatok tárcák közötti felosztásáról. A földművelésügyi tárca elsőségi felelőse a termőföld, a talajtermékenység romlásának megakadályozása, a vízgazdálkodási és termőföld hasznosítási koncepció kidolgozásában 1994. és 2000. közötti időszak tekintetében. A tárca közreműködik az Alföld rövid- és hosszútávú területfejlesztési koncepciójának elkészítésében, a tájrendezési tervek összeállításában, a Tiszató tágabb térségeként meghatározott terület tájrendezési tervének összeállításában és még számos olyan kérdésben, melyet az idézett kormányhatározat feladatként határozott meg. A mintegy 4,3 millió hektáron a 11 mezotájtermelési körzetre kiterjedő Alföld-program kiemelkedő feladatai a következők:

- a meglévő infrastruktúra vizsgálata,
- a talajvíz, a víz, az élővilág állapotának feltárása,
- a kormány agrárprogramjának területi adaptálása,
- a termőföld minőségének megőrzését szolgáló szabályozórendszerek kialakítása,
- az erdősítési irányelvek kidolgozása,
- a beruházási költségek becslése, a feladatterv és a megvalósítás ütemezésének elkészítése.

A földművelésügyi tárcára háruló feladatok végrehajtására vonatkozó munkaterv az Alföld-programot koordináló tárcaközi egyeztető fórumon, továbbá a Magyar Tudományos Akadémia agrártudományok osztályával egyeztetésre került, és ezt a munkatervet a minisztérium vezetői értekezlete jóváhagyta. E feladat végrehajtása összehangolt munkával tehát megindult, ugyanakkor a térségben lakó és dolgozó emberek nem várhatnak 2–3 évet arra, hogy a kormány által elrendelt fejlesztési környezetvédelmi elképzelések megszülessenek. A támogatások leépítésével a mezőgazdasági termelés sok területen ráfizetéssé vált, ezért e területek alternatív hasznosítását, ésszerű szerkezetváltását mielőbb be kell indítani.

Az elmaradott térségek felzárkóztatását és munkahelyteremtést szolgáló területfejlesztési támogatásról szóló kormányrendeletek közül két tőpontot szeretnék kiemelni. Az egyik, az ültetvényerdő-telepítés támogatása a mezőgazdasági művelési ágú földterületen. Ennél hangsúlyozni kell, hogy a 70%-os támogatás a vonatkozó rendelet aktuális egységeira utal. Az ÁFI-hoz benyújtandó pályázatnak tartalmaznia kell a helyileg illetékes erdőfelügyelőség egyetértő nyilatkozatát. Ezzel szeretnénk biztosítékot nyerni arra vonatkozó-

an, hogy a termőhelyet optimálisan hasznosító fafajjal kívánják erdősíteni. Ez a lehetőség azért jelentős, mert az ún. „ültevényerdők” megtermelt fája segíthet a természetes erdők megkímélésében. Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a munka megkezdése előtt megfelelő piacutatást kell végezni.

Kétségkívül import-energia megtakarítást jelenthet az ún. „energiaerdők” létesítése is, de az ezt hasznosító felhasználókat célszerű előre feltérképezni, azaz a megtermelt energiafa elhelyezését előre biztosítani.

Általánosságban hangsúlyozni kell, hogy a korábbi, esetenkénti rossz gyakorlattal ellentétben még a termék előállítás előtt célszerű gondoskodni annak piaci elhelyezéséről. Ez az erdő tekintetében is igaz, bár a környezetvédők nyilván annak is örülnek, ha a létrehozott erdő ellátja védelmi és közjóléti feladatát, de ez önmagában nem nyújt megélhetést a létrehozók számára. A másik kiemelést érdemlő támogatási lehetőség e térségekben az ún. nem mezőgazdasági célú „racionális földhasznosítás”. Ennél a pályázó a fejlesztési költség 30%-át nyerheti el. itt a jogalkotók számolnak pl. vadgazdálkodási célú területhasznosítással a vadászati turizmus elősegítése érdekében, vagy vízközel helyeken horgász-telepek, üdülőfaluk kialakításával, halastavak létesítésével. E fejlesztési támogatásokkal azonban eléggé szűk területen, mindenekelőtt Szabolcs–Szatmár–Bereg, Hajdú–Bihar, valamint Békés megye elmaradt területein élhetnek a vállalkozók.

A célcsoportos erdőtelepítési keret, amelyik szektorsemleges, az egész ország területén igénybevehető. A kormány áprilisban döntött az erdőtelepítési program megvalósítása mellett. Eszerint századunk utolsó évtizedében az ezredfordulóig 150.000 hektár új erdőt kell hazánkban telepíteni. Ebből az elmúlt években 6700 hektár valósult meg és idén még ilyen teljesítménnyel sem számolhatunk a tulajdonosi átmeneti bizonytalanságok, valamint a lecsökkent támogatási keret követ-

keztében. Éppen ezért, a hátralévő években a jelenlegi erdőtelepítési ütem három-négyszeresét kell teljesíteni, s ennek zöme az Alföldet kell, hogy érintse. A helyi illetékes erdőfelügyelőségek kompetensek ezen program megvalósításában, a telepítési tervek elfogadásában, a támogatások odaítélésében, illetve kivitelezések ellenőrzésében. Ez nagy feladat, és ennek végrehajtása felelős munkát igényel.

Szeretném felhívni szíves figyelmüket a komplex térségfejlesztési tervek fontosságára, hiszen e terv nélkül a nagy munkával létrehozott új erdők tartós fenntartása is veszélybe kerülhet. Külön figyelmet érdemel, hogy az Európai Gazdasági Közösséghez történő integrációk után csak a térségfejlesztésben érintett erdőtelepítések kapják meg a közösség által egyébként biztosított erdőtelepítési támogatást.

Szólni kell a Reorganizációs Programról is. Idei költségvetésünk 2 milliárd forinttal kívánja elősegíteni, hogy az átalakult, illetve csőd- vagy felszámolási eljárás alá került termelőszövetkezetek kihasználatlan vagyontárgyai újra, és megfelelő módon gazdaságosan hasznosuljanak. Az új vállalkozók megfelelő üzleti terv birtokában az újrahasznosításra vállalkozhatnak. A 70–75%-os kamattámogatás, illetve a programhoz kapcsolódó Agrárvállalkozási Hitelgarancia Alapítvány által nyújtandó biztosíték reményeink szerint segíthet az agrárágazat területén, és az ehhez is kapcsolódó ipari és szolgáltatató szférában is a kisvállalkozások beindításában, eredményes működtetésükben.

Hazánk egyik legértékesebb, számos területen komparatív előnyöket biztosító része a nagy magyar Alföld. Meggyőződésünk, hogy e térségben végzett eredményes tevékenység meghatározó lehet az ország gazdasági felemelkedésében. Megbocsáthatatlan bűn lenne kihasználatlan parlagterületeket hagyni, elodázhatatlan feladat ugyanakkor a veszteséges tevékenységek felszámolása, az ésszerű szerkezetváltás.

Vélemények a Föld-csúcsról

Az Európai Fiatalok az Erdőkért (EYFA), más mozgalmakkal együtt ellenkonferenciát tartott Freiburgban a Föld-csúcs ideje alatt. Az UNSAID (jelentése: kimondatlan; szójáték a Föld-csúcs angol rövidítésével, az UNCED szóval) névre keresztelt demonstráción többen élesen kritizálták a riói találkozót – tudtuk meg Móra Veronikától, az EYFA képviselőjétől.

A hatalmas befektetések, a felhajtás nem áll arányban az elért eredményekkel. Az előkészítő tárgyalások dokumentumaihoz képest jóval gyöngébb konvenciókat, egyezményeket sikerült csak elfogadni Rióban.

Magát a konferenciát külsőségei miatt sem lehet környezetvédelmi tanácskozásnak nevezni, hiszen a luxus körülmények, a gazdasági erő fitogtatása összeférhetetlen lenne a Föld-csúcs valódi céljaival. Rióban még a nyomornegyedeket is fölszámolták a konferencia miatt, a városban betiltottak minden demonstrációt.

Ezt a konferenciát azok hívták össze, akik felelősek a Föld mai állapotáért, ezért nem is lehetett sokat várni tőlük, figyelemelterelő, lelkiismeret-nyugtató akció volt. Rió nem az utolsó lehetőség a Föld megmentésére, hanem az utolsó próbálkozás a jelenlegi, hibás gazdasági rendszer konzerválására – fogalmazta meg az EYFA legradikálisabb véleményét Móra Veronika.

Végül kifejtette: optimizmusra nincs sok ok. A Föld-csúcsnak aligha lesz közvetlen hatása a magyar szervezetek munkájára.

U. P.

Oxigén

A Magyar Rádió ökológiai magazinja

Riporter: Hazánk területének 51%-a szántóföld. Az erdők aránya mindösszesen 18%, ezért egyik legfeltettebb nemzeti kincsünknek kell lennie. Az erdő nemcsak csodálatos életközösségben létező növény és állatfajok génbankja, hanem oxigéngyár, amely véd az eróziótól és a deflációtól. Szépségével, illatával, életteli csendjével az egészséges ember létalapja. Ha beteg és pusztul az erdő, beteg lesz és pusztul az ember is. Nem szabad engedni, hogy a technokraták és a jövővel mit sem törődő politikusok fagyárat csináljanak a magyar erdők-ből. Erről beszélgettem *Haraszi Lászlóval*, a Világ Természetvédelmi Alap magyar képviselőjével, a készülő új Erdőtörvény és a jóváhagyott fásítási program ismeretében.

H. L.: Magyarországon a trianoni rendezés után jelentősen csökkent az erdőterület, az ország mai területének 12%-a volt akkor erdő, ez 45-ig nem változott, 45-től napjainkig tudatos erdőtelepítéssel lett 18%. Ez durván 1.650.000 ha erdőt jelent. Az, hogy a jövőben újabb erdőket akarunk ültetni, ez egy jó dolog, ezt csak támogatni lehet. Ezt tűzte zászlajára a jelenlegi kormányprogram is, azonban a megvalósítással kapcsolatban vannak gondjaim és vannak súlyos problémáim. Az első, amit tudni kell, hogy az ország erdőterületének 43%-án olyan fafajok virítanak, amelyek Magyarországon nem honosak. Ezek elsősorban az akác, a különböző nyárültetvények és a fenyők. Lehetne más fajokat is említeni, de ezek a számok nem igazán jelentősek. Tehát 43%-ában az erdőknek a biológiai sokféleségéről, a természetvédelemről szinte nem is lehet beszélni, mert ezek az ültetvények nem erre jöttek létre. Ez nem azt jelenti, hogy ezekre nincs szükség, csak hát akkor tovább kell csökkenteni azokat az erdőterületeket, amelyek biológiai szempontból is jelentősek. Ezek után a múlt rendszerben 2000-ig terjedően megterveztek 150.000 ha új erdőtelepítést, amit az elmúlt évben a jelenlegi kormány is jóváhagyott, és mellérendelte a szükséges anyagokat is. Na most ezzel csak az a gond, hogy az itt telepítendő új erdőnek a 65%-a lesz nyár, akác és fenyő, tehát tovább romlik a hazai fafajok aránya. Természetesen a kép ennél sokkal bonyolultabb, mert hiszen ezek az erdők elsősorban a mezőgazdaságból kieső területekre kerülnek. De végül is azt is el lehetne fogadni, hogy itt 100%-ban ültetvények lesznek, kimondani, hogy ennek semmiféle környezetvédelmi, biológiai jelentősége nincs, viszont ugyanakkor ugyanilyen mértékben tehermentesíteni kéne a saját hazai erdeinket. Erről azonban szó sincs, sőt, amikor hegyvidékeken fenyvesítettek, akkor szinte mindig a bükk élőhelyére kerültek az újabb fenyőtelepítések és ennek következtében pl. a bükk kiterjedése az összes erdőterületnek csak a 7%-a. Tehát azt is lehet érteni, hogy

miért van ez így, hogy mi van az egész mögött. Nyilván gazdasági érdekek állnak mögötte. Az én információm szerint ezt az erdősítési programot már külföldről fogják támogatni, elsősorban Olaszországból, amelynek az a feltétele, hogy papírnýárt telepítsünk. Erről viszont azt kell tudni, hogy azért itt, mert ott ezt nem lehet csinálni. Nálunk pedig meg lehet csinálni, vagy legalábbis úgy tűnik, hogy meg lehet csinálni. Na most, ebben az egész kérdésben, hogy az erdő, mezőgazdasági területek erdősítése, a jövőbeni erdőgazdálkodás és azoknak a természetvédelmi vetületei stb. stb., csak egy új erdő-törvény tehet rendet. Azonban az új erdő-törvénynek az a tervezete, amelyet a Földművelésügyi Minisztérium elkészített, természetvédelmi szempontból még tárgyalási alpnak sem fogadható el, mert csakis, kizárólag a fokozottan védett erdőket tekintik természetvédelmi rendeletésűnek, ami pedig nagyon kis terület. Az országban összesen 50.000 hektárnyi terület áll fokozott védelem alatt, az összes többi pedig gazdasági rendeltetésű lesz, tehát a bükki és az Aggteleki Nemzeti Parkban nem fokozottan védett erdeinkben ugyanúgy fognak gazdálkodni, mintha az nem is az NP-ban lenne. Hát ha ez így van, felesleges kitenni a Nemzeti Park táblát. Azt gondolom, hogy egy olyan országban, ahol olyan kevés az erdő, mint Magyarországon, másképp kellene gondolkodni és másképp kellene cselekedni.

Riporter: Európában mindenütt így is gondolkodnak, mert az erdő értékénél 25-ször többre becsülik az erdő eszmei értékét.

H. L.: Ha ezt a programot valaki elolvassa, amelyik 150.000 ha új erdőtelepítésről szól, akkor ennek a felvezető részéről pont ezt lehet megtudni. Csak ha megnézzük a táblázatot, amelyik fafajonként és megyénként mutatja be, hogy melyik fafaj hova, milyen mennyiségbe fog kerülni, akkor döbbenünk rá, hogy a tervezetés az egy olyan tejszínhab, amelyet elfelejtettek megcukrozni.

Riporter: Fél esztendeje a parlament Környezetvédelmi Bizottságának a természetvédelmi erőforrásokkal kapcsolatban volt egy olyan állásfoglalása, hogy a kecskétől el kell venni a káposztát, nevezetesen a földművelésügyi tárcától el kell venni az erdők felügyeletét és azt a Természetvédelmi Hivatal mintájára egy országos erdészeti felügyelőség vagy erdészeti hivatal formájában kell megszervezni, hogy az erdők felügyelete a természetvédelemhez kerüljön.

Akkor ez nem került a kormány elé, lesöpörték az asztalról, most folyik a harc, hogy hová kerüljön az erdészeti, illetve az erdészeti felügyelete.

Mi a véleménye erről, mert olyan is elhangzott most már, hogy ha nem is a természetvédelem, akkor esetleg a társadalombiztosítás. Keresik a helyét az erdőgazdaságoknak, a magyar erdészeti.

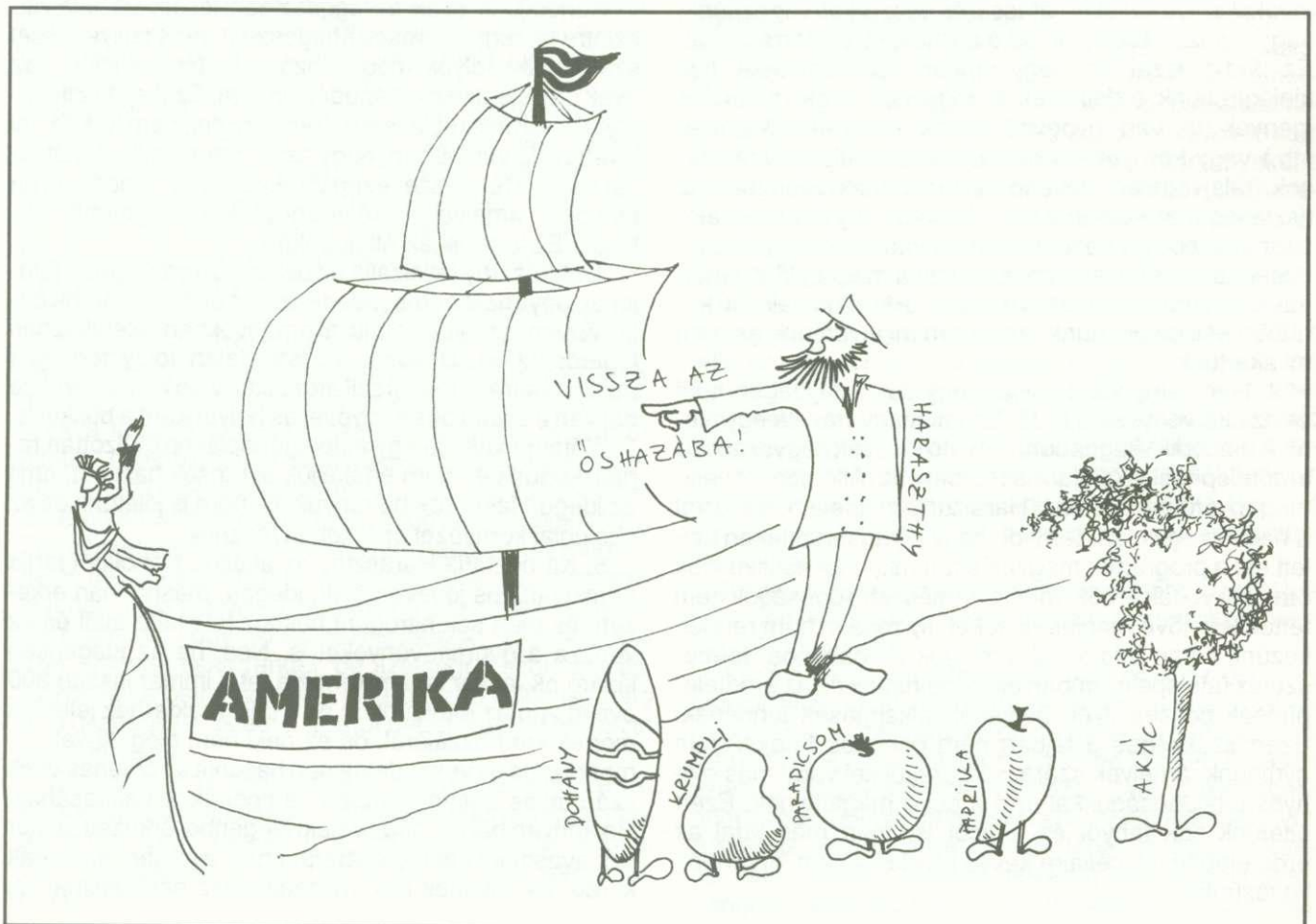
H. L.: A rendszerváltás előtt nagyon sok szervezet, régiók, új pártok is azon az állásponton voltak, hogy az erdészetnek, az erdészet szakmai felügyeletének egy új környezetvédelmi minisztériumba kell kerülni. Sajnos ez nem történt meg. A rendszerváltás után a Demokrata Fórum Környezet- és Természetvédelmi Bizottsága így foglalt állást. Majd pedig a parlament Környezetvédelmi Bizottsága szintén így foglalt állást, és tulajdonképpen a mai napig várja a közvélemény, hogy meg is valósítsák. Nem történt meg. Nem tudom pontosan miért nem történt meg. Mindenesetre tény, hogy eddig az erdővel kapcsolatos dolgokat, tehát a telepítést, gazdálkodást stb., stb. majdnem kizárólag az erdészek végezték és közgazdászok. A jövőben az ökológusokat ebből nem lehet kihagyni. Tehát ez nem azt jelenti, hogy az ökológusoknak kell megmondani az erdészeknek, hogy hogyan kell ültetni, telepíteni, szó sincs róla, ebbe nem szabad beleszólni. Viszont azt sem lehet eltérni, hogy mondjuk a bükk élőhelyére továbbra is fenyő kerüljön.

Arról nem is beszélve, hogy az új erdőtelepítési terv azokat a kérdéseket még nem is taglalja, hogy ezeknek az erdőknek mekkora a kiterjedése, azok milyen hálózatot alkossanak, a zöld folyosó rendszer ebbe épül-

jön-e vagy ne épüljön be, a fafajokat hogyan válogassák meg, hogy a biológiai sokféleséget leginkább szolgálják stb., stb. Először konkrétumokra van szükség. Na most az a gondolat, hogy a társadalombiztosításhoz kerüljön az erdő, ezt az utcán én hallottam már, nekem az a véleményem erről, hogy miután a társadalombiztosításnak kell a leghosszabban gondolkodnia, és hogyha az összes gazdálkodás közül az erdő a leghosszabb idejű gazdálkodás, a kettőnek az összehozása egy alapos gondolkodásra érdemes ötlet.

Riporter: Egyetlen kérdésem volna: mi akkor a teendő, mit kellene csinálni ahhoz, hogy unokáink is erdőbe járhassanak Magyarországon?

H. L.: Mindenképpen a legrövidebb időn belül egy olyan erdőtörvény elfogadására lenne szükség, amelyik nemcsak a fatermesztést tekinti elsődlegesnek, hanem az összes, az erdőkkel kapcsolatos elvárások józan összhangját alkotná. Ezen túlmenően a WHO-nak már fut az országon belül egy Tisza-ártéri erdőprogramja, három év óta, és most van kidolgozás alatt egy keményfa erdőkre vonatkozó hasonló jellegű program, és szeretnénk a Dunára is ezen ártéri erdőprogramot beindítani.

Hozzászólások

egy sajtótájékoztatóhoz

Szomorú dolog, amikor valaki hozzáér-
téssel nem rendelkezvén mégis mer ar-
ra vállalkozni, hogy egy egész szakmát
a vádlottak padjára ültessen. Úgy vé-

lem, ez a megállapítás alaposan ráillik **Haraszthy László** mondandójára. Az erdészeti kérdésben nem lévén jártas, olyan érvekkel támad bennünket, amelyek szakmailag elfogadhatatlanok, de ökológiai szempontból is erősen vitathatók és arról tanúskodnak, hogy az igen tisztelt WWF titkár úr e téren sem rendelkezik azzal a tájékozottsággal, amelynek birtokában lenne csak joga elmarasztaló és szakmánkat besározó véleménynyilvánításra.

Néhány alapvető tévedésre és figyelméből kimaradt tényre szeretném felhívni figyelmét. Ezek:

1. Az ember — homo sapiens — is a természet része, létszáma túlszaporodott, de ezt a folyamatot humánus megfontolásokból nem lehet és nem szabad megállítani, sőt orvosok, gyógyintézetek, gyógyszerárak fenntartásával törekednünk kell a meglévő létszám megtartására. Ebből következik, hogy az emberi faj fennmaradása érdekében igénybe kell vennünk bizonyos természeti javakat is. De ezt előrelátással és ésszel kell végeznünk, vagyis *gazdálkodnunk* kell a természeti erőforrásokkal. Ez pedig azzal jár, hogy emberi szükségleteket kell kielégítenünk érdeinkkel is, legyenek azok materiális igények (fa, vad, gyógynövények, erdei melléktermék stb.) vagy környezetvédelmi, immateriális szolgáltatások (talajvédelem, levegő tisztaságának védelme, víz tisztaságának védelme stb.). Mindezt úgy kell megvalósítanunk, hogy a gazdálkodási folyamat ne legyen gazdaságtalan, tehát számolnunk kell a megfelelő jövedelmezőség megteremtésével, főleg akkor, ha vállalati keretben kell dolgoznunk, amit nem mi kívántunk és nem mi akartunk.

2. Haraszthy kifogásolja, hogy sok a tájidegen faj és az ültetvényszerű erdő. Ennek magyarázata egyszerű. A második világháborút követő időszak nagyszabású erdőtelepítési akciója elsősorban az Alföldön növelte meg az erdőterületeket. Haraszthy megelégedik arról a nagyon egyszerű tényről, hogy olyan területeken kellett ezt a programot megvalósítanunk, ahol hosszú idő óta nem voltak erdők, mert a természeti adottságok nem tették lehetővé megjelenésüket. Ily módon nem rendelkezünk olyan fajokkal, amelyek az őshonos, természetes fajtaspektrumban előfordulnának és az erdőtelepítések céljaira ilyen helyeken alkalmasak lennének. Ezért szükséges a tájban nem őshonos fajok után nyúlnunk, amelyek szárazságtűrésükkel vagy más előnyös tulajdonságukkal erre a célra megfelelnek. Ezért ültetünk sok fenyőt és akácot is, mert más faj az erdőtelepítések céljaira kevés kivétellel nem áll rendelkezésünkre.

Tudatában vagyunk annak, hogy a nem természetes fajok a flórát, faunát szegényítik, hogy milyen mértékben, azt eddig részletesen alig vizsgálták, csupán hipotézisekre alapozva emlegetik velünk szemben. Ugyanakkor a betelepített fajok, elsősorban az akác és a nemesnyárok igen nagy szervesanyagprodukciónak képesek, tehát a levegő megbillent széndioxid-oxigén egyensúlyát segítik helyreállítani nagyobb hatékonysággal, mint az ugyanott esetleg elültethető lassan növő fajok. Ezért a flórában, faunában okozott szegényítés ellenében a levegő állapotának javításával törleszteni és ez legalább annyira fontos, mint a flóra és fauna megtartása, főleg, ha a meteorológusok által végesen előrejelzett üvegház-hatással is számolnunk kell.

3. Tudomásul kell azt is venni, hogy a hazai fajtaspektrum meghatározott környezeti feltételeknek megfelelően alakult ki. Korábban, amikor más klimatikus viszonyok uralkodtak, például az Alföldünkön, akkor ott fenyő-nyír állományokat is regisztrálhattak a paleontológusok. Mivel a klíma megváltozott, a korábbi fajok kiszorultak, megjelentek újak és elfoglalták az előbbieket helyét. Most is a változások korát éljük.

Gondoljunk csak az aggasztóan lesüllyedt talajvízszintre (vízügyi mérések átlagosan 2 m-es süllyedéssel számolnak) folyók megváltozott kiöntési rendjére, az évek óta jelentkező csapadékhiányra. Ezeket a változásokat a természet lassan képes követni, nem tudom, mi kivétlenül van abban, hogy az ember bölcs előrelátással segíti a természet ezen törekvéseit és honosít olyan fajokat, amelyek az új viszonyokkal meg tudnak birkózni. Ez történik az Alföldünkön.

4. Haraszthy fetiszizálja az őshonos természetes fajokot, ugyanakkor megelégedik arról, hogy korunk bajai éppen az ilyen fajfajú állományokban jelentkeznek legerősebben. Utalok a kocsánytalan tölgy tömeges pusztulására, a mezei szil erdeinktől való eltűnésére, de baj van a szelíd gesztenyével és helyenként a bükkal is. Csótlásra vall, ha egy alapelgondoláshoz túlzottan ragaszkodunk és nem értékeljük azt a sok hasznot, amit az idegen fajok sok hátrányuk ellenére is jólétünk és az ökológiai környezet érdekében tesznek.

5. Kárhóztatja Haraszthy az akácot. Két okból tartja nemkívánatos jövevénynek: idegen, máshonnan érkezett, és mert sok nitrogént halmoz fel maga alatt és ez vonzza a gyomnövényeket is. Nos, ha az idegenség kizáró ok, akkor is, amikor ez a faj immár lassan 300 éve itt van az Alföldünkön és a táji karakterhez jelentős mértékben hozzájárul, de ez neki nem elég, ki vele — mondja, és ez veszedelmesen hasonlít az ötvenes évek származás szerinti emberi kategóriák kialakításához. Ha annyira baj az, hogy valaki idegenből érkezett, akkor azt javasolom neki és elvbarátainak, gyorsan rántsanak kardot és essenek neki mezőgazdász barátainknak is,

irtsák ki szépen a kukoricát és a burgonyát, és törölké ki a kelléktárból az olasz és orosz nemesítésű búzafajtákat, mert ezek is kártékonyak és orrfintort váltanak ki. A nitrogénfelhalmozás pedig az akáccal, mint pillangós növényfajjal együttjáró természetes adottság. Örülünk, hogy a talaj gyarapodik nitrogénkészletében és úgy, hogy ez természetes folyamat eredménye, nem pedig műtrágyázás, vagy más kemikáliák révén. Íme, így bukik bele Haraszthy saját csapdájába, követeli a természetes körülményeket, ha pedig akad egy ilyen, akkor az már mindjárt nemkívánatos. Nos, az ilyesfajta ökológiai gondolkodás elég furcsa!

És aztán mi az, hogy „gyomnövény”? A természetben nincsenek gyomnövények, ez egy önző, emberi szempontból kialakított kategória, hogy fér ez össze a fennkölt lelkületű természetvédő hitvallásával? Egyébként igaz van, tényleg sok a nitrogén az akác alatt és ez tényleg sok nitrogénkedvelő növényt csalogat az akácosok alá. De ha nincs ott az akácos, akkor ugyanezek, vagy más nemkívánatos növények borítják el a felhagyott szántókat, nézzen csak körül tavasszal a Duna-Tisza-közi homokon. Mást se nagyon lát, mint tavaszi aggófű sárgálló virágát, később pedig a kanadai küllőrojt és a selyemkóró sokezerényi példányát. Hát ha ez így van, akkor már inkább legyen ott akácos is a gyom fölött, mert ez legalább a levegő egészséges összetételét segít megteremteni, nem beszélve fájáról, méhészeti hasznáról és más előnyeiről. Ha olyan nagy baj az, hogy nitrogénkötő baktériumokkal él együtt az akác, akkor miért nem lődöz legalább ennyi vehemenciával a mézgás égerre is, mivel az is nitrogént termel a gyökerén élő szimbióta sugárgombák segítségével. És miért nem veselkedik neki a mezőgazdaságban széltében-hosszában művelt sokféle pillangós növény kitakarításához, hiszen a lóhere, lucerna, bükköny, baltacim, csilagfűrt, somkóró és társaik mind ugyanazt teszik, mint az akác. És örülnünk kell — ismétlem —, hogy ezt teszik, mert így nem kell annyi péptisót kiszórni és elszennyezni vele a környezetet.

6. Végezetül szeretnék egy javaslattal élni. Ne lődözünk egymás felé retorikai petárdákat, hanem indítsunk egy kísérletet. Mondjuk 10 ha-nyi területet válasszunk ki a Duna-Tisza-közi homokháton és annak felét mi erdészek a legjobb tudásunk szerint választott fajfajjal és ültetési technológiával, talajelőkészítéssel betelepítjük, másik részén pedig elültetjük azt, amit Haraszthy jónak lát és olyan ültetési módszerrel, ahogy azt ő megkívánja. Természetesen ezt a WWF anyagi bázisán kell megcsinálni, mert nekünk ilyenre nincs pénzünk. Ha megvan a kísérlet, majd a tények beszélnek. Haraszthy megfeledezik arról is, hogy ősi szabály is létezik: „az rendel, aki fizet”, most ő csak rendel, de fizetségről szót sem ejt, vagyis ezt a balhét vigye el az erdészet, valósítsa meg az ő dilettáns javaslatait, az árát pedig majd az erdészet kigazdálkítja.

Készséggel rendelkezésére állunk, ha megfizeti a kívánásainak teljesítését. De nagyképűen ránk uszítani a sajtót és a közvéleményt, és tőlünk elvitatni az erdővel való gazdálkodás jogát, hát ahhoz ön nem elég nagy ember!

Befejezésül már csak egy gondolat. Többre megyünk, ha leülünk egymással és kölcsönös toleranciával megvitatjuk és megismerjük egymás nézeteit és nem védve minden áron a mundér becsületét, megkíséreljük cselekvéseinket összehangolni, feltételezve a másik fél tisztességét. Ezzel többre jutunk, mintha csak acsarkodunk egymásra.

Dr. Szodfridt István

A sajtótájékoztatón elhangzottak alapján véve kétségtelenül jószándékot fejeznek ki, mégis azt kell megállapítanunk, hogy azok ebben a formában jelentős részben inkább a jámbor óhajok körébe sorolandók, mivel nem veszik figyelembe a kívánalmaknak, illetve a lehetőségeknek nemcsak a gazdasági, de tulajdonképpen a valóságos ökológiai feltételeit sem, vagy akár ezek logikus, lehetséges kompromisszumát. Mert ki lehet ugyan jelteni, hogy az ökológiai érdekek semmiféle kompromisszumot nem tűrnek el, de ugyanígy nem lehet figyelmen kívül hagyni a társadalom, a nemzetgazdaság faanyagellátási igényeit sem. A magyar erdészetnek egyaránt alapvető feladata egyfelől az erdőben meglévő, vagy ott létrehozható ökológiai értékek megőrzése, az ökológiai egyensúly lehetséges fenntartása, a természeti környezet védelme, még inkább a fejlesztése, az esztétikus tájalakítás, másfelől a faanyagszükségletnek minél nagyobb mértékben hazai forrásokból történő kielégítése. Ennek a többoldalú feladatnak a magyar erdészet, az erdész szakemberek a második világháború utáni munkásságukban magasfokú szakmai szinten megfelelték még akkor is, ha esetenként valóban előfordultak erősen kifogásolható konkrét helyi ténykedések is. Ezek azonban távolról sem általánosíthatók! Mindezeket a pozitív eredményeket a magyar erdőművelők — akikre túlnyomórészt alapvetően jellemző a természet szeretete, védelme, az ökológiai szemlélet — olyan közgazdasági „környezet”, szemlélet, követelmények közepette valósították meg, amelyre az okszerű erdőgazdálkodással valójában soha össze nem egyeztethető éves nyereségszemlélet a jellemző. Éppen ezért a magyar erdészet szakmai társadalom eddig munkásságának, eredményeinek a lebecsülését, sértő leértékelését látja a kívülálló, a való helyzetet legfeljebb csak részben, érintőlegesen ismerő, éppen ezért felületesnek ítéltető szemlélők olyan megnyilvánulásaiban, mint amilyenek a sajtótájékoztató egy részére is jellemzőek; miért is ezeket határozottan visszautasítja!

A sajtótájékoztatói elemzésekhez néhány, azokat helyes megvilágításban bemutató vagy éppen cáfoló megjegyzés kívánkozik:

1. Az „ökológiai szemlélet” nem csak az őshonos fajok telepítését, fenntartását jelenti; ennél jóval tágabb tartalmú. Mindenekelőtt magában foglalja a konkrét termőhelyi adottságok figyelembe vételét. Ennek a szerepe alapvetően meghatározó. Csak a termőhelyi adottságok (klíma, talajviszonyok, vízellátottsági, víz-háztartási viszonyok stb.) ismeretében és alapul vételével választható a konkrét helyen a környezettel összhangban ültethető faj, erdő- (faállomány-) típus, ala-

kítható ennek összetétele, kezelési módja. Csak ezt követően lehet szó valamilyen telepítési, természetési cél, jelleg vagy lehetőség (pl. valamilyen védelmi, közjóléti jelleg vagy fatermesztési rendeltetés stb.) meghatározásáról. Az erdőtenyésztésre kifejezetten kedvezőtlen ún. erdőssztyepp klíma az ország területének mintegy 30%-án érvényesül. Űgyszintén igen nagy az aránya azoknak a területeknek is, amelyeket az elmúlt századokban elsősorban a mezőgazdasági termelés térbeli terjeszkedésével (erdők kiirtása szántó és legelő területek nyeresége érdekében), a talaj termőképessége súlyos leromlásához (talajerózió stb.) vezető művelési módok alkalmazásával, egyes területek agyonlegeltetésével tettek tönkre. Mindezeknek jórészen az őshonos fajok, erdőtípusok további fennmaradását lehetővé tevő természetes felújítási mód egyszerűen lehetetlen, és az erdőszet kénytelen — saját szakmai meggyőződése és vágyai ellenére — az ún. tarvágást követő mesterséges erdőfelújítással egyáltalán az erdőterület fennmaradását biztosítani. Elsősorban ezért olyan nagy a mesterségesen felújított (a sajtótájékoztató helytelenül „ültetvénynek” nevezett) erdőknek az előadó részéről kifogásolt aránya. Űgyszintén részben a termőhelyi adottságokkal van összefüggésben a nem őshonos (de nem is mindig „tájidegen”) fajok viszonylag nagy (40% körüli) aránya. Pl. az alföldi homok talajú régiókban alig-alig lehetséges mást, mint akácot, fenyőt termeszteni.

2. Az 1991–2000. közötti időszakban tervezett 150 ezer hektáros erdőtelepítési program területi és fajmegválasztási célkitűzéseit alapvetően űgyszintén az említett termőhelyi adottságokra épülően dolgozták ki, a mezőgazdasági területek hasznosításának immár elkerülhetetlen racionalizálása mellett. Vagyis éppenséggel nem elsődlegesen a gazdasági céloknak rendelték alá! Éppen az erdőtelepítési program ilyen megalapozása teszi lehetővé, hogy itt is a termőhelyi adottságokkal leginkább összhangban álló, illetve lehetséges ökoszisztémák alakulhassanak ki. Ennek az erdőtelepítési programnak mintegy 60%-a az erdőtenyésztésre kedvezőtlen Nagyalföld régióra esik, ami indokoltá, érthetővé teszi, hogy a „tájidegen” akác, nyár és fenyő erdőtelepítések a program 60–65%-át adják! A 150 ezer hektáros erdőtelepítési programban az ökológiai szemlélet érvényesülését segíti elő az is, hogy a program realizálásához kapcsolódó finanszírozási rendszer elsősorban az őshonos fajokból álló, természetyszerű faállománytípusok, a különböző védelmi rendeltetésű erdők létesítését támogatja, míg a jövődelmező fatermesztést szolgáló erdőtelepítéseket csak jóval kisebb mértékben. Mindezeket végiggondolva, a sajtótájékoztatótón elhangzott elitélő megjegyzéssel ellentétben csak azt mondhatjuk, hogy „a kormány jelenleg egyetlen erdőmérnök végzettségű tagja” igenis jól tette, hogy „szó nélkül aláírta” azt az erdőtelepítési programot, amely véleményünk szerint éppenséggel nem mondható rossznak!

3. Célszerű óvatosabban megnyilatkozni az ún. „tájidegen fajok” megítélése során, éppen az ökológiai, a természeti értékek védelmezői részéről. A sajtótájékoztatótón kifogásolt 270 ezer hektárnyi akácoknak elvitathat-

atlan szerepe volt a mozgó homokok megkötésében, ezzel nemcsak helyenként virágzó kultúrák megteremtéséhez, hanem számos homoki természeti érték megmaradásához (éppen a szomszédos akác állományok védő hatására) is hozzájárult. Az alföldi lakosság a mintegy 200 évvel ezelőtt meghonosodott akácot már régen nem tekinti tájidegen fajnak, hanem a saját faanyagszükségletének nélkülözhetetlen kielégítő forrásaként, valamint a saját földjét, növénykultúráit a deflációs kártételektől védelmező fontos környezeti tényezőként értékeli. Az erdőszetre óriási nemzetgazdasági nyomás nehezedik a faanyagszükségletnek minél nagyobb arányban hazai erőforrásokból történő kielégítése oldaláról. Elsősorban ezért szükséges az ún. gyorsanövő fajok (akác, nyár, de részben a fenyő is) természetése. Ezeknek rövidebb időn belül megjelenő, egyben jelentősen nagyobb ha-kénti fatermése bizonyos határokon belül lehetővé teszi a valóban jelentősebb természeti értékeket képviselő őshonos fajú, természetszerű erdők nagyobb mértékű kímélését, a kitermelésük szükségességének némi mérséklését. Ezt azzal is elősegíti az időnként elmarasztalt magyar erdőszet, hogy felemelte ezeknek az őshonos fajú erdőknek a vágásérettségi korát, azaz kötelezővé tette bennük a hosszabb fatermesztési időtartamot.

4. A magyar erdőszet társadalom már évek óta várja egy új, olyan erdőszetvény megalkotását, amely megszabadítja az erdőszetgazdálkodásra, különösen pedig az erdőművelésre annyira káros éves nyereség szemlélet súlyos nyomásától. Várakozásaink szerint ennek az új erdőszetvénynek — éppen az erdők évtizedekre kiható, nagy és sokoldalú társadalmi jelentőségéből következően — a legelső gazdasági jellegű törvényalkotások között kellett volna megjelennie a politikai változásokat követően. A szakmai érdekvédelmi szervezet és az erdőszetzi szakhatóság el is készítette idejében a maga javaslatát. Ebben a tervezetben a szakma kifejezetten a hosszú távra kiható ökológiai szemlélet érvényesülését kívánja, az egyéni és a csoportérdekek rövid távú gazdasági, mindenekelőtt nyereség érdekű szemléletével szemben, egyfajta elviselhető ökológiai-gazdasági kompromisszum keretei között. A sajtótájékoztató részvevőivel együtt az erdőszet szaktársadalom is aggodalommal figyeli, hogy mennyiben esnek áldozatul ezek az ökológiai nézőpontok, illetve az elfogadható kompromisszum-keretek az erdőszetztől függetlenül megjelenő politikai csatározásoknak, napi politikai érdekeknek. A kívánatos megoldás valóban a magyar parlament kezében van, és az ügy akkor lesz igazán „tragikus és fenyegető”, ha itt nem az ökológiai szemléleten alapuló távlati erdőszetzi szakmai érdekek, hanem a napi politika érdekei jelennek meg a jövő erdő-politikájában. Hogy ez ne így lehessen, ahhoz az erdőkért aggódó szakemberek, természetvédők, az ökológiai értékek megőrzéséért sőt fejlesztéséért fáradozó állampolgárok egymást támogató összefogására van szükség, a nem kellően megalapozott, esetleg csak részismeretekre támaszkodó vádaskodások helyett!

Dr. Tóth Béla

Amikor évenként egy métert haladó homokbuckák megállítása volt az első számú feladat, a fenyveseket azért telepítették az erdészek a homokra, mert a tudományosan feltárt termőréteg szintjének ismeretében más fafaj telepítése itt lehetetlen volt. Pionir erdőnek szánták, amely az összegyűlt humuszával a következő vágásfordulóban átadhatja a helyét az őshonos fehérnyárnak. Nem véletlen, hogy ebben az időben már az alföldi erdészek megoldották a fehérnyár magról történő csemete nevelését. (...) Ennél többet nem tehattünk. Vagy hagyni kellett volna, hogy szálljon a homok a szelek szárnyán és humuszos felső szintű búzaföldeket borítson el? Mert a felső talajrétegek ismeretében az elmúlt ezer évek során erre már volt példa, amit akkor sem tudott megakadályozni az állítólagos őshonos növényzet. (...) Hol voltak akkor a természetvédők? Egyet sem láttam belőlük. Ezeket az erdészeket ne próbálják a napjainkra divatos „természetvédőnek” született új tudósok okítani természetvédelemre. (...) Igazságtalan és tudománytalan tehát az erdőt bántani, mikor még a szegény páratartalmú alföldi erdőkben is 80%-kal magasabb az erdő alatt mért páratartalom, mint a szabad terület páratartalma. A párolgás csúcsértéke pedig 100%-kal magasabb az erdő nélküli, mint az erdővel borított területeken. Ez pedig abban az esetben is igaz, amikor már az erdő alól is elszállították a vizet a csatornák.

Dr. Horváth László
Nem fairtásra szegődtünk!

Tisztelt Haraszthy László úr!
A Kelet-Magyarország 1990. július 7-i számában figyelemre méltó interjú jelent meg Önnel, mint a Környezetvédelmi Minisztérium főosztályvezetőjével. Ön azért tartja aggasztónak a magyar erdők állapotát, mert „erdészeink nagy része az erdőben csak a fát látja”. A Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei erdészek nevében tájékoztatom arról, hogy mi nemcsak fát látunk az erdőben, hanem az erdő egységét megbontó, nagyforgalmú, zajos és kipufogó gázokkal szennyezett utakat (lásd Nyíregyháza, Sóstói erdő), az erdőt éltető vizet gyorsan elvezető csatornákat, egyre több villany-, gáz- és olajvezeték, legális és illegális személerakó helyeket, gondatlan és szándékos gyűjtogatás okozta erdőtüzeket, évről évre felújított és vandálok által tönkretett esőbeállókat, erdősítéseinkben a helyenként elképesztő vadkárt, továbbá — mintegy negyven esztendőn keresztül — olyan zöldkalapos politikai vezetőket, akik a magyar erdészet legmagasabb tönkös székébe beülve találkoztak először az erdőgazdálkodás ügyével, s az erdőbe nem dolgozni, hanem többnyire vadászni jöttek.

Szabolcs–Szatmár–Bereg megye erdeiben dolgozva mi természetesen látunk mást is. Látjuk a szatmár–beregi tájvédelmi körzetben vagy a Nyírségben azokat a gyönyörű állományokat, amelyeket erdész őseink hagytak ránk. Több erdészgeneráció gondos munkájának, erdőszeretetének eredménye az a bockereki, kömörői, fényi vagy baktai erdő, amelyet Ön és munkatársai oly nagyra értékelnek, s védelemre alkalmasnak tartanak.

Talán nem tudja, hogy jó szándékú erdészek ezrei hadakoztak az erdészkerületektől kormányzati szintig évtizedeken át a tervteljesítés kényszere ellen, a fakitermelési „elvárások” nem teljesítésének kockázatát vállalva olyan struktúrában, amelyikben csak a kitermelt fának (lignum) volt pénzben kifejezhető értéke, a lábön állónak és az erdőnek magának nem. (Nincs a mai napig sem.)

Miért feltételezi rólunk, erdészekről, hogy „fairtásra” szegődtünk, amikor az erdész pályát választottuk? Ha igaz lenne az állítása, a katedrát otthagynó tanár és az üzemi gyűrdést nem viselő mezőgazdász hivatásos erdővédőknek ma nem lenne mit védeniük a megyében.

Szerencsére van a megyében még sok jó erdő, területük az elmúlt negyven évben megduplázódott. A korosztályviszonyok miatt sem kell szégyenkezniük. Vannak jó tölgyesek és kőrisesek, de vannak kultúrerdők is. A nyírségi homokon túlsúlyba került az akác és a nyár. Ezek itt nem őshonos fafajok.

De nyilván ön is tudja, hogy ez a táj kétszáz év alatt alapvetően megváltozott. Az akác- és nyártermesztés amellett, hogy valós gazdasági hasznot hoz (ezeken a termőhelyeken sokkal többet, mint a tölgy vagy akár a rozs), a megváltozott hidrológiai viszonyokhoz való kényszerű alkalmazkodás. Sok erdész kollégámmal együtt én is jobban szeretem a természetes vagy természeteszerű tölgyeseket, de mint tudja, ez nem érzelmi kérdés. Ahol lehet, szorgalmazzuk az akác vagy a nyár véghasználat (nem irtás!) után a tölgyfelújítást, ahol termőhelyi okok miatt ez nem lehetséges, fenntartjuk a kultúrerdőt. Amelyik gazdaságban az ültetvényeszerű nyártermesztést szakmailag helyesen, igényesen csinálják, környezetbarát technológiával évi átlagban hektáronként — mai árszinten — közel 20 ezer forint jövedelemhez jutnak az üzemek. Ezért — természetvédelem ürügyén — nem kellene elmarasztalni az erdészeket!

Talán nem kellene — a magunk mögött hagyott társadalmi és gazdasági rend(etlenség!) hibáit — egy-egy szakma nyakába varrni. Hova vezet az, ha a mezőgazdaság meglévő gondjaiért az agronómust, az egészségügy áldatlan helyzetéért az orvost, az égbekiáltó igazságtalanságokért a jogászt, a társadalmi történelemtudás hiányosságaiért a történelemtanárt, az élő természet (benne az erdő) iránti tisztelet hiányáért a biológianárokat akarnánk kiátkozni. Kérem, fontolja meg, hova vezet ez!

Szeretném biztosítani arról, hogy az Országos Erdészeti Egyesület Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei csoportjának tagjai, az e tájon dolgozó erdészek „nagy része” szereti az erdőt, szereti és óvja a természetet. Leghőbb vágyunk, hogy unokáink is gyönyörködhesse- nek benne. Ugy gondolom, helyesebb lenne, ha szűklátókörű, kiátkozandó szakbarbárok, vagy szándékos kártevők helyett a természetvédelem ügyének elkötelezett, potenciális szövetségést látna bennünk.

Öszinte tisztelettel:

Kovács Gábor
az Országos Erdészeti Egyesület
Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei
helyi csoportjának titkára

Autonómiát az erdészetnek!

A szóban forgó sajtótájékoztatót ismeretű újságcikkeknek nem a sokkoló címéhez, vagy vitatható tartalmához szólok hozzá, hanem ahhoz a kérdéshez, hogy *az erdészet szervezetileg hova tartozzon*, a Földművelésügyi, vagy a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumhoz?

Ez az elvi kérdés már régóta foglalkoztatja a szakköröket, nem újkeletű. Magam két vonatkozásban találkoztam vele az utóbbi tíz évben.

Egyik esetben akkor, amikor szűkebb szakterületemnek, az erdészeti semenológiának a sorsát elemeztem (Erdészeti Lapok, 1991. 1. és 2. sz.), máskor meg, amikor az Erdészet c. tárgy oktatójaként a Kertészeti Egyetemen 22 órába kellett sűríteni azt, ami 5000-5500 óra alatt sajátítható el. Nyilvánvaló volt a lényeg-megfogás lehetséges útja, megkeresve az azonosságokat, hasonlóságokat és a különbözőségeket és ez utóbbira koncentrálni.

Ákárcsak a kertészet, rokon terület (azonosságokkal és hasonlóságokkal) az egész földművelésügyi, de a környezetvédelem is. Választás esetén kézenfekvő itt is az alternatívák tudományos egybevetéséből kiindulni, semmint az aktuális személyi feltételekből, a tárcáknál jelenleg uralkodó nézetekből, szubjektív törekvésekből. Talán nem tévedek, amikor úgy látom, hogy *az erdő dolgát elsősorban annak mibenléte és rendeltetése határozhatja meg!* A tartalomnak kell megszabnia a formát és nem fordítva.

Ebben a felfogásban közelítve az erdőről alkotott kép úgy alakul, hogy abban dominálnak a *vad növények és állatok*; természetes élet-, vagy művelt termesztési *ciklusok* több évtizedes, jórészt *évszázados*, sőt — szukcessziós szempontból — *évezredes*; dimenzióit illetően többnyire *térségeket képez*; funkcióját tekintve, általános értelemben *földrajzi kategória*, részleteiben a szárazföldi és édesvízi *élővilág fenntartása, talaj-, víz- és levegő-védelem, materiális javak* (alapvetően faanyag) és *immateriális szolgáltatások* (esztétikai, egészségügyi, üdülési) *nyújtása*. Ha ezt a tartalmat egybevetjük a mezőgazdaság lényegével, annak uralkodóan *éves- és kultúrfajtákból álló tenyészetével*; földrajzi *tagolásával*; egyoldalúan *termelési, civilizációs beállítottságával* és hozzáteszük a történelmi antagonizmust, miszerint a mezőgazdasági területbővítés alapja az *erdőirtás*, akkor arra a meggyőződésre jutunk, hogy *a két ágazat között alapvető ellentmondások feszülnek*.

A másik viszonylatban: kétségtelen, hogy az erdő hármas rendeltetéséből *az ökológiai és az immateriális szolgáltatási funkció* a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium bizonyos feladataival *találkoznak*, sok tekintetben összeférne. *Testidegen* lenne azonban benne az erdő *termelési funkciója*.

Ma a közszemléletben előtérbe kerülnek a „zöld” szempontok — nagyon helyesen. Ettől függetlenül azonban fennáll a társadalom fa-anyag iránti igénye is, sőt (a Globál Világmodell 2000 szerint) ez évi 1,3-2,0%-kal növekszik. FM hivatalos adatok szerint Magyarország 1990. évi fa export-import szaldója -5,6 Mrd rubel és -3,5 Mrd dollár volt. Az import lehetőségek beszűkülnek, részben a közeli (kárpáti) források kimerülése, részben a másutt is felerősödő „zöld mozgalmak” miatt.

Realitásnak kell tekinteni, hogy *hazánkban ez a konstrukció* és sok tekintetben mélyebb *humán kötődésű — és újra termelődő — nyersanyag, környezetkímélő energiaforrás ugyanolyan súllyal esik latba, mint amekkorát a másik két szerep képvisel*.

Ennek a nagyon tömör levezetésnek a következtetése az, hogy *az erdészet*, éppen lényegi elemeit tekintve, *karakterisztikus másságot jelentene mindkét tárca kebelében*. Ezért ahhoz, hogy önmagát élhesse, az legyen, ami lényege, *önrendelkezésre van szüksége!*

E cikk terjedelme korlátozott, a konklúzióhoz nagyon rövid úton kellett eljutni. Ennélfogva talán nehezen emészthető is. Könnyebb érthetősége végett egy példát említek a sajátosságok semmibevételének, az ágazatok vegyítésének, az autonómia eltörlésének súlyos következményére.

Az új mechanikus bevezetésével, 1968 után az erdészetet beolvasztották a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztériumba. Önálló főhatósági szervezeteit, infrastruktúráját azonnal megszüntették, majd fokozatosan intézményeit is és sajátosságából napjainkra csak a torzó szakmai fősztály maradt meg. Se háttér, se hatáskör.

Az erdészet sajátos ökonómiáját 100 évesről 1 évesre alakították, uralkodóvá vált a kizárólag végtermékben való gondolkodás — mellőzve a fontosabb „közbenső terméket”, a sokszerepű erdőt. Mindent áthatott a nyereségérdekeltség versenyszelleme. Fenntartása felett idegen komisszár örködött s a következmény: olcsóbban kivitelezhető hatalmas, hegyoldalnyi tarvágások, bizonyos biológiai elszegényedés, az erdei életközösség és környezet védelmét ellátó szakszemélyzet, elsősorban az erdőművelők háttérbe szorulása, szerepkö-

VILÁGKIÁLLÍTÁS VILÁGKIÁLLÍTÁS VILÁGKIÁLLÍTÁS

A szerkesztőbizottság kéri mindazokat, akiknek az 1996-os világhiállítás erdészeti rendezvényeivel kapcsolatos ötlete, javaslata van, hogy juttassa el a szerkesztőségbe!

EXPO EXPO EXPO EXPO EXPO EXPO EXPO EXPO

rének szűkülése, eszközeinek megfogyatkozása, eltűnése. — Ráadásul most a hibákért nem a konstrukciót, hanem az erdészeket marasztalják el!

Az ágazatok vegyítésének szomorú példája a földművelésügyhöz, méginkább elődjéhez, a MÉM-hez kötődik. Hasonló előfordulhatna a másik tárca esetében is, ahol — a természetvédelmet kivéve — az erdészet megint idegen attitűdben találná magát. Az ipari, energetikai, közlekedési stb. környezetvédelem és településfejlesztés alapvetően műszaki-technikai jellegű, tartalmú, ahol kibocsátásokban, terhelésekben, szűrésekben, telepítési kritériumokban gondolkodnak. Ráadásul működési nagyságrendjük 100, vagy 1000 milliárdos és az erdészet lenne a kisebbség.

De menjünk vissza az előző fejezethez, megemlítve a mélypont egy másik aspektusát is. Az elnyomatás

nemcsak tárgyi veszteségekkel járt, hanem szellemiekkel, erkölcsiakkal is. A szakma tudathasadást szenvedett, tartása megroppant, elvesztette önmagát. Belső tartalma kiégett s a pislákoló fény csak vegetálásra elegendő, arra nem, hogy akcióképesen reagáljon az új kihívásokra. Elgondolásai bátortalanok, vagy szeszélyesek, megalkuvók, vagy vagdalkozók.

Az autonómia hangsúlyozásakor tehát sokkal többről van szó, mint egyszerű presztizsról! Az erdészetnek önmagára kell találnia, meg kell újulnia felszabadult szellemmel, saját útjára van szüksége, különben nem tud megfelelni a fokozott követelményeknek, képtelen lesz megtalálni és biztosítani az erdő funkcióinak dinamikus egyensúlyát!

Dr. Marjai Zoltán

ÓVÁRI ILONA

Az Erdőfenntartási Alap működtetéséről

FAGOSZ pályázatra készült tanulmány lényeges mondanivalójára szorítókozó kivonat

Az erdő életkora gyakran több mint egy emberöltő, túl hosszúnak bizonyul ahhoz, hogy az ember önmagától — külső kényszer hatása nélkül is — lelkiismeretesen gazdálkodjon vele. Az Erdőfenntartási Alap az ebből adódó egyik legfontosabb problémát oldja meg, azaz a kitermelt erdők felújításának pénzügyi forrását teremti meg. Ez a rendszer eddig nagyon jól működött, napjainkra azonban lényegesen megváltozott a helyzet.

Az erdőfenntartási járulék alapba történő befizetése a gazdálkodóknál másodlagos jelentőségűvé vált, így az alappal szembeni tartozás jelentős lett.

A gazdasági élet jelenlegi mélypontja azonban nem lehet tartós, ezért erre a regressziós időszakra átmeneti rendelkezéseket kellene hozni, ezt követően pedig alapvető változást az Erdőfenntartási Alap képzésének rendszerében.

Átmeneti megoldásként egy kényszerítő eszközökkel operáló módszert javasolok:

Befizetésekre vonatkozóan: a közös alapot szektorsemlegesen fenn kell tartani, de negyedéves befizetési kötelezettséget kell előírni, amit a bank az erdőfelügyelőség által benyújtott inkasszó alapján leemel. A járulék megállapítása az eddigi szabályok szerint történne. Amennyiben a benyújtott inkasszó teljesítése a tárgyegyedévet követő hó 20-ig nem történik meg, az erdőfelügyelőség a további fakitermelést — a teljességig — leállítja.

Késedelmes fizetés esetén a gazdálkodó késedelmi kamatot köteles fizetni az alapba.

Kifizetésekre vonatkozóan: a közös alapról kifizetés csak azon gazdálkodó részére történjen, aki befizetéseit teljesítette.

1. *kifizetés:* május 20-ig benyújtott számla alapján az éves költségvetés 25%-áig.

(1. n. évi befizetés ellenőrizhető, a tavaszi erdősítések befejeződtek.)

2. *kifizetés:* október 20-ig benyújtott számla alapján az éves költségvetés 60%-áig.

(I–III. n. évi befizetés ellenőrizhető, a műszaki átvételek befejeződtek.)

3. *kifizetés:* tárgyévet követő január 5-ig benyújtott vég számla alapján a tényleges teljesítés végösszegéből számított hátralévő rész.

(Egységáras munkák átvétele megtörtént, a számla a mérlegben szerepelhet. Az átutalás az erdőfenntartási járulék befizetését követően történik.)

Késedelmes kifizetés esetén a gazdálkodó késedelmi kamat igényel léphet fel.

A közös Erdőfenntartási Alapról történő egyéb kifizetések szigorú felülvizsgálata szükséges. A gazdálkodó vezetőjét fegyelmi és anyagi felelősség terheli abban az esetben, ha az esetlegesen elrendelt fakitermelési tilalmat megszegné. A közös alap megtartását feltétlenül szükségesnek tartom. Az egyéni alap-képzés hátrányos helyzetbe hozná az átlagnál kedvezőtlenebb termőhelyi adottságokkal, vagy gyengébb minőségű erdőkkel rendelkező gazdálkodókat, vagyis azokat, akik jelenleg „kivevők”.

Az átmeneti megoldás fenntartását mindaddig szükségesnek tartom, amíg a tulajdonviszonyok megnyugtatóan nem rendeződnek és ezt követően a gazdálkodás ismét zökkenőmentesen el nem indul. Ez az időszak elegendő lenne arra, hogy az Erdőfenntartási Alap alapvető megváltoztatásának módszerét kidolgozzuk.

Az Erdőfenntartási Alap gyökeres megváltoztatása szükséges a tartamos erdőgazdálkodás érdekében.

A javaslat alapja az lenne, hogy a közös alap képzése nem a kitermelt bruttó fatömeg alapján történne, hanem a gazdálkodásra bízott erdővagyon alapján.

Az átmeneti rendelkezésekkel szemben — melyek kényszerítő eszközöket alkalmaznak — a végleges szabályozás ösztönző jellegű lenne.

A módszer lényege a következő:

Minden gazdálkodó kezelésében lévő erdővagyon meghatározható az üzemtervek adatai alapján. Az erdővagyon megállapításánál az üzemterv szerinti adatokat kell figyelembe venni, mely szerint évente megállapítható a gazdálkodó fafajonkénti élőfakészlete m^3 -ben kifejezve és fatermőképesség szerint csoportosítva. Az átlagos fatermőképességhez tartozó fatérfogatok fafajonkénti m^3 -re eső értékét kellene középértékként kialakítani, az ennél gyengébb, vagy jobb fatermőképesség esetén a m^3 -re eső érték pozitív vagy negatív irányban eltérne. Az így kialakított élőfakészlet értékéhez hozzáadjuk az üzemtervi időszak alatt létesített erdőfelújítások évente növekvő értékét.

Ezt a számítást a december 31-i állapotnak megfelelően végezzük el, mellyel megkapjuk a tárgyév induló erdővagyonát. Ezt össze kell hasonlítani ugyanezen év záró állapotával, melynek számítási módja a következő:

Tárgyévi induló vagyon
 – tárgyévi fakitermelés értéke
 + éves folyónövedék értéke
 + tárgyévi erdősítések (folyamatban lévő és befejezett) érték
 = tárgyévi záróvagyon

Az Erdőfenntartási Alapba való befizetés számítása ebből indul ki.

Ha az induló vagyon és a záró vagyon egyenlő, akkor az erdőfenntartási járulék képzéséhez fafajonként megállapított egységár és az élőfakészlet mennyiségének szorzata által képződő összeg a befizetési kötelezettség.

Ha az induló vagyon nagyobb a záró vagyonnál, azaz csökken az erdővagyon, akkor az egységárak és az induló élőfakészlet szorzata által képződő összeg megnövelve egy 1,0-nél nagyobb index szorzatával adja a befizetési kötelezettséget.

Ha az induló vagyon kisebb a záró vagyonnál, azaz növekedett az erdővagyon, akkor a megképzett összeg szorzója 1,0-nél kisebb, azaz a befizetési kötelezettség kedvezményes.

A számítási módszer kidolgozása egyszeri, de körültekintő munkát igényel, mert ezzel egy rugalmas, önmagát szabályozó rendszer alakítható ki.

A természetvédelmi területek rendes erdőgazdálkodástól eltérő tevékenységét a költségvetésből kell megoldani.

A módszer alkalmazása esetén az Erdőfelügyelőség szerepe azonos az eddigiekkel. Az Erdőfenntartási Alapba történő befizetések és kifizetések évközi előleg és évvégi végelszámolás formájában történnek.

Az Országgyűlés 1992. évi tavaszi ülészakának június 8–9–10-i ülésének jegyzőkönyvéből

— részlet —

ELNÖK: Dr. Ilkei Csaba független képviselőtársunk kérdést kíván feltenni a földművelésügyi miniszterhez „Meddig vár a Földművelésügyi Minisztérium az erdőgazdálkodás feszítő gondjainak sokoldalú törvényi rendezésével” tárgyában.

Ilkei Csaba képviselőtársamat illeti a szó.

DR. ILKEI CSABA (független): Elnök Úr! Tisztelt Ház! Tisztelt Miniszter Úr! A kérdés úgy is megfogalmazható, hogy van-e a Földművelésügyi Minisztériumnak kimunkált és egyeztetett erdőtörvény-javaslat, amely megnyugtatóan rendezné az erdőgazdálkodás, az erdei nagyvadgazdálkodás és az erdészettel kapcsolatos természetvédelem helyzetét, egymáshoz való viszonyát.

Ezen alapkérdést a következő alkérdések indokolják, részletezik és motiválják:

A gazdálkodás stabilitása mindenekelőtt megkövetelné a rendezett tulajdonviszonyokat, ezekről azonban nem beszélhetünk. Mi lesz a sorsa a privatizálandó állami gazdaságok csaknem százezer hektárnyi állami tulajdonú erdőterületének? Mikorra várható döntés a több mint 950 000 hektár erdőgazdasági erdők ügyében, megmaradnak-e tartós állami tulajdonban? Szükség van-e a Czinege Lajos minisztersége idején kialakított erdőgazdaságok további elkülönítésére? Több mint 80 000 hektárról van szó.

Továbbá: elodázhatatlan az erdő- és a vadgazdálkodás egymáshoz való kritikus viszonyának törvényi szabályozása. A nagyvad túlzott elszaporodása erdeink leromlásához vezet, a normális gazdálkodás körét messze meghaladó többletköltségek árán sem biztosítható az igényes újraerdősítés, az erdőfelújítás, a legértékesebb fiatal erdők nevelése. Csak Somogy megyében 18 379 hektár olyan erdősítés van, amelyet kizárólagosan a vadragás miatt már soha többé nem lehet olyan biológiai fejlettségi szintre hozni, hogy abból értékes erdő legyen. Az erdőművelés veszteségei a túlzott vadállományból eredő többletköltségek miatt majd mindenütt felemészthetik a fakitermelés nyereségét. Közismert, hogy a polgári demokráciák többségében a vadászati jog a földtulajdonhoz kötött. Mit kíván tenni a Földművelésügyi Minisztérium a tarthatatlan helyzet rendezéséért?

Továbbá: mint ön is tapasztalhatja, miniszter úr, a vidéki lakosság ismereteiben meglehetősen keverednek a kárpótlási, a szövetkezeti és az átmeneti törvények előírásai. A kárpótlási törvény figyelmen kívül hagyja az erdők faállományának értékét, noha az erdők becsét már Mátyás király korában tanították, és Werbőczy Hármaskönyvében is szükségesnek találták szerepeltetni.

Az erdő valódi értékét nem az aranykorona, hanem a faállomány vagy a terület fekvése adja. Ha csupán aranykorona szerint kerül árverésre vagy kiadásra az erdőterület, úgy azonos összegű kárpótlási jegyért rendkívül különböző értékű vagyonhoz lehet jutni, ami már most is sok elégedetlenséget szül. Lényegében ezért tömeges jelenség a fakitermelések elleni tiltakozás. Ezért fordulnak elő olyan esetek, hogy a leendő és a volt tulajdonosok olykor szinte a tettelegességig jutva a munka beszüntetésére szorítják a jelenlegi törvényes használatot gyakorlókat.

Terveznek-e — miniszter úr — a faállomány értékére vonatkozó ésszerű korrekciókat? Nem lenne-e célszerű a szakigazgatási szerveket bevonni a végrehajtásba?

És végül: nemzeti kincsünk, az erdő vagyonvédelme aggasztó. A csoportosan elkövetett, szervezett, jogsértő magatartásformák terjedése ijesztő mértéket ölt. Az élőfában és a felkészített erdei fatermékekben a tulajdon sérelmére elkövetett cselekményeknek nincs kellő szankciója, a megelőzést szolgáló intézkedéseknek pedig kellő visszatartó ereje.

Befejezésül egy példát hadd említsek Somogy megyéből. Az eset ismert, megtörtént. Nagyatád közelé-

ben 2,8 hektáron engedély nélkül kiirtottak egy értékes kőriserdőt. Az elpusztított terület 3 kilométer hosszú, 10 méter széles erdősávnak felel meg. Az egyik legkerekesebb fajajtából, a kőrisből 100 vagonnyi tűnt el. Az 1000 köbméter zöme 35 év átlagéletkorú volt. A kőris vágásérettsége köztudottan 70 esztendő. A több millió forintos anyagi kárhoz tehát még hozzá kell számítani a 35 évi növedékkiesés értékét.

A Földművelésügyi Minisztérium meglepetésre eltörölte azt a 3 millió forintos bírságot, amelyet a kaposvári erdőfelügyelőség szabott ki az engedély nélküli fakitermelésért a Balatoni Halgazdaságra, mondván: a halgazdaság nem saját maga és nem a saját területén végezte a fakitermelést, így az nem engedély nélküli kitermelés, hanem tulajdon elleni vétség, ami viszont a rendőrségre tartozik. A rendőrség pedig megszüntette a nyomozást, mivel a kárt szenvedett tulajdonos és a kitermelést a halgazdaság megbízásából végző kft. üzletileg és barátságosan megegyeztek egymással. Látszólag tehát minden rendben van, jogi és anyagi felelősségrevonás nincs, csak éppen az ország lett szegényebb egy értékes erdővel.

Mit kíván tenni, miniszter úr, ezen állapot megszüntetéséért? Köszönöm türelmét. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm. A kérdésre dr. Gergátz Elemér földművelésügyi miniszter úr válaszol.

DR. GERGÁTZ ELEMÉR földművelésügyi miniszter: Tisztelt elnök úr! Képviselő úr! Tisztelt Országgyűlés! 1990 tavaszán helyzetelemzéssel és az erdészeti politika megfogalmazásával kezdtük el az erdőtörvény tervezetének előkészítését. A tervezet első, belső szakanyagigényű szakmai szövege 1990 februárjában készült el, és ez év elején fejeztük be az egyeztetést a szakmai érdekképviseleti szervekkel. Várhatóan a közeli hetekben lesz a minisztériumon belüli és az azt követő tárcaközi egyeztetés folyamata.

Ami az erdőgazdálkodás és az erdei nagyvadgazdálkodás kapcsolatát illeti, abból az alapelvből indulunk ki, miszerint az erdőgazdálkodás hosszú távú, a környezetre és az emberek egészségére kedvező hatásait kell elsődlegesnek tekinteni, és ennek érdekében biztosítani kell a tartamos erdőgazdálkodás feltételeit. Ennek érdekében úgy értékeljük, hogy az erdei vad az erdő életközösségének szerves része, ezért az erdei vadgazdálkodás az erdőgazdálkodás része kell, hogy legyen. *(Taps.)*

Az erdőben folyó speciális, sportcélú vadászat, illetve a vadgazdálkodás piaci terméket előállító tevékenysége

erdei haszonvételnek minősül, melyet az erdőgazdálkodó maga gyakorol vagy értékesít.

A vadgazdálkodás általános, valamint a vadászattal kapcsolatos valamennyi kérdését a vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló törvényben kell szabályozni. Az erdei vadgazdálkodás speciális szakmai kérdéseit természetesen az erdőtörvényben szükséges taglalni, és ennek betartását az erdészeti hatóságnak is ellenőriznie kell. Ennek alapján a törvény elfogadása esetén kulturált és világos módon lehet rendezni az erdőgazdálkodás és az erdei vadgazdálkodás kapcsolatát.

Az erdőgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolatának alapvető és véleményünk szerint kedvezőtlen motívuma az, hogy a korábbi évek során e két tevékenység főleg a múltban gyökerező okok miatt erőteljesen elszakadt egymástól, a célkitűzésekben látszólagos ellentét alakult ki, alapvető kérdésekben konfliktusok születtek, és végeredményben az erdőgazdálkodásról, illetve az erdőkezelés feladatairól levált a természetvédelmi tevékenység. Úgy látom, hogy már az új erdészeti politika megfogalmazásában és ennek megfelelően az ennek alapján kidolgozott törvénytervezet szellemében is a törvényvédelmi szempontok alapvetően érvényesülnek.

A tulajdonviszonyok rendezése az erdőgazdálkodás stabilizációjának is alapvető feltétele. A kárpótlási és a szövetkezeti törvények lehetővé teszik, hogy az ország erdőterületének egyharmadát kitevő szövetkezeti erdők valódi magántulajdonná váljanak. A fennmaradó kétharmad rész a kormány agrárpolitikájának és privatizációs stratégiájában rögzítetteknek megfelelően továbbra is állami tulajdonban marad.

Ebből következik, hogy a törvényben is garantálni kell a nagyobb, összefüggő erdőtömbök és különösen a természetszerű erdők állami tulajdonban tartását. Rövid időn belül a KTM-mel közösen javaslatot terjesztünk a kormány elé egy egységes államerdészeti szervezet struktúrájára és működésére vonatkozóan. Ez az új vagyonérdekeltségű szervezet az állami gazdaságok jogutódjaként alkalmas lesz mind a természetvédelmi erdők, mind a ma még HM-felügyelet alatt álló erdők kezelésére. Az állami erdők tehát középtávon megmaradnak állami tulajdonban, kezelésüket pedig az egységes államerdészeti szerv látja el, melyet az érintett tárcák által delegált tagokból álló bizottság felügyel.

A hazai nagyvadállomány meghatározó élettere az erdő. A vad az erdő szerves része, életközösségének nélkülözhetetlen eleme. Konfliktushelyzet akkor adódik, ha ezen életközösség valamelyik elemének hiánya vagy

túlszaporodása révén a természetes egyensúly felbomlik. Ez következett be Somogy megye egyes térségeiben is a nagyvadállomány túlszaporodása miatt. Ennek csökkentésére az elmúlt évben elindítottunk egy erőteljes, ugyanakkor a génmegőrzés érdekében körültekintő szarvasállomány-apsztási programot, amely ez évben is folytatódik.

Az erdők kárpótlásra történő kijelölése során megfelelő kijelölés és megegyezés esetén az egykori tulajdonosok, a volt erdőbirtokossági társaságok tagjai licitáláskor visszakapják eredeti erdeik nagy részét. Ez nem zárja ki azt, hogy bárki, aki bármilyen címen kárpótlásra jogosult, az őt megillető kárpótlási jegy ellenében árverésen erdőtulajdont szerezzen.

Az 1991. évi XXV. törvény 25. § (1) bekezdése értelmében az aranykorona-értékben ki nem fejezett érték-növekedést az árverési vevőnek meg kell térítenie.

Az erdőtelepítés költségei célcsoportos állami beruhásként 100%-os állami támogatásnak minősülnek, ezért az árverési vevőnek az ilyen állami beruhásként megjelenő faállomány értékét, bár azt az aranykorona-érték nem fejezi ki, nem kell megtérítenie.

A tulajdonlás valójában eredményes licitálás útján jön létre, melynek során az új tulajdonos nem terület-, hanem értékarányosan jut termőföldhöz és így erdőhöz, hisz az ingatlanhoz valóságos értékén jutott hozzá, beleértve az azon található faállomány értékét is.

Mindezek alapján — kérem, tudom, sietek, elnök úr — tehát az erdővagyon védelme — volt ilyen kérdése a képviselő úrnak — a szakma egyik legfontosabb, ameltett az utóbbi időben egyik legneuralgikusabb pontja. A fakitermelést engedéllyel csak a tulajdonos, illetve erdőgazdálkodó hajthatja végre, ezt az erdőfelügyelőség engedélyezi és ellenőrzi.

A képviselő úr által felvetett konkrét ügghöz annyit teszek hozzá, hogy a Balatoni Halgazdaság egy kft.-vel termeltetett, s a kft. egy olyan erdőrészt is levágott, amely nem a halgazdaságé, hanem a Dél-Somogyi Erdőgazdaságé volt. A dél-somogyi gazdaság a hárommillió forintot a kft.-től megkapta, és arra befizetési kötelezettsége van az Erdőfenntartási Alap felé.

Sajnos, ezzel az esetet már nem lehet meg nem történné tenni.

Egyébként igyekszünk az engedély nélküli kitermeléseket megakadályozni és szigorúan büntetni, s erre felhívtuk az erdőfelügyelőségek figyelmét.

Köszönöm képviselő úrnak, hogy elmondhattam véleményemet, és köszönöm, hogy meghallgattak. *(Szórványos taps a jobb oldalon.)*

Tájékoztató az Országos Erdészeti Egyesület 1992. évi vándorgyűléséről

„Óh természet, óh dicső természet...”

Helye: Sárospatak
Időpontja: 1992. augusztus 07–08.

Program: **1992. augusztus 7. péntek**

10.30 – 11.00	Találkozás Sárospatak MÁV Állomás előtt (Vonat érkezik Budapest felől: 10.30-kor.)
11.00	Indulás autóbuszokkal a szakmai bemutatókra. (Autóbuszok számozása szálláshelyek szerint.) Saját gépkocsival történő utazásra nincs lehetőség.
12.00	Tolcsva, Waldbott Kastély (általános iskola) Báró Waldbott Kelemen emléktábla leleplezése.
13.00	Háromhuta – Élesbérc (130 B; 131 A) Befejezésre tervezett erdőfelújítás; elegyes csemetés fenyő tarvágás után.
14.00	Háromhuta (121 B) Duglaszfenyő magtermő állomány Autóbuszok az újhutai kastélynál parkolnak, a bemutató helyét gyalogosan lehet megközelíteni. (kb. 1 km)
15.00	Újhuta kastélypark — ebéd.
16.30	Háromhuta – Maklány (74 A; 88 A, B) Bükk és kocsánytalan tölgy befejezetlen természetes felújítások.
17.40	Indulás Sárospatakra. Útközben a sátoraljaújhelyi szálláshelyek elfoglalása.
20.00	Sárospatak, Mudrány Étterem — vacsora.
22.00-tól	Autóbusz indul a sátoraljaújhelyi szálláshelyekre óránként.

1992. augusztus 8. szombat

6.30	Sátoraljaújhelyi szálláshelyekről indulás Sárospatakra.
7.00–8.00	Sárospatak — Mudrány Étterem — reggeli.
8.30–12.00	Közgyűlés. Sárospatak Művelődés Háza — nagyterem Vonat indul Budapest felé Sárospatakról: 12.33 vagy 14.35-kor.

SZANISZLÓ GÁBORNÉ

Tolcsva történelmi múltjának rövid áttekintése

Tolcsva község a Zempléni-hegység középső vonulatának déli peremén terül el. A síkság és hegyvidék találkozásánál fekszik. Földrajzi adottságai kedvezőek voltak az ember letelepedéséhez. Minden valószínűség szerint a honfoglalás idején már település volt. Eredeti őslakóit nem ismerjük, hiszen a IX. sz.-tól a honfoglalásig szakadatlanul követték egymást a különböző népcsoportok. Korai feljegyzés szerint Tolcsvát Sátoralmától a Tolcsva patakig vitézi juttatásként *Árpád* fejedelem *Rétel* vitéznek adományozta.

A község nevét illetően több feltevés ismeretes: 1. A Várhegyen lévő várról és töről Tósvárként emlegetik, de 2. kaphatta nevét a Tolcsva patakról is. 3. Feltevés szerint a név honfoglaláskori. A Tolcsva nemzetség a XI–XIII. sz. egyik legjelentősebb nemzetsége volt.

A község 1366-ban *Tolcsvai János* fiáé. 1395-től 1602-ig több család tulajdona. (Pl.: *Czékei, Dobó, Upori, Keéri, Toronyai*.) 1602-től már a pataki uradalom tartozéka és *Dobó Ferenc* a földesura. 1630-tól a *Rákócziaké*. 1700-ban *II. Rákóczi Ferenc* zálogba adja a *Stegner* családnak. A szatmári békekötés után a Rákóczi birtokon sokan osztoznak, részint adományként, részint a kincstártól történt megvásárlás útján. Így a tolcsvai birtokok legnagyobb része a *Szirmay* család kezébe került. A XIX. sz. későbbi évtizedeiben birtokossá vált a *báró Waldbott* család, akik a felszabadulásig jelentős tolcsvai terület birtokosai voltak.

Jelenleg az 1638 hektár községterület a TÁG Borkombinát, a „Békeharcos” Mgtsz és egyéni gazdák tulajdonát képezi.

A trópusi őserdők végzetes pusztulásának megállítására véget a strassbourgi Európa Parlament határozatot fogadott el, hogy országaiban a trópusi fabehozatalt azonnal leállítják. A határozat egyelőre csupán ajánlási jellegű az egyes országok számára, törvényerejűre ezek csak külön-külön emelhetik. Jelenlétükre jellemző, hogy például Indonézia ennek megvalósítása esetére válaszul az Európa Közösség országainak áruimport-bojkottját helyezte kilátásba. Ez mindkét felet legalábbis meggondolásra készítheti, és a rablógazdálkodást lefékezheti.

(IH 1990, 25/26. Ref.: Jerôme R.)

Műemlékei is jelzik, hogy hajdan jelentős helyet foglalt el a környék községei között. Hajdani várának romja még a múlt század közepén látható volt, ahol *IV. Béla* az 1254-es tatárjárás során menekülés közben megpihent.

Jelentős műemlék az 1820 körül klasszicista stílusban megépített *Szirmay* kastély, amelyet a múlt század során a kastély új birtokosa, a *báró Waldbott* család átépített. (Jelenleg általános iskola.)

A várkastélyok építési korszakának vége felé épült a tolcsvai ún. *Rákóczi* kastély. Vastag falai, ritkán ülő és széles, vastagon keretelt reneszánsz-korabarrokk ablakai vannak. Teknőboltozatos emeleti és dongaboltozatos földszinti helyiségek találhatóak benne. A kastély a fejedelem pihenőhelyéül szolgált a Regéci várba menektele alkalmával. A *Dessewffy* kastély az 1659-es évben épült korabarrokk épület. (Jelenleg az Erdészeti Működik benne.) Templomai közül a római katolikus templom a legrégebb. 1280-ban épült, több ízben átalakítatván, több korszak nyomainak viseli magán. (Legértékesebb a

gótikus része.) 1809-ben Munkács és Budapest közötti útján itt őrizték a szentkoronát. A görög katolikus templom az 1760-as években, a református pedig 1830-ban épült.

A község fejlődését, az itt élő emberek életét történelmi adatokkal és eseményekkel lehet leginkább érzékelteni. Az 1254-es tatárjárás a községet sem kímélte. 1575-ben a pestis pusztít, majd 1856-ban a község teljesen leég. A II. világháború is sok kárt okozott a lakosságnak. A középkori 95 ház helyén ma 735 lakóház áll, lakosainak száma 2225. Ipparral nem rendelkez, jellegzetes hegyaljai bortermő község. A 150 m tengerszint feletti magassága, a vulkáni kőzet, a hosszú meleg őszi kedvező feltételeket biztosít ősidők óta a szőlőtermesztésnek. A Kincsem-, a Szentvér-, a Gyopáros-, a Círóka- és Boszorkány-dűlők valószínűleg évszázadok óta ontják a híres nedűt.

Kik voltak az első telepítők?

Római történetírók említik (i. sz. 282), hogy már a kelták is szőlőműveléssel foglalkoztak ezen a vidéken. Anonymus elbeszélése alapján hihetjük, hogy Árpád vezér a honfoglalókkal itt virágzó szőlőkultúrát talált.

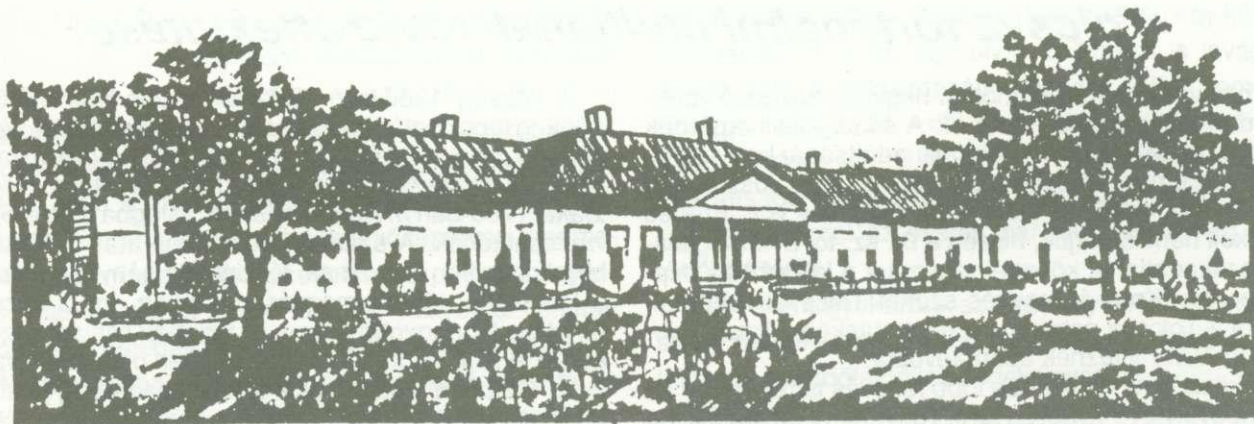
A komolyabb szőlőművelés III. Béla nevéhez fűződik, aki a tatárjárás után 1245-ben olaszokat és francia vallonokat telepített erre a vidékre, hogy az elpusztult szőlőket újra helyreállítsák.

A múlt század 80-as éveiben a filoxera-(gyökértetű-)vész ütötte fel a fejét.

Siralomvölgyggyé vált 3–4 év után a vidámság tanyája. Sokan járták sírva a határt. Az újratelepítéstől pedig a gazdák eleinte csökönnyösen idegenkedtek.

Hegyalján *dr. Szabó Gyula*, tállyai szőlőbirtokos vette fel először a harcot, övé az újratelepítés megoldásának érdeme.

Ebből a rekonstrukciós munkából a tolcsvai *báró Waldbott Frigyes* császári és királyi kamarás jelentős részt vállalt.

Tolcsva

A szüret egész Európa borvidékei között itt zajlik a legkésőbb, Simon Juda előtt (október 28.) a rátartós szőlősgazda sohasem fogott a szürethez. Így a szüret november 10-ig is eltartott.

A szőlő feldolgozása a présházban történt. A többi az Árpád-kori, sziklába vájt jó pince dolga volt, ahol hordókban több évi érlelés és átféjtés után vált piacképesé a bor. Az aszús szemeket 1620 óta szemenként válogatják le a fűtről, amiből a 3, 4, 5 vagy 6 puttonyos híres aszú készül.

Tolcsva községben *báró Waldbott Frigyes* és *Beus Hedvigházasságából* született *báró Waldbott Kelemen* 1882. január 19-én. Gyermekkorát a volt *Szirmay* kastélyban — jelenleg általános iskola — töltötte. Érettségi után katonai akadémiát végzett. 1904-ben tisztté avatják. Az I. világháborúban századosi rangban a tűzvonalban harcolt. 1919-ben kilépett a hadseregből és atyjának halála után teljesen a gazdálkodásnak és gazdaságpolitikának szentelte életét. Jelentős szerepet vállalt a szőlészet és borászat területén, a filoxéria-vész után. Nevéhez fűződik a tokaji borok világhírének ápolása is. E munkának elismeréseként 1924 októberében az Országos Szőlő- és Borgazdasági Tanács elnökének nevezték ki. 1933. május 25-től megválasztották a Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesületének elnökévé.

Erdészeti pályafutásának kezdete az 1923-as évre tehető, amikor is Miskolcon Borsod, Gömör, Heves megyék Erdészeti Egyesülete elnökévé választják. Az I. világháborút lezáró trianoni békediktátum darabokra szabdalta kíméletlenül Magyarországot. Az erdészet területén a veszteség különösen nagy volt, hiszen az erdőterületek 84%-át vesztette el az ország. Nyilvánvalóvá vált, hogy az új körülményekhez alkalmazkodó, új erdészeti politikára volt szükség. Ebben a munkában is oroszánrészt vállalt *báró Waldbott Kelemen*. 1933. december 19-én megválasztották az Országos Egyesület elnökévé, majd a földművelésügyi miniszter az Ország-

HORVÁT ERDÉSZETI LAPOK

(Sum. List) 1992/3-5

II/1 Szemle-tanulmányok; Mr. Djuricic: Néhai földművesszövetkezetek mai szemmel (131-139 old.)

A horvátországi privatizációs törvénytervezet értelmében az erdőket is vissza kell adni a földművesszövetkezeteknek. Az 1991. évi febr. 10-i új erdő-törvény vállalati gazdálkodást ír elő az erdőkre, korszerű üzemeltetésnek megfelelően. Ezeknek a témának aktualitása miatt a cikk foglalkozik a régi szerkezetű földművesszövetkezeti erdőgazdálkodás tanulságaival. Horvátország 1897-ben szabályozta erdőtörvénnyel a gazdálkodást, mert a határőrvidéken elhatalmasodtak az önkényes erdőfoglalások, a katonai hatalmirendszer következtében a tartományi (polgári) földművesszövetkezeteknél pedig a rabló-gazdálkodás.

A törvény „tartamos erdőhasználatot” vezetett be, sokféle szigorítással, a korábbi egyedi kitermelést (korlátlan faizást) pedig felváltotta a „normális faizási adag” kiszolgáltatása az üzemtervek alapján kitermelt vágásterületi fakészletből. Ez a gazdálkodási mód lehetővé tette az erdőbirtok (és élőfakészlet) optimális (és jövedelmező) kihasználását a köz szempontjából.

(Ref.: Abonyi I.)

gos Fagazdasági Tanács első elnökévé nevezte ki. A II. Erdészeti Világkongresszust Magyarországon bonyolították le, és 1936. szept. 10-én a kongresszus elnökévé választották. Erdőbirtokán (Háromhuta) csodálatraméltó erdőművelést folytatott, míg – 63 éves korában – a II. világháború egyik áldozataként halt meg Budán. Nevét kegyeletből a községi temető emlékműve őrzi.

KOLLWENTZ ÖDÖN

Hát már itt tartunk?

Megdöbbenéssel láttam a TV április 18-i „Ablak” adásában az erdei lopással kapcsolatos képeket. A tolvajok munkája nagyon hasonlított az 1945/46-os „szovjet fakitermeléshez”, ahol a „törési lépcső” hasmagasságban volt. Akkor ismertek voltak a tettesek, de büntethetők nem. Ma az erdőt rablók büntethetők (volnának), de rendszerint „ismeretlenek” maradnak.

Mi is lehet a mai helyzet oka?

- Az erdészkerületek akkorák, hogy azokat egy ember *lelküismeretesen* ellátni nem tudja, talán még a határait sem ismeri pontosan;
- az erdészek a munkaterületeikről rendszerint távol laknak, ami munkájukat még inkább megnehezíti;
- a védelmi szolgálat szinte teljesen megszűnt;
- a szolgálati fegyelem meglazulása, a szolgálati könyv vezetésének elhagyása;
- az erdészetek területi és adminisztratív túlméretezettsége;
- a fatermékszállítások ellenőrzésének a hiánya, mind az erdészeti alkalmazottak, mind a rendőrség részéről;
- a fatolvajok akkor is „ismeretlenek” maradnak, ha ismertek (félelem a bosszútól?).

A felsoroltak talán a megjavítás útjait is megmutatják.

Az a) és az e) pontokban foglaltak felszámolása esetén erdész munkanélküliséggel nem kellene számolni!!!

A HÓNAP KÉRDÉSE

Vándorgyűlés Vorarlbergben

Az Osztrák Erdészeti Egyesület az elmúlt évi közgyűlését Dornbirnben, Vorarlberg tartományban rendezte. A résztvevők a rövid üdvözlések és az egyesületi munkáról szóló félórás tájékoztató után magvas gondolatokat tartalmazó értekezéseket hallhattak, amelyekből megismerhették a kis tartománynak az erdőgazdálkodás terén elért nagy eredményeit.

A rövidebb előadások között időben és tartalomban is kiemelkedő volt *Erwin Niessleinnek*, a freiburgi egyetem Erdészeti és Tájrendezési Intézete professzorának széles horizontot átívelő előadása, amelyet az *Österreichische Forstzeitung* 1991. évi 8. számából vettünk át és magyar fordításban itt olvashatnak az érdeklődők.

Erwin Niesslein

A területi identitás mint Európa építőköve

A nagy területekben, európai struktúrában való gondolkodás a technikai fejlődés logikus következménye. Európa lehetősége (esélye) nem az egyenlőségben, hanem a sokrétűségben van. Ebben az Európában az erdőnek és a fának sokrétű feladata van — védelmi, üdülési és termelési funkció —, ezeknek értelmes, egymás mellé és fölé rendelésével. A fa mint nélkülözhetetlen, környezetbarát alapanyag, az erdő mint CO₂-lekötő és a természetes tájpotenciához legközelebb álló talajhasznosító. Mindazokat a szempontokat tárgyaljuk a következőkben, amelyek konfliktusmegoldási lehetőséget adnak a tájkultúra követelményei, a vadászat és a természetvédelem igényei és az erdőgazdálkodás érdekei között. Némely szempontból (mint pl. az ökoszociális piacgazdaság területén) Ausztria az éllovas szerepét játszhatja.

Közel 200 évvel ezelőtt vezette be *Wilhelm Pfeil*, a német nyelvterület egyik legnagyobb klasszikusa az erdőgazdálkodási szemléletmódba a „termőhelyi törvényt”, és ez azóta is mindig megerősítést nyer azzal, hogy a helynek nagyon nagy szerepe van az erdőgazdálkodásban. Innen egyenes út vezet *Erwin Aichinger* növény-szociológiájához, a jelen termőhelyi osztályozásához és a termőhelynek megfelelő erdőművelési eljárások mai széles körű arzenáljához. Ha az erdészek évszázadok óta tudatában voltak a termőhelyi különbségeknek, akkor ezt a szemléletmódot átfogóan kellett volna alkalmazniuk és ebből tanulságokat vonhattak volna le. A termőhelyi törvénye azonban nemcsak a fákra érvényes, hanem az emberekre is, és ma is, akkor is, ha a fejlődés ennek látszólag ellentmond.

Nagy területekben való gondolkodás — a technikai fejlődés eredménye

Amikor *Mária Antoinette* 1770-ben Bécsből Párizsba ment férjhez, már egy hete úton volt, amikor Freiburgban megpihent. Ha ma Freiburgból Bécsbe utazunk, ezt egyetlen éjszaka alatt megtehetjük.

De más fejlődés is összezsongítja a teret és időt, pl. videokonferenciákon, telefaxon keresztül. Ezek az utalások egyértelművé teszik, mennyire szükségszerű a nagy területekben való gondolkodás és cselekvés. Ha

valakinek Dornbirnben van vállalkozásának a központja és telefax útján videokonferenciával tudja irányítani leányvállalkozásait Mainzban vagy Magdeburgban, annak a határokon átlépő, Európa-szélességű gazdasági aktivitás igazán magától értetődő.

Az ilyen tevékenységek azután teljesen logikusan vezetnek a határokon lévő sorompók lebontásának, az egységes játékszabályoknak, sőt esetleg az egységes fizetőeszköznek a követeléséhez is. A nagy területekben, európai felépítésben való gondolkodás tehát nem néhány hatalomvágyó politikus vágya, hanem a haladás és együttélésünk fejlődésének következménye.

Integráció és területi identitás

Mivel így állunk, az érem másik oldalát is nagy nyomatékkal kell megvizsgálni. Az emberekre a szűkebb környezet rányomja a bélyegét, a családi és a szűkebb hazához kötődő kapcsolatok kötik őket. A megélt tapasztalatok formájában megjelenő tradíció még mindig meghatározó része az emberi tevékenységnek és jó közérzetnek. Mindezek adják a területi identitást, ez a mai idők emberének is sajátja. Ha ez nem lenne, nem kívánatos, esetleg veszélyes űrt is hagyna maga mögött. Ezért kell ezt a területi identitást megőrizni és ápolni akkor, amikor mind a mindennapi életben, mind az alapvető stuktúrákban Európa-szerre megkezdődött az ilyen jellegű orientálódás. Ebből két dolog következik:

1. Sokszínűség — az egyenlősdi helyett.

Először is szükséges, hogy megfontoltan és a cselekvés értelmességének vizsgálatából adódó pozícióban ellenálljunk a mérhetetlen és túlhajtott egységesítési törekvéseknek, amelyek főként a brüsszeli bürokratától indulnak ki és részben az adminisztráció hatalmi törekvéseinek, részben a bürokraták ötlettelenségének felelnek meg. Másrészt szembe kell állítani az emberi együtt- és egymás mellett élés realitását a sokkultúrás társadalom álmával, amely gyökereit a mindenáron humanisztikus gondolkodásmódban szeretné kimutatni. Ez azt jelenti, hogy a humanisztikus gondolkodást jobban igényeljük ugyan, mint eddig bármikor, de a türelmesség, a segítőkészség, a felebaráti szeretet és nem az egyenlősdi formájában, nem a személyes és tájhoz

kötődő sokszínűség megvetésének, a különböző társadalmi struktúrák tagadásának formájában.

Európának egybe kell nőnie, a korlátokat le kell bontani, és az együttélést meg kell könnyíteni. Nem szabad azonban az érintett lakosság területi azonosságát megkérdőjelezni és a többféle emberi helyzetből adódó különbözőségeket elutasítani. Éppen ellenkezőleg, ebből a sokszínűségből keletkezik az a sokszínű erő, amely a közös európai házat a különböző enteriőrök sokaságával rendezze be és ezáltal teszi lakhatóvá.

2. Az európai haladás — a regionális verseny gyümölcse.

A területi identitás társadalmunk fejlődéséhez és a haladás élénkítéséhez is szükséges. A haladás nem a politikusok nyilatkozataiból vagy a brüsszeli bürokraták iránymutatóiból keletkezik, hanem kizárólag az egyes részterületek embereinek tevékenységéből, az egyes részterületek ötleteinek versenyéből és azokból a példákban, amelyek a különösen jó megoldásokból keletkeznek.

Így tekintve leginkább amiatt kell védekeznünk a fejlődés uniformizálása ellen, mert éppen a fejlődés sokszínűsége és különbözősége alapozza meg a további lehetőségeket az egyre jobb, az ember számára hasznosabb megoldások megtalálására. Engedjék meg, hogy ezeket az elvi megfontolásokat az aktuális erdészeti politikai kérdések síkján világítsam meg.

A fa: a leghasznosabb a környezet szempontjából.

A fa az egyik legrégebb nyers- és ipari anyag, ami ezek között is különösen sokoldalú felhasználhatóságával tűnik ki, nem okoz környezetvédelmi problémákat, nincs semmilyen mérgező vagy egyéb nemkívánatos mellékterméke és az indukált energiaigénye viszonylag kevés. A fa termelése már megvalósítja azt, amit másutt energiareformként tüntetnek fel: a napenergia hasznosítását.

A fa javítja a CO₂-mérleget

A mai, világméretű környezeti helyzetet tekintve különleges jelentősége van annak, hogy a fa — bármilyen formában is kerül felhasználásra — nem rontja a CO₂-mérleget. Mialatt a szénből, olajból, gázból való energianyerésnél rövid idő alatt CO₂-mennyiségeket szabadítunk fel, olyanokat, amelyek évmilliókra le voltak kötve, a fa eltüzelésénél a felszabaduló és ugyanezen faanyag előállításakor az erdőművelési folyamatban lekötött CO₂ egyensúlyban marad. A CO₂-mérleghez való kedvező hozzájárulás akkor jelentkezik igazán, amikor a faanyag mint építő- vagy ipari anyag kerül felhasználásra. Ilyenkor a fa növekedési fázisában lekötött CO₂ 100 évre vagy még hosszabb időszakokra is lekötve marad. Ilyenkor nemcsak CO₂-egyensúly keletkezik, hanem többlet-CO₂ is lekötődik a körfolyamatban.

Néhány példa:

Nehogy az a benyomása keletkezzen bárkinek, hogy a fentiek csak jelszavak, néhány számot szeretnék megemlíteni. Összehasonlítva az ablakkeret előállítását fából, műanyagból, alumíniumból, a fából való csupán 1, illetve 4%-át igényli az alumíniumból vagy műanyagból

való előállítás energiaigényének. Az energia azonban azonnal CO₂-kibocsátást is jelent. Energiaerdők létrehozásával, ami a mezőgazdasági területek csökkentésének időszakában egyáltalán nem utópia többé, 1 millió ha-on a CO₂-mérleget mintegy 30 millió t-val lehetne javítani. Ez majdnem 5%-a az egykori Német Szövetségi Köztársaság energiától származó CO₂ kibocsátásának. A 20 millió m³ éves növedék 3,8 millió tonna CO₂-t köt le. Ez majdnem a duplája annak a 2 millió tonna CO₂-nek, amelyet Ausztria fűtőolaj-elégetéssel évente kibocsát. Ha ezt a növedéket 1 millió m³-rel növelnénk, majdnem 200 ezer t CO₂-t tudnánk lekötöni, ami a fenti fűtőolaj-elégetés CO₂-termelésének 10%-a.

A fa mint nyers- és ipari anyag nélkülözhetetlen.

A fa széles körű felhasználása mint nyers- és ipari anyag, különösen mint építési anyag jellemző az európai hegységi régiókban. Vorarlberg ebben példamutató, különösen ami a hagyományos, fával gazdagított építési formákat illeti a modern építészetben. Az ennek kapcsán kifejlesztett vorarlbergi iskola figyelemre méltó a tartomány határain kívül is, és azon regionális hozzájárulások egyikének tekinthető, amely az európai haladást szolgálja. Szükségesnek tűnik emlékeztetni a fa hagyományosan megbecsült tulajdonságára, és a figyelmet felhívni annak pozitív környezeti hatásaira, mert vannak ma emberek, akik az erdő fatermelési funkcióját kétkedve nézik, azt sokszor feleslegesnek, sőt környezetkárosítónak tekintik, és az a véleményük, hogy az a legjobb erdő, amelyik a gazdálkodástól és az emberi beavatkozásoktól mentes.

Természetvédelem és erdőgazdálkodás

Mivel éppen Vorarlbergben olyan erdőművelés került kifejlesztésre, amely a természetes felújítás magas arányával különösen megfelel az erdőművelés ökológiai igényeinek, helyénvaló, hogy néhány megjegyzést tegyünk a természetvédelem és erdőgazdálkodás viszonyára. A természetvédelem két követelménye igényel különösen megvitatást:

a) Kezelés nélküli erdőterületek létesítésének kívánása és ezzel őserdő jellegű állapot elérésére való törekvés.

b) Erdőterületek olyan jellegű kezelése, bennük olyan gazdálkodás folytatása, hogy ott a potenciális természetes vegetáció álljon elő, azaz olyan erdővegetáció, amit a természet a mostani állapotból maga is létre tudna hozni.

Erdőrezervátumok: igen, de csak korlátozottan.

Érintetlen erdőrezervátumok létrehozása, a minden használatától mentes, összehasonlítható természetvédelmi terület önmagában okos, értelmes törekvés, nemcsak természetvédelmi, hanem erdészeti szempontból is csak üdvözölhető.

Ilyen erdőrezervátumok létrehozásának programja sokféle formában ismert. A természetvédelem azonban csak akkor találkozhat az erdészeti megértésével az ilyen igényeinél, ha ezzel együtt megfelelő program is rendelkezésre áll, amelyből az összesen létrehozandó erdőrezervátum hozzávetőleges területi kiterjedését

meg lehet ismerni. A természetvédelem eddig nem tudott döntésre jutni, hogy ezt a mértéket világosan meghatározza, kinyilvánítsa, és ez törvényszerűen oda vezet, hogy minden egyedi esetről fellép az a tisztázatlan helyzet, vajon ez a lépés nem kezdete-e egy hosszabb, természetvédelem alá vonási láncnak.

Függetlenül az ilyen természetvédelmi célok nyilvánosságra hozatalának követelésétől, véleményem szerint az erdészetnek is feladata lenne ilyen célokat saját magának is kifejleszteni és realizálni, mivel az erdőművelés mindig is messzemenően magában foglalta az összes ökológiai, történelmi és természetismereti követelményt.

Véderdő: előtérben a védelmi hatások

Az erdőgazdálkodás megszüntetésének követelése a természetvédelem részéről azonban nemcsak az erdőrezervátumokra és természetvédelmi területekre vonatkozik, hanem ezenkívül az összes véderdőre is. A véderdőnek éppen az alpesi országokban, s így Vorarlbergben is különös jelentősége van, központi helyet foglal el az erdészeti tevékenységben. Ezzel szemben az elmúlt évszázadban — nem utolsósorban a konzervatív erdőtvény hatására — a gyakorlati véderdőkezelést egyáltalán nem lehetett optimálisnak nevezni. A legeltetés és a vadkár valamikori és még ma is erős hatása meghozta az eredményt. A véderdők zöme szánálásra vár. Számolni kell a fennálló munkaerő- és finanszírozási gondokkal. Feltételezhető, hogy a jelenlegi fejlődés a megfelelő irányba halad. Ha azonban a természetvédelem azt képzei, hogy a véderdőket, amelyeknek elsődleges célja nem a fatermesztés, hanem a védelem, s mindenfajta emberi beavatkozástól meg kell szabadítani, akkor valamit nem vesz figyelembe. Az ugyan igaz, hogy az erdő nem igényli az embert és hosszú évszázadok alatt saját erőből újjá tudja magát építeni, de az ember igényli az erdőt, különösen a véderdőt, és egészen másképp, mint 500 vagy 1000 évvel ezelőtt. Az akkor élt kevés ember megengedhette magának, hogy a véderdőket a magas, messze fekvő hegyi területeken és a hosszú lakatlan oldalvölgyekben természetes fejlődésében meghagyja, ami hosszú összeomlási és éppen olyan hosszú felújítási periódust jelentett. Ma ezek a területek mind lakottak, utakkal beépítettek, a gazdaság vagy téli sportok által használtak, és az árvizek lefolyása a völgyekben ki van építve.

A véderdőápolás követelménye!

Aki a meglévő véderdőket saját dinamikájukra hagyja, beleértve az ott előforduló vadkárosítást is, tudatosan programozná a hosszú pusztulási és létesítési folyamat keletkezését, amelynek következtében a szükséges tájvédelmi hatások minimálissá válnának vagy teljesen el is tűnnének, és ezzel egyidejűleg programozná a lavina- és árvízkatasztrófák jelentős emelkedését az Alpok területén.

Ezekért a véderdőkért ma az erdészek a felelősek, és feladatukat a legjobb szaktudással és lelkiismeretességgel igyekeznek végezni. Ennek a törekvésnek meggyőző jele Mayer és Ott már 2. kiadásban megjelenő könyve a hegyvidéki erdőművelésről és a véderdőápo-

lásról. Amíg a természetvédelem a magas hegységi véderdők kezeléséről Mayer és Ott tételeivel ellentétes tudományos koncepciót nem tud felmutatni, nincs joga arra, hogy oktassa az erdészeket, miként kell ezen véderdők ápolását a társadalmi követelmények legmesszebbmenő tekintetbevételével végezni. Az előbb, már a fa témánál mondtak ismétlésével, itt is meg kell jegyezni, hogy a véderdőnevelés során történő fahasználat nem tisztességtelen, hanem megfelel a társadalompolitikai követelményeknek még akkor is, ha ezzel kapcsolatban útépités válik szükségessé, mert ez gondosan és a területhez illően is kivitelezhető, és pontosan azokhoz a tevékenységekhez sorolható, amelyek elengedhetetlenek a hegyvidéki lakosság foglalkoztatásához és az értelmes földhasznosításhoz.

Természeteszerű erdőművelés: a termelési célok elsődlegesek

Az erdőgazdaság és a természetvédelem között vitatott második téma a meghatározott erdőrezervátumokkal, vagy véderdőkkel kapcsolatos, de vonatkozik az egész erdőterületre is. Ezenfelül összefügg a Vorarlbergben létrehozott biotópleltározással. Ezzel az adatfelvételi és térképezési programmal Vorarlberg egész Európa számára példamutató teljesítményt ért el, amely megfelel a mai környezettudati érzéknek és a szükséges környezetvédelemnek. Feltétlenül szükséges azonban most, a kiértékelt bizonyítékok birtokában világossá tenni, hogy ebből milyen intézkedéseknek kell következniük. Mert ha a biotópleltárnak hatása kell legyen az erdőgazdálkodásra, úgy az alapvető célkitűzéseket egyeztetni kell a társadalompolitikával, ezek nem lehetnek csak egyoldalú természetvédelmi célkitűzések, hanem tekintetbe kell venniük a társadalomnak az erdőre és a térségre vonatkozó minden más követelését is.

Biotópvédelem — valamennyi társadalmi követelmény tekintetbevételével

A politikusokat fel kell szólítani, hogy ezekben a kérdésekben egyértelműen foglaljanak állást, mert nem lenne ésszerű minden egyes területen a természetvédőket, erdészeket, vadászokat, idegenforgalmi szakembereket és úttervezőket egymással vitatkozni hagyni azzal a ténnyel a háttérben, hogy senki sem tudja, hogy a vitatott esetben a társadalom tulajdonképpen mit is akar. Erdészeti politikai szempontból emellett azt a követelményt kell érvényesíteni, hogy az erdőgazdaság a termőhelynek megfelelő erdőművelés bázisán nyugodjon. Azt a továbbiakban a szakmától idegen befolyásoktól lehetőleg mentesen tartsuk és a biotópvédterületek megválasztását bemutató, rezervátum és megfigyelési jelleggel meghatározott számú területre korlátozzuk azzal a célkitűzéssel, hogy azokon a területeken pontosan meghatározott vegetációt őrizzünk meg, vagy hagyjunk kifejlődni.

Az erdőgazdaság környezetbarát

Figyelembe kell venni elsősorban azt az alaptételt, hogy az erdő — minden alakjában — a természetes területi potenciálhoz legközelebb álló talajhasznosítási mód. Az ember nem tud létezni a talaj hasznosítása, a

nyersanyagok használata nélkül, és hogy az erdőgazdálkodás nem teremt környezeti problémákat, inkább csökkenti azokat, különösen akkor, ha összehasonlítjuk az egyéb emberi tevékenységekkel.

Természetvédelmi politikát ne a lakosság nélkül!

Politikatudományi szempontból kiegészítésül még a következőket: a természetvédelem követelményei nem mindig egyeznek meg szükségszerűen a lakosság többségének igényeivel. A politikusoknak ezért különbséget kell tenniük a mindenképpen szükséges, a természet- és környezetvédelem sokszorosan létfontosságú azon intézkedései, amelyek élvezik a lakosság teljes támogatását, és azok között a más természetvédelmi követelmények között, amelyek csak a lakosság kis csoportjának állnak érdekében, és ezeket ennek megfelelően kell értékelni.

Vadászat: alacsonyabb rangú, mint a mező- és erdőgazdaság

A vad szükségszerűen része az erdei és mezei életközösségnek. A vadászat az adottságokhoz és a korhoz mérten adott válasz azon tényre, hogy a nagyragadozók szabályozó tevékenysége megszűnt és vissza sem lehet állítani. A vadászat emellett bizonyos határok között éppenséggel öncélúvá is válhat. Ezt jelzi a lakosságban nagymértékben rögződő vadászszenvedély. A vadászatnak azonban nem szabad konkurens helyzetbe kerülnie a mező- és erdőgazdasággal, főleg akkor nem, ha a terület tulajdonosa — akinek a terület mezőgazdasági hasznosítási és vadászati joga is birtokában van, ezt nem akarja. Ezen belül nem szabad a vadászatnak veszélyeztetnie az erdő védelmi funkcióit sem, ahol ezekre a társadalomnak szüksége van. Vorarlberg ezeket az alapelveket az 1988-ban megszavazott vadászati törvényében előtérbe állította, s ez említésre méltó és példamutató szabályozásokat tartalmaz.

Vadmentes zónák elrendelésével (amelyekben bizonyos vadfajokat teljesen ki lehet lövetni), a minimális lelővések rögzítésével (amelyek teljesítését a hatóságok megfelelő intézkedésekkel kényszeríteni is tudják), ezeknek a minimális lelővéseknek a vadkárosítási helyzethez való egyeztetésével olyan fontos alaptörvényt fejlesztettek ki az ilyen vadgazdálkodáshoz, amely valóban előnyt jelent a mező- és erdőgazdaság szükségleteinek. Ilyen tendencia látható Alsó-Ausztria érvényes vadászati törvényében is, amikor példamutatóan megköveteli, hogy a vadkilővések irányítói aláírásukkal igazolják, hogy a leírt adatok a terület vadkárosítási helyzetével egyeznek.

Ellenőrzőterület-hálózat a tárgyilagosság érdekében

A vorarlbergi vadászati törvény egyik előírása az erdészek számára különösen elgondolkoztató: a törvény előírja, hogy 50 ha-onként bekerített összehasonlító területet kell létesíteni. A vadászati törvénynek ez az előírása nemcsak példaszerű egész Ausztria és még ezen is túl mindenki számára, hanem szükségszerűen ahhoz a kérdéshez vezet, hogy az erdészek és erdőtulajdonosok miért nem létesítenek önmaguktól ilyen

összehasonlító területeket a vadkárosítással különösen veszélyeztetett területeken? Ezekkel olyan helyzetbe kerülnének, hogy az állandó tárgyalások folyamán a vadlétszámról és a károsításról visszautasíthatatlan bizonyítékaik lennének, és dokumentálhatnák az erdőművelési károsításokat, amelyek akkor keletkeznek, amikor vadragás miatt a természetes felújulások és az erdőművelési szempontból kívánatos elegyfajok felnövése lehetetlenné vált.

Üdülés az erdőben: a látogatók elégedettek

A véderdő hatásai mellett nem szabad elfelejteni az üdültetési hatásokat sem, főleg akkor nem, ha a városi élet, a gyári munka, a televízió és az utcákon való közlekedés mindinkább fárasztó lesz. Az erdő a mai ember számára a szabadban való lét fogalmát jelenti, sétára és túrákra ösztönöz a mindig újat és mást kínáló területen, amely növényeinek és állatainak sokaságával szembeütő különbséget jelent az aszfalttal és betonnal szemben, és nem utolsósorban mesevilág és indiánösveny egyszerre a gyermekek számára. Mindez háttérként adja annak, hogy a fantáziának az erdőt és az erdőgazdálkodást ma igen fontosnak ismeri el, de hogy ettől a társadalomtól ráhatások is indulnak ki az erdőgazdasági tevékenységre.

Az erdőlátogatók messzemenően elégedettek az erdőgazdálkodással

Az erdőgazdálkodás úgy, ahogyan az ma Közép-Európában folyik, közel osztatlan helyesléssel találkozik azoknál, akik az erdőterületeken üdülni kívánnak vagy az erdőt rövid ideig üdülésre veszik igénybe. Munkatársam, *Hans Essmann* több mint tíz évvel ezelőtt néhány ausztriai idegenforgalmi központban szociál tudományi tapasztalati kísérletet végzett és úgy találta, hogy a megkérdezett szabadságon lévők 90%-ának az erdőgazdálkodás úgy ahogyan az van, megfelel az üdülést keresők kívánságainak. Ez a hozzáállás azóta sem változott. Az elmúlt évben a Német Kutatási és Technológiai Szövetségi Minisztérium megrendelésére egy nagy kísérletben többek között Észak-Schwarzwaldban vendégeket is megkérdeztünk az egyik ilyen erősen erdősült, de intenzíven is használt, főleg lucos erdőterületen. Ott is közel azonos eredményeket kaptunk. Megállapítható tehát, hogy az üdülést keresők azzal, amit ma az erdőgazdaság tesz, illetve tennie kell, elégedettek és semmi indíték nincs alapvető vagy messzeható változtatások végrehajtására. Ez semmiképpen nem ment fel attól a köteleességtől, hogy egyes esetekben ne tartsunk szem előtt minden speciális lakossági üdülési szükségletet, és ne tervezzünk ésszerű javításokat, de egyidejűleg arra kell törekedni, hogy az erdészek és erdőtulajdonosok ezekben a kérdésekben megfelelő öntudattal tevékenykedjenek. Ezek a kérdések főleg Ausztriában jelentősek, mert itt az erdei üdülés az idegenforgalomnak fontos része, és mert az idegenforgalom nemcsak országos jelentőségű, hanem sok vidéken a lakosságnak meghatározó egzisztenciális kérdése. Az erdő és erdőgazdaság az idegenforgalomnak nemcsak az üdülési lehetőségekkel áll rendelkezésére, hanem alapvető közvetítő szemléletmódot is előtérbe kell állít-

son, amely szükségszerűen több figyelmet kell kapjon. Szeretnék ezzel röviden foglalkozni.

A téli sportot alakítani és nem átkozni

Ausztriában az idegenforgalmat az alakítja, hogy a hegyi és alpesi vidékek eleve a sísporra rendelték. Ez az elmúlt évtizedekben mind több, sísportot szerető embert vonzott egész Európából, sőt azon túlról is. Ennek nem kevés helyen túlterhelés, a természeti terület működőképességének veszélyeztetettsége a természetes következménye, és végül maguknak az üdülőknek minőségi veszteségeik keletkeztek. Mégis az a véleményem, hogy a mai nyilvános viták, amelyekben az Alpok rombolásáról, esetenként visszafordíthatatlan természeti károkról beszélnek, túlzóak. Azt hiszem, itt ugyanazt a hibát követik el, mint öt-hat évvel ezelőtt az erdőpusztulásokról szóló vitákban. Akkor is falra festették az ördögöt, arról beszéltek, hogy Schwarzwaldban öt év múlva alig lesz erdő, horrorviziókat keltettek, amelyek szerint egész hegyvidékek erdőtlenné válnak és elnéptelenednek. Ma ezt mindazok, akiknek a természetértéseihez és az erdővédelemhez nincs, vagy csak csekély érzékük van, nagyon könnyen az erdészek és természetvédők szemére vethetik azzal a kárörvendő végkövetkeztetéssel: „mindebből semmi sem lett és minden téves, amit felhoztatok”. Ezekkel a mértéktelen túlzásokkal, amelyeket erdészek rendszerint felelősen nem jegyeztek, öt évvel ezelőtt az erdő ugyan az újságok fejcímeire került, de ezzel a ma kétségtelenül fennálló, az erdő egészségi állapotát fenyegető veszélyekről folyó tárgyilagos vita igen nehézzé vált és csökkent az erdészeti nyilatkozatok hitele.

Ellentételezés: teljesítményhez kötötten és nem szubvencióként

Minél több igény jelentkezik az erdővel kapcsolatban, és minél kisebb teret enged az állandóan rosszabbodó eredmény az erdőgazdaságban az egyéb teljesítések üzemen belüli finanszírozásához, annál nyomasztóbb lesz az igény az erdő minden olyan teljesítményének ellentételezésére, amelynek általában nincsen piaca. *Thomas Stemberger* tett erre rövid javaslatot, s ezt nagyon figyelemreméltónak tartja, bár nem mindenben ítéli végrehajthatónak. Abból indul ki, hogy le kell választani az erdészeti üzemtervekben mindazon területeket, amelyekben az erdő védelmi, üdülési és jóléti funkciója különös jelentőségű. Ennek az elkülönítésnek az alapján lehetne ellentételezni azt, ami állami térítésként segítené a mindenkor erdőtulajdonost. Mivel az erdőfejlesztési terv nem részletekre, hanem nagyobb területekre készül Ausztriában, a terv adataiból átlagértékeket kellene számolni az egyes községek területére vagy határrészekre, és ezeket tekinteni az elszámolás alapjául.

Fogadjanak el magán erdőtulajdonosok állami hozzájárulást?

Felfogásom szerint, és a németországi hasonló megbeszélések eredményeire való tekintettel is, mindenképpen szükséges átgondolni a kérdést abból a szempontból, vajon a nem állami erdőtulajdonos minden to-

vábbi nélkül állami támogatásra törekedhet-e, azt elfogadhatja-e annak a veszélynek kitéve magát, hogy így az állami beavatkozás erősen legitimizálódik, és végül nem hárítható el többé.

Megfontolandó, hogy az erdőgazdaság — már a neve szerint is — gazdálkodást jelent, teljesítmények előállítását, gazdasági célokra való irányulást. Ezzel összeegyeztethetetlen az a gondolat, hogy az erdőgazdasági üzem léte állami támogatásra, tehát társadalmi alamizsnára számíton, vagy veszteségkiegyenlítésként hozzájárulást várjon. Éppen úgy összeegyeztethetetlen a magán erdőgazdasági üzemet állami, tehát üzemen kívüli díszpózióktól függővé tenni. Más oldalról tény az is, hogy a társadalomnak fontos érdeke fűződik számos olyan teljesítmény létrehozatalához, amelyek a sokfunkciójú erdőgazdálkodás eredményeiként önként adódnak, viszonylag csekély ráfordítással jöhetnek létre, de ha ezeket állami területgondozó csapatokkal állíttatnák elő, a mostani ráfordítások többszörösébe kerülnének. Harmadsorban, biztos, hogy a sokcélú erdőgazdálkodás folyamán az erdő számos teljesítményének sokféle előállítását, teljesítményi jellege ellenére sem hoz létre piacot, nem adható el a szokott gazdasági feltételekkel és így egyes esetekben nem is számszerűsíthető minden további nélkül. Ebből a három szempontból és alig támadható megállapításból kell következtetéseket levonni, ha a problémát meg kívánjuk oldani.

Ellentételezés

háromlépcsős megoldási modellben

Háromlépcsős megoldást javasolok: az első lépcsőben egyet nem szabad szem elől veszteni: az erdő majdnem mindenütt, ahol létezik és gazdálkodnak benne, hasznos a társadalom számára és sokféle infrastruktúrális teljesítményt ad. Ezeket a kívánt és hasznos teljesítményeket az erdőgazdaság lényegeként kell számításba venni, a sokrétű erdőgazdasági folyamatokból adódnak és önmagukban nem kellene kártérítési igényeket kiváltaniok. Ezek inkább azokhoz a hatásokhoz számíthatódnak, amelyek — ahogyan *Rupf* nevezte — a fatermesztés sodrában, farvizében jönnek létre.

A védőhatásokat átlagban ellentételezni

A farvíz-elméletéről való viták ellenére kétségtelen, hogy sok mindabból, amit a lakosság erdőnek és hatásainak köszönhet, a fatermelés során adódik, mégpedig úgy, hogy nincs hátrányos hatása az erdészeti munkára és nem kapcsolatos többletköltségekkel, vagy bevételcsökkenéssel. Ott azonban, ahol az ilyen infrastruktúrális teljesítmények nagyobb intenzitást és különleges figyelmet igényelnek — mint ami például a hegyvidéki erdő védőhatásait illeti —, ott ezek a fatermelésben korlátozó intézkedéseket követelnek és emiatt többletköltséget és a bevétel csökkenését okozzák. Ilyen feltételek között indokolt, hogy a társadalom a teljesítménynek megfelelő ellentételezést nyújtson. A paraszti erdőbirtokosok nagy száma és a kicsi területek miatt az egyéni elszámolás gyakorlatilag lehetetlen, ezért itt *Stemberger* szerinti átlagellentételezést kellene alkalmazni, anélkül azonban, hogy ezzel a teljesítményszemléletet, amely egy ilyen elszámolás mögött meghű-

zódik, veszni hagynánk. Az ilyen jellegű kártalanítás az erdő minden olyan infrastrukturális teljesítményére vonatkozhat, amely a tájfejlesztésnek megfelelően jelentős a társadalom részére, de amely semmi különleges vagy további hatósági beavatkozást az erdészeti üzemre nem tesz szükségessé, eszközei ehhez a rendszeres erdőgazdálkodásnak rendelkezésre állnak, számolva a fatermesztésnek ezzel összefüggő pénzügyi veszteségével is.

Esetenkénti használati megegyezések

Második lépcsőben az erdőgazdaságnak és erdőnek azon teljesítményeit kell ellentételezés szempontjából figyelembe venni, amelyeket a társadalom egyre növekvő mértékben elvár és kíván, amelyek azonban meghaladják azokat az elképzeléseket, amelyeket az erdész a rendszeres erdőgazdálkodásról alkot, és amelyekre magát az erdőtörvényekben elkötelezettnek érzi. Gondolok itt például az üdülési használat sokféle jobbítási lehetőségére, különleges berendezések létesítésére bizonyos felhasználók, esetleg lovasok részére, a gazdálkodás leállítására, hogy ezzel a természetvédelem kívánsága szerint természetvédelmi rezervátumok és nemzeti parkok létesítésével számolhassunk, egyes meghatározott termőhelyeknek biotópszempontok szerinti speciális kezelésére, meghatározott erdőállapot megtartására a zajvédelem érdekében és hasonlókra. Mindezekhez a teljesítésekhez azonban még hozzá kell számítani azt a sokféle feladatot is, amelyeket az üdülési központokban az erdészeti üzemeknek már ma — természetesen térítés nélkül — el kell látniuk, az erdő rendje és tisztasága érdekében: a hétféteken az erdő-őrök fokozott jelenlététől kezdve egészen a szemétkosarak elhelyezéséig és tisztán tartásáig. Mindezekben az esetekben a társadalmi érdekeket képviselő hatóságoknak és szerveknek az erdőtulajdonosokkal konkrét megegyezést kell kötni, ami használati szerződésként mindenképpen piacgazdasági jellegű, rögzíti egyrészt az erdőtulajdonos kötelezettségeit, másrészt a társadalmi térítést. Hasonló kezdődik Németországban az úgynevezett szerződéses természetvédelem meghonosításával ma még mindenestre ki nem elégítő pénzügyi rendszerben; Hollandiában már 1967 óta az úgynevezett „50 guldenes törvény” van érvényben, s ez is hasonló szabályozást tükröz. Ott az erdőtulajdonosok kártérítést kapnak (most hektáronként 90 guldent), ha bizonyos természetvédelmi célokat követnek és az erdőt megnyitják a lakosság üdülésére. Tehát szabad szerződésekről van szó, teljesítményorientált és a gazdasági életnek megfelelő ellentételezésről. A törvényhozónak mégis meg kell teremtenie ezek feltételeit, legkevésbé, hogy meg kell tervezni az állami háztartásban a megfelelő tételeket és rendelkezésre kell állítani a pénzeszközöket. Ezzel vitathatatlan a kérdés politikai kihatása.

Az, hogy az ilyen szabályozás, amely szerint esetenkénti szerződéskötés, illetve ellentételezés lehetséges és gyorsan megköthetővé válik, nemcsak az erdőgazdaság ökonómiai helyzetéből adódik, hanem a következőkből is. Az erdőgazdálkodás nemcsak faterme-

lést jelent, hanem mindazzal élni, ami az erdővel összefügg és lehetővé teszi vagy javítja annak sokféle szolgáltatását.

Az erdőgazdák mindig is azon fáradoztak, hogy az erdészeti feladatokat ilyen átfogó módon végezzék, ezzel üzemi feladataikon túlmenően a társadalom érdekében dolgoznak. Minél tovább veszi azonban igénybe a társadalom e teljesítményeket, de megtagadja ezek honorálását, annál kevésbé fognak az erdőgazdák és erdészeti üzemek ezekkel a kérdésekkel foglalkozni, ismereteiket a szükséges megoldás végett felhasználni és a népgazdaságilag legjobb módszereket megírni. Ellenkezőleg: előtérbe kerül a pénzgazdálkodásilag törvényes védekezés és ellenállás, és ezzel olyan társadalompolitikai sír nyílik meg, amely sem az ügy, sem a politika szempontjából nem kívánatos.

Hatósági intézkedések ellentételezése

A harmadik lépcsőben kerülnek ellentételezésre a várható hatósági rendelkezések — mint amilyen a különösen védett erdők és üdülőerdők kijelölése, a közönség részére különleges erdészeti létesítmények indukálása — a kártalanítási szabályok alapján, amit az erdő-törvény, de a természetvédelmi törvény, az Alsó-ausztriai Természetvédelmi Törvény is előír. Ha a második lépcső szerinti szerződéses megoldás lehetővé válik, a hatósági rendelkezések azokra az esetekre korlátozódhatnak, amelyeknél a közös érdek érvényesítése másképpen nem lenne biztosítható. A véd- és üdülőerdők viszonylag csekély száma Ausztriában valószínűleg nem bizonyíték arra, hogy ebben a tekintetben nincs szükség szabályozásra és ellentételezésre, sokkal inkább azt igazolja, hogy a politikai és adminisztrációs készség hiányzik ahhoz, hogy erre a célra pénzt biztosítsanak. Tehát nemcsak részletes szabályozás megoldásáról van szó, hanem a társadalompolitikai alaptörvények tisztázásáról is, és ezek ésszerű átadásáról a gyakorlatnak.

Növekszik az időszerezés

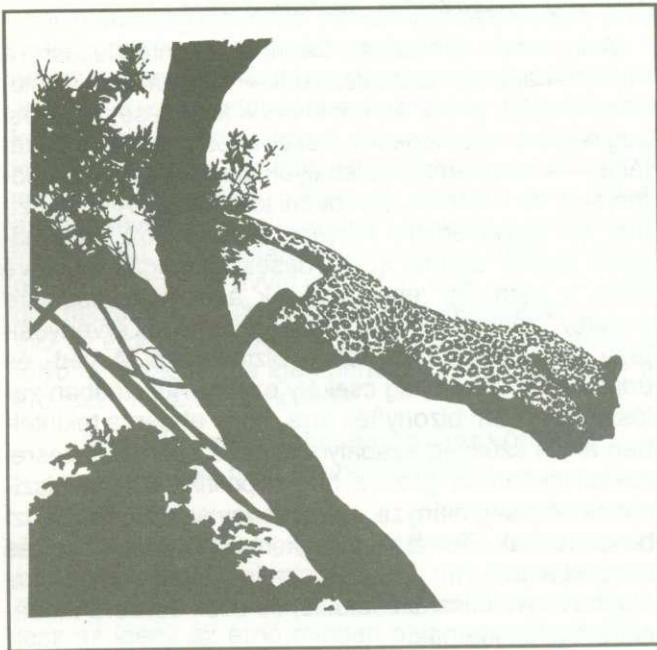
Az erdők infrastrukturális teljesítményének ellentételezése jelenleg világosan észlelhetően az agrárpolitikai kérdések küszöbén álló megoldásával kapcsolatban kerül előtérbe. Nemcsak itt, hanem Németországban is. A védterületek nagy aránya és az erdők üdülési hatásának nagy jelentősége Ausztriában különlegesen aláhúzza a gyors és átfogó megoldás szükségességét. Ez mindenestre azt is jelenti, hogy az erdőgazdaságnak egységes véleményért és valószínűleg pontos megoldási javaslatért kell harcba szállnia. Ha most létrejönne egy ilyen szabályozás, Ausztriának az EG-vel várható belépési tárgyalásainál nemcsak világos kiinduló pozíciója lenne — mivel az erdészeti politika egy fontos kérdésében a mértékadó regionális adottságok tekintetbe vételét követelhetné —, hanem az ilyen osztrák szabályozás példahatású is lehetne a nagyon sok tekintetben hasonló viszonyokra az EG sok más államában is.

SZEDLÁK TAMÁS — DR. SZODFRIDT ISTVÁN

Agroerdőgazdálkodás: a trópusi területek ígéretes lehetősége

Az agroerdőgazdálkodás (angolul: agroforestry, rövidítve: AF) nemrégiben alkotott fogalom, az erdő- és mezőgazdálkodás egyesítését foglalja magában, vagyis közkeletű szóval a mezőgazdasági köztes művelés lehetőségeit is jelenti. Kérdés: miért van szükség arra, hogy a trópusokon az ottani természeti adottságokhoz és társadalmi háttérhez igazodó gazdálkodási formákat a magyar erdészek is ismerjék. A válasz egyszerű:

1. A világ erdőgazdálkodása nem függetleníthető egymástól országonként, az egyik országban megjelenő folyamatok kihatnak a másikéra is. A trópusi erdőgazdálkodás ismerete nélkül nem tudunk olyan globális érvényű kérdésben tájékozódni, mint amilyen pl. az üvegházhatás, de az sem lehetetlen, hogy akadnak majd hazai erdészszakemberek, akik valamiképp kapcsolatba kerülhetnek a trópusi erdőgazdálkodással, ezért bizonyos tájékozottsággal rendelkezniük kell.

2. A mezőgazdálkodással összeházasított erdőgazdálkodási megoldások nálunk korábban is gyakorlatban voltak, gondoljunk csak a már említett mezőgazdasági köztes művelésre és legelőerdőkre. Nem lehetetlen, hogy ezekre újra szükség lesz, ha a földterületek privatizációja és a mezőgazdasági túltermelés bajai ezt indokoltá teszik. Gondolatébresztőnek is érdemes tanulmányoznunk tehát a másutt kialakult megoldásokat.

Mi is ez az agroerdőgazdálkodás?

Fák és fás évelők termesztése lágy szárú haszonnövényekkel vagy haszonállat-tenyésztéssel együtt ugyanazon a földterületen, időbeli és térbeli variációkkal.

A különböző agroforestry (AF) rendszerekkel többszörös célt próbálnak elérni. A meglévő természetes erdőkre jutó terhelések, igények csökkentését (tűzifa, iparifa, mezőgazdasági művelésre alkalmas területek nyérése stb.), a faanyag iránti kereslet kielégítését ültetvényekről, a vidéki népesség élelmezésének megoldását és az újraerdősítési programokban való részvétel vonzóvá tételét.

Ezt a többszörös célt ésszerű engedményekkel igyekeznek megvalósítani, figyelembe véve azt, hogy a szegény néprétegektől nem lehet elvárni, hogy globálisan gondolkodva ne folytassák a hagyományos „vágd és égessd” gyakorlatot, mert az hozzájárulhat az elsivatagosodáshoz, a globális felmelegedéshez és a fa-, és állatfajok ezreinek eltűnéséhez.

Mivel felesleges tőke nincs, ezért a résztvevőket kell érdekeltté tenni abban, hogy pozitívan vegyenek részt a programban, és ezzel annak költségeit csökkentse, és sikerét elősegítsék. Ezt úgy érik el, hogy pl. a földtulajdonjoga a nagyobb közösségé (állam, falu stb.) marad, csak használatra engedik át a gazdálkodónak — meghatározott feltételekkel. Utóbbi betartja az időbeli és térbeli rendet, adott esetben a megadott fás fajokat és a hozzájuk legjobban illeszkedő lágy szárú haszonnövényeket termeszt, haszonnövényeit csak az engedélyezett időtartamon belül legetteti a fák között. Ezzel folyamatos lehetőséget kap családjá eltartására és ez egyben lehetőség a fatermesztés számára is.

Az AF rendszereket többféleképpen lehet osztályozni.

I. Időbeli elrendezések alapján

Ezt a rendszert tartalmazza minden AF típus, amelyben hosszú időn keresztül az egynyári terményeket váltogatják fás terményekkel. Ennek a kategóriának két fő típusa van:

Váltógazdálkodás (swidden vagy shifting cultivation)

A legrégebbi ismert AF gyakorlat. Az emberiség gyűjtögető és vadászgató időszakának a növényházasítás és megélhetési rendszerbe való átmenetének idejéről származtatható.

A gyakorlat lényege röviden:

Az erdőt kivágják, talaját szárítják és felégetik, hogy tiszta földet kapjanak az ültetés számára és a tápanyagokat visszajuttassák az erdei biomaszából a talajba.

A termesztést 2–3 évig fenntartják, majd a földet hosszabb időre felhagyják (8–10 év erdő ugar) azért, hogy a talajt felújítsák és előkészítsék a következő égetési és termesztési ciklusra.

AZ ÁLLAMI VAGYONÜGYNÖKSÉG értékesíteni igyekszik azt a 400 ezer ha erdőt, ami Németországban 1945 és 1949 között a földreform ürügyén állami tulajdonba jutott. Magánkézbe akarja juttatni az év közepéig a tartományi hatóság közbejöttével valamennyit. Spekulációs vásárlások megelőzésére szerződésileg elejét veszik a rövid- és hosszú távon való továbbértékesítésnek. Több mint 600 ajánlatuk van már. Ezek elbírálásánál főszempont a tervezett gazdálkodási cél, aminek munkahelyteremtést és környezetjavítást kell tartalmaznia. Egyes kisebb eladások települési és ipartelepítési céllal már meg is történtek.

(ÖFZ 1992. 6. Ref.: Jérôme R.)

Taungya. Eredete Burmában az 1880-as évek közepére esik, ez volt az első „modern” AF gyakorlat, szemben a swideninggel. Ez az elképzelések szerint alacsony költségű megközelítése a parlag földek visszaerdősítésének. A farmerek ideiglenesen földet kapnak és szerződésben kikötik, hogy meghatározott fafajokat ültessenek. Amíg a fák 1–4 évesek (a kezdeti növénytől és a fajokban rejlő koronastruktúrától függően), a farmerek élelmiszernövényeket ültethetnek, amelyek hozama teljesen az övék, ez mintegy kompenzáció a faültetésért. Amikor az élelmiszernövény-termelés tovább nem folytatható az árnyékolás miatt, a farmerek egy másik területre költöznek át, ahol megismétlik a folyamatot. Időközben az „elhagyott” területen jól beáll az erdő és egyéves terményeket mindaddig nem lehet termelni, amíg az ültetett fák el nem érik az öregkort és ki nem vágják őket.

A fák és az egynyáriak közötti váltakozás a taungya rendszerben némileg eltér a swideningtől abban az értelemben, hogy van egy időleges átfedés a termények között. A másik eltérés, hogy itt az erdős ugar alatt szisztematikusan kiválasztott és elhelyezett fajok nőnek, ezzel lehetőséget adnak az erdő termőképességének növeléséhez.

II. Térbeli elrendezések, köztes gazdálkodás, intercropping systems

Ebben a rendszerben az egynyári és évelő/fás termények egyszerre vannak jelen a területen, de az elhelyezésük olyan módon történik, hogy inkább egymás kölcsönös támogatóivá válnak, mint elnyomóivá. Ilyen körülmények között hozamuk együttesen magasabb lehet. Négy alrendszer találunk ebben a típusban.

a) Szegélyfásítás (Border tree planting)

Itt a tulajdonhatárokat jelölik meg fasorokkal vagy mint szélterőt, élő kerítést, vagy tűzvédő sávot használják őket.

Ezek a funkciók kiegészítik egymás szolgáltatásait a termőhely védelmében vagy stabilizációjában.

b) Váltakozó sorok (Alternate rows)

c) Váltakozó sávok (Alternate strips)

Köztes termelési rendszerek. Az irodalomban „fasor”, „folyosó”, „övezetes” vagy „ugrósávós” termelés elnevezéssel szerepelnek.

A sáv abban különbözik a sortól, hogy két vagy több sorból áll. Amikor a lejtőkön keresztben helyezik el vagy

a szintvonalaknak megfelelően, akkor hatásosak az erdő elleni védelemben és a lejtőstabilizációkban is.

d) Véletlenszerű keverés (Random mix)

Itt az összetevőket véletlenszerűen helyezik el. Míg az elrendezés zűrzavarosnak látszik, a növények valójában elfoglalják saját ökológiai helyüket, és egyidejűleg nagyon jól növekednek. Sok példa van erre a házikertekben Indonéziában és a csendes-óceáni térségben.

III. Az AF rendszereket **összetevőik** alapján is lehet osztályozni:

a) Agrosilviculture (fák+termények)

b) Silvipastoral (fák+legelő és/vagy állatok) (legelőerdők)

c) Agrosilvipastoral (mind a három összetevő típus)

Speciális elnevezésként szerepel még, amikor ipari vállalatok saját nyersanyag (pulp, cellulóz)-ellátásuk céljából AF rendszereket telepítenek. Ezeket a rendszereket ipari agroerdőgazdálkodásnak (Industrial Agroforestry)-nek nevezik.

A házikertek fontos tagjai egyes térségekben az AF rendszereknek, így ezeket városi agroerdőgazdálkodás (Urban Agroforestry) gyakorlatnak nevezik.

Végezetül a témához tartozóan a múlt évi párizsi erdészeti világgongresszuson elhangzott megállapításokból idézünk néhányat:

— Az agroerdőgazdálkodás elterjesztését részben passzív eszközökkel (figyelem felkeltése), másrészt aktív eszközökkel szolgálhatjuk (kutatás, oktatás, politikaalakítás, finanszírozási rend kialakítása).

Németország Észak-Rajna-Westfalia tartományában egyre nagyobb mértékben alkalmaznak közelítésben lovakat. Az utóbbi öt évben a számuk 280-ról 500-ra nőtt és 1989-ben több mint 270 ezer m³ fát mozgattak. A lóval való közelítés terjedéséről egyrészt állami ménes, másrészt az Arnsbergben működő erdeimunkás-iskola gondoskodik, és miniszteri döntés ösztönzi. Egy fogat (kezelő és ló) költsége munkaóránként 35 és 45 márka között mozog, és egy ló évi teljesítménye 2–2,5 ezer m³.

(AFZ. 1990. 40–41. Ref.: Jérôme R.)

— Az agroerdőgazdálkodás keretei között integrálni kell az agronómiát, erdőművelést, állattenyésztést, haltenyésztést és ezek melléktermelését.

— Az afrikai mezőgazdaság terméseredményei 2000-re 25%-kal csökkennek, ennek oka a helytelen földhasználat (talajpusztulás, tömörödés, termékenység csökkenése, biodiverzitás csökkenése), káros hatását az agroerdőgazdálkodási eljárások elterjesztésével lehet csökkenteni.

— Földünk kapacitása korlátozott, a piacgazdálkodás okozta további terhelés már alig viselhető el, szerkezetátalakítás szükséges, mégpedig önkéntes kezdeményezéssel és hatósági támogatással. A mezőgazdálkodás belterjesítése csökkenti a szükséges mezőgazdasági földterület nagyságát. Ez erdőtelepítést tesz lehetővé, a feladat megoldására azonban fel kell készülnünk.

DR. BARTHA DÉNES

Óriási nyárfák

A köztudatban úgy él, hogy a nyárok rövid életűek, és nem érnek el rendkívüli méreteket. Az egykori leírások, néhány még most is fellelhető méretes egyed azonban azt bizonyítják, hogy némely fajuk matuzsálemi kort és óriási méreteket is elérhet. Ha hagyják őket megvénülni...

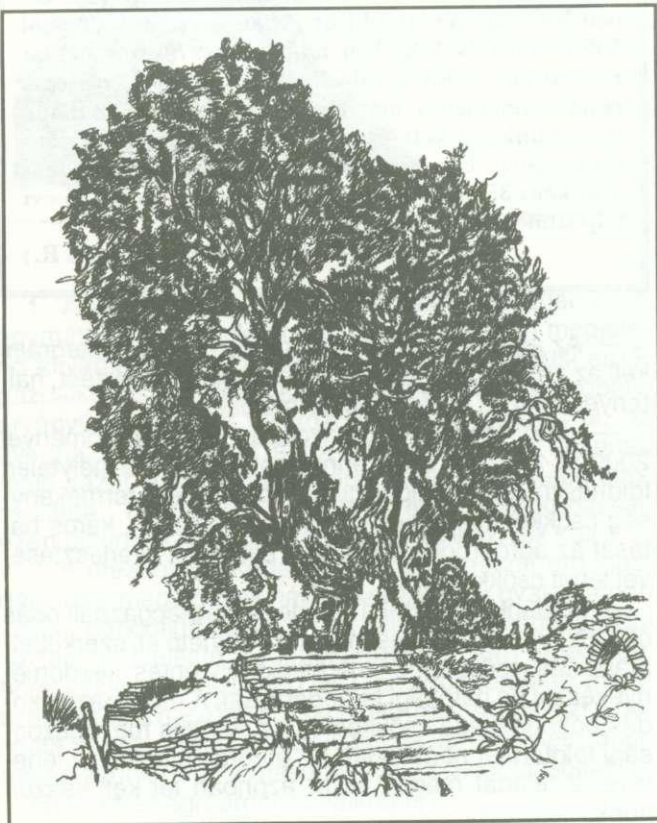
A korabeli krónikások segítségével a nyáraggastyánokról és -óriásokról adunk egy csokorralalót.

Fehér nyárok

Egykori hiteles leírások nyomán az ibrányi nyárfát fajának leghatalmasabb képviselői közt kell nyilvántartanunk. Roppant nagyságáról így ír a szemtanú a Hasznos Mulatságok 1823. évfolyamának első félesztendei lapjában:

„Az Ibrányi Nyárfát nem ok nélkül a ' Világ tsudái közé vagyis, a' Természetnek igen különös ritkaságai közé kell számlálhatnunk. Ibrány Nemes Szabolcs Vármegyében fekszik. Midőn a' közelebb múlt 1822-ik esztendőben Nemes Zemplin és Szabolcs Vármegyéknek Deputatusi, Méltóságos Vajai Vay Miklós úr ő Nagyságának előlülése alatt, a' Tisza által-vágatásra rendelt Comissióban azon tájra jutnának, az óriási Nyárfának üregébe 28-an mentek be, és még annyi hely volt, hogy 20-nál több beférhetett volna. Előtte való 1821. esztendőben, ugyan ezen fának üregében, 35-en voltak, és azok közül öt pár úgy tánczolhatott, hogy a többi ülve maradhatna: mellyre nézve az üregnek tágasságát könnyen lehetne arányozni; de mérték szerint is bámulásra méltó ezen

1. ábra
A hédervári Kont-fa

élőfának nagysága; mert külső körülete valósággal 10 öl, belső üregének által mérője pedig 3 öl, 1 láb és 3 Hüvelk. (10 öl = 18,96 m, 3 öl 1 láb 3 hüvelyk = 6,07 m) Ezen közlést Tek. Boronkay Albert úrnak, Ns. Zemplin Vármegye és a Tisztelt kiküldöttség Jegyzőjének köszönjük.”

A fa sorsáról Szikszay András ibrányi lelkész múlt század végén kelt leveléből értesülhetünk: „E fára vonatkozólag a mai lakosok annyit tudnak, hogy e »Hajdani való jó ibrányi nyárfa« a Felső-szeg-ben állott s a harminczas években egy vihar derékban letörte. Az Ibrányi család azután a csonka törzset zsindegyel befedette a vadászat és más kirándulás alkalmával ebédülőül és mulatóhelyül használtatta. De már az ötvenes években profán bérlő kezébe kerülvén a birtok, a tető elpusztult s utána a fa is hamar elkorhadt, összeomlott. Mondják, hogy, mint valami rendes nagy szoba, ki is volt padimentomozva, két ablakkal és rendes ajtóval ellátva.

Ibránytól különben északra a Tisza mentén egész erdőségek terültek el régebben, a melyekben nemcsak ez az egy nevezetes, hanem sok olyan csodálatos nagyságú fa volt, a minőket ma már csak elvétve láthatunk. Egy-egy ily szép példány 50–80 szánc fát adott s ugyanennyi forintért nem egy-kettőt adtak el belőlük. Ma is van a faluban néhány darab törzs, a melyeket kivájva, gabonatarló hombárnak használnak s bár oldalt fektetve, felső részén hagytak rajta nyílást, még sem lehet belőle szék vagy létra nélkül meríteni.”

Különös családfamonda tűződik a Héderváry- vagy Kont-fához. A Héderváry-család regényes hajlamú utódai a múlt század nagy fakultuszát a családi ősök kultuszával kapcsolták össze.

Egy öreg, csonkult törzsű, kettős oldalágú fehér nyárpusztulását, mely a hédervári kastélyparkban állt, a Héderváry-, majd a Viczay-család kihalásával hozták kapcsolatba. Gróf Khuen-Héderváry Károly, miniszterelnöksége idején, 1911-ben emléktáblát állíttatott az öreg nyárfához, melynek latin szövege a fa és a család rövid történetét mutatta be. A tábla fölöttébb túlozza ugyan a fa korát, mert azzal kezdi, hogy a tatárjárásor a Moson megyei rendek alatta gyülekeztek 1241-ben, amikor is a papok a tatárok láttára a kenyeret kővé változtatták. A felirat szerint ugyanezen fa alatt esküdtek össze Kont és társai Zsigmond ellen. Valahányszor egy családtag meghalt, mindannyiszor egy-egy ágát vetette le, mikor pedig az utolsó Viczay is meghalt, utolsó ágát dobta le.

Ez a monda azt is bizonyítja, hogy a Héderváryak jó megfigyelők voltak. A nyárok — ugyan kisebb — ágaikat ugyanolyan választóréteggel vetik le, mint összettel a fák

a leveleiket. Ez a jelenség ösztökélhette őket a családfamonda megalkotására. A túlzott kor pedig érthető, a család hírnevét az a Héderváry Kelemen alapította meg, aki vitézül harcolt annak idején a tatárok ellen.

Szomorú történetet őriz a Békéscsaba határában állott Bandika-fa. Ez a hatalmas fehér nyár onnan kapta nevét, hogy nevének bevésése közben letörtött egyik ága egy Bandika nevű fiúcska alatt, aki nyomorékká lett. A harmincas években gyakran lehetett látni a Gellért Szálló teraszán a nyomorék Bandikát sörözni. Báró Wenckheim Bandikát.

A Szeged melletti Rózsa Sándor-fáról Kiss Ferenc emlékezett meg: „Körülbelül 130 éves lehet az Alsó-ásotthalmi-erdő északnyugati sarkában levő fehér nyárfa, mely Rózsafa nevet visel: a 8–10 ezer hold kiterjedésű legelőn a magányos pásztor szeméinek ez nyújtott nyugvópontot s tájékozódást az utasnak és régi időkben a betyároknak. A Rózsafa nevet azért kapta, mert Rózsa Sándor s az emberei az ágára aggatott jelekkel adták egymásnak tudtára, hogy merre mentek, vagy hogy honnét várhatók a zsandárok. Mellmagassági átmérője 1909-ben 1,17 méter volt, magassága 23,20 méter.”

A mendemonda szerint egyszer a lombjai között rejtőzött el üldözöi elől a híres betyár. Menekülés közben lováról elkapta a fa lelógó ágát, s lovát szélnek eresztvén a fáról nézte, miként kergetik tovább a császáriak.

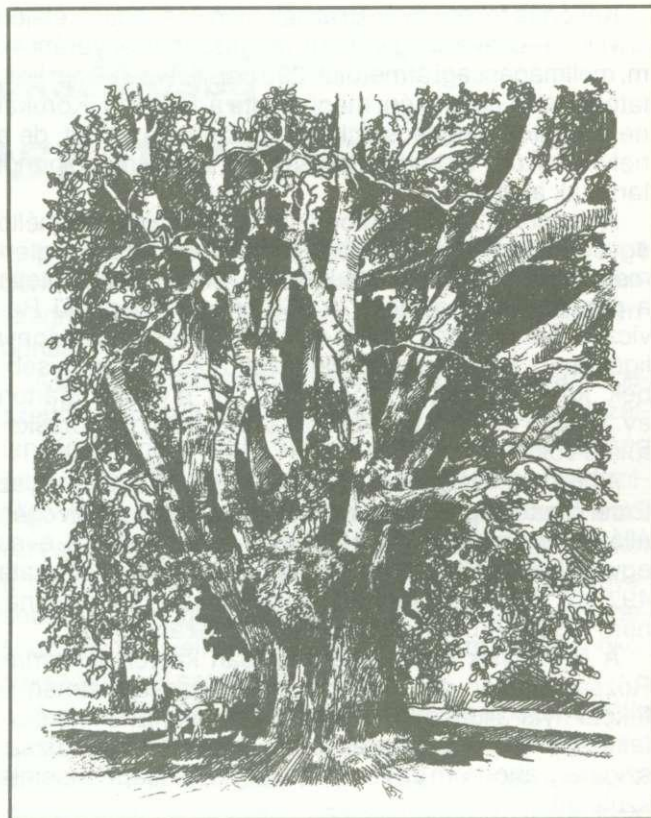
A szegedi Kállay-liget egykori öreg nyárfáiról azt tartották a helybeliek, hogy egy rekkenő nyári napon lombjaik alatt pihent meg a nagy királynő: Mária Terézia. Szintén Kiss Ferentől tudjuk azonban, hogy a történeti igazság más — Mária Terézia sohasem járt Szegeden. Az első világháború után még 30 törzset lehetett itt számlálni, de sajnos az inséges időkben a város árverésen értékesítette azokat. 1931-ben Győrffy István, az egyetem növénytanai tanszékének professzora megvásárolt két korongot, melyek mellmagasságból származtak, s átmérőjük 120 cm volt. Mindössze 102 évgyűrűt tudott megolvasni, melyek szintén cáfolják a Mária Terézia legendát.

A ma élő legnagyobb fehér nyár a Tisza-Maros szögletében álló ún. vetyeháti nyár. Törzskerülete mellmagasságban 980 cm, koronakerülete 80 m. Lombkoronája valóságos erdőt képez egymagában, az ornitológusok 36 különféle madárfaj fészkelését bizonyították itt.

A vetyehátihoz hasonló méretű található a dobai tudószanatórium parkjában is, ennek törzskerülete 970 cm. S említhetnénk még a gibárti Mihály bácsi-fát, a sátoraljaúj helyi Long-erdő Mária-fáját, a csengelei Móra Ferenc emlékfát vagy a bagamér-takóhegyi tökfákat, vagy a parádfürdői és fajzatpusztai park hatalmas fehér nyárait is.

Rezgő nyárok

Ez a faj valóban nem ér el óriási méreteket, de nem is érhet el, mert gyomfaként üldözik mindenütt. Csupán két említésre méltó adatunk van. Az egyikről Lengyel Bálint 1897-ben így ír: „Csongrád megyében, Szentes határában a Nagyhegy nevű szőlőben is van egy, aránylag fiatal kora mellett is bámulatos nagyságú nyárfa, egy Pokormány nevű úr, Danielisz Károly szerint pedig Jurenák József birtokos ültette 1810-ben. Legnevezete-

2. ábra
A vetyeháti fehér nyár

sebb e fán, hogy tulajdonképpen kettőből keletkezett. Ugyanis az illető birtokos deszkából épült bódé két oldalára egy-egy nyárfát ültetett, melyek növekedésnek indulván, a kezdetleges alkotású faépületet maguk közül kiszorították, úgyhogy ma már egy méter magasságban össze vannak növe, ahol is a fának 7,10 méter a kerülete. E fát azon vidéken rezgőnyárfa néven nevezik.”

A másik Hetényegyháza külsőnyíri kerületében állott, mellmagasságban törzskerülete 600 cm-t tett ki.

Fekete nyárok

Óriási fekete nyárról először Raymann János Ádám tudósít 1724-ből. A Zemplén megyei Lasztomir mellett, a Laborcba közelében élő matuzsálemnek akkoriban már csak az odvas törzse volt meg, kerülete 16 1/4 bécsi ölt tett ki, s belsejében 3–4 pár kényelmesen táncolhattott.

A Kont-fához hasonló családfamonda övezi a Hont megyei Szud község idős topolyáját. A Sembery-parkban élt természetes példányt akkor ültették, amikor Sembery Imre, az 1848–49-i honvédelmi bizottmány tagja született, s mikor pedig meghalt, egy vihar a fa ágait is összetörte.

A Kápolnásnyékhez tartozó pettendi pusztán, Vörösmarty szülőhelye mellett is élt egy feketenyárfa-csoport, a Kenessey család birtokán. A hat egyed közül a legnagyobb 31 m magas, két villa alakban elágazó főága 1–1 m vastag, törzskerülete pedig 14 m volt.

Két óriás fekete nyár strázsált még századunk elején is a Duna–Dráva szögletében. Magasságuk egyaránt 42 m, mellmagassági átmérőjük 290 cm, illetve 360 cm volt, fatérfogatuk egyenként meghaladta a 100 m³-t. Korukat nem lehetett megbecsülni az erős korhadás miatt, de a helybeliek úgy tartották, hogy a török hadak már pihenőt tartottak alattuk.

A pozsonyi Duna-ligetben sok szép figyelemreméltó egyed maradt meg a szabályozás ellenére is. A legtermesebbet Reviczky Gyula költő emlékének szentelte a pozsonyiak kegyelete. A 750 cm törzskerületű Reviczky-fára erősített táblán az itteni ihletésű A pozsonyi ligetben c. költeménye emlékezett a költőre. A „kiseb-kek” közül a Deák Ferenc-fa 575 cm, a Győrök Márton ev. liceumi tanárról elnevezett fa pedig 600 cm törzskerületű volt.

Az Erdészeti Lapok külön cikkben emlékezett meg az Ercsi község határában, a Káposztás sziget alsó végén álló fekete nyárról. Az 1882-ben mindössze 76 éves egyed törzskerülete 650 cm, magassága 28 m, térfogata 49,5 m³ volt. Hogy vénhedő korára mit produkált volna, nem tudjuk. A Duna-szabályozás áldozatává vált.

A Brunswick grófok martonvásári kastélyparkjának Rózsa-szigetén egy 280 cm mellmagassági átmérőjű fekete nyár állott, melyet Beethoven-nyárfának kereszteltek el. A nagy zeneszerző sok időt töltött itt a Rózsa-szigeten, ahol nem egy szerzeményének alap gondolata született.

Jegenyenyáarak

A magyar táj egykor jellegzetes arculatát adó jegenyenyáarak matuzsálemi kort nem érnek meg. Történelmünk egyik legszörnyűbb tragédiája azonban ehhez a

kultúrváltozathoz kapcsolódik. A Pilismarót határában lévő Basaharc nevű csárda közelében négy jegenyenyár hirdette Dobozy Mihály és felesége szörnyű halálát. Dobozy, mikor látta, hogy az üldöző törökök elöl nem menekülhet, hitvesét szíven szúrta, hogy a pogány rablók el ne foghassák.

Debrecenben az egyetemi negyedhez vezető Simonyi út fásorával kapcsolatban az a legenda terjeng, hogy mikor a város ezt az utat fásította, a csemetéket mind kitörték és elhordták. Ekkor új csemetéket ültettek, de azok mellé Simonyi óbester egy-egy huszárját állította. Katonai fedezet alatt így erősödtek meg a fiatal fák, így lett belőlük gyönyörű fasor.

Hasonlóan szép jegenyenyár-fasor szegélyezi a kalocsai Duna-révhez vezető utat, s közismertek még az országban a badacsonyi Szegedi Róza házánál őrt álló roppant magasságú egyedek is.

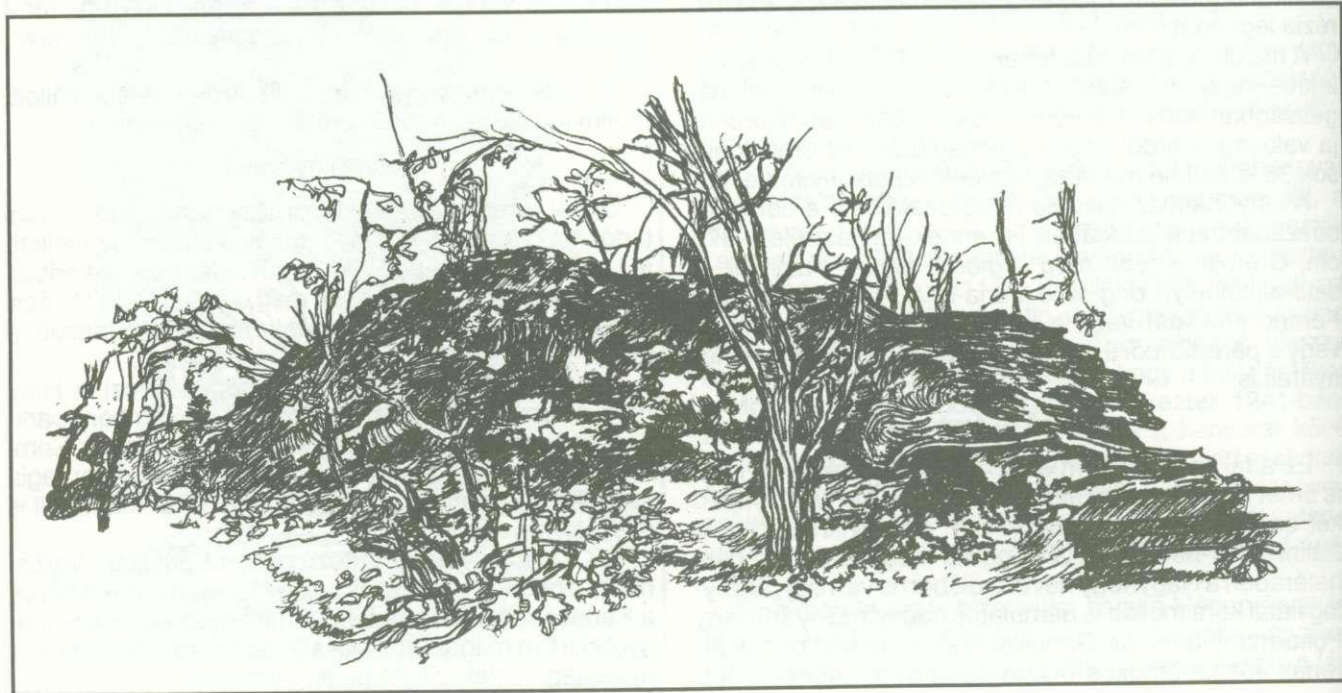
Nemes nyáarak

A Szolnok megyei ugi réten álló egyedet a múlt század végének szakírói kanadai nyárfának titulálják. S mivel a terület hajdan Rákóczi-birtok volt, természetesen úgy tartják, hogy a fát Rákóczi is látta. Ha Rákóczi láthatta, nem lehet kanadai (nemes) nyár, mert a legrégebbi, a kései nyár is a XVIII. század közepén jött létre. Hogy fekete nyárról vagy valamelyik nemes nyárról emlékeztek meg szakíróink, eldöntenünk már nem lehet. Ezt a Rákóczi-fát a nép azonban másként ismerte. Mivel hollók fészkeltek rajta, Hollósfa nevet adtak neki.

A ma élő legtermesebb nemes nyár, egy korai nyár Hajdúhadházán található. Kerülete 595 cm, magassága közel 30 m.

3. ábra

A Beethoven-nyár kidőlt törzse a martonvásári kastélyparkban (Balogh András rajzai)

VIDA GÁBOR

A biológiai sokszínűség Rend a káosz mögött

Az élővilágra minden szinten roppant változatosság jellemző. E „zavaró” sokféleséget a biológia tudománya és a gyakorlat igyekszik figyelmen kívül hagyni vagy éppenséggel eltüntetni. A változatosságnak azonban fontos működésbeli vonatkozásai vannak. Az uniformizálódó bioszféra egyre sérülékenyebbé válik. Az élőlény sokféleségének, a biodiverzitásnak megőrzése az egész emberiség közös érdeke.

A biológia tudományának fajokat számba vevő ága, a rendszertan sokak számára alig több, mint egy telefonkönyv, ódivatú hóbort, amely ma már tudománynak alig tekinthető. Sok neves biológus szinte kérkedik rendszertani analfabetizmusával, szembeállítva a lepkehálós biológust a kémcsőrázó („valódi”) szakemberrel. E szemlélet mögött az a (redukcionista) hit áll, hogy az élőlények általános, lényegi sajátosságai a vélt közös molekuláris mechanizmusokban találhatóak. A tudománytörténet ironiája, hogy a molekuláris biológia a generalizáló ötvenes, hatvanas évtizedek után most kezd a molekuláris diverzitásra is egyre jobban felfigyelni. A rendszertani tudományok XVIII–XIX. századi virágzásához hasonlóan a molekuláris biológia napjainkban válik egyre inkább leíró tudománnyá. A *Nature* című Londonban megjelenő vezető természettudományi hetilap ez év január 16-i számában odáig megy, hogy megkérdi: Tudomány-e egyáltalán a mai molekuláris biológia? Természetesen az, amennyire a rendszertanok is azok. S aki nem tudja a lucernát a lóherétől vagy éppen a szöcskét a sáskától megkülönböztetni, éppoly rossz biológus, mint az a vegyész, aki összetéveszti az etilalkoholt a metilalkohollal, az étert az észterrel. Kétségtelen, hogy a diverzitás a természetben óriási, s nincs olyan biológus, aki minden ma élő fajt ismer.

Az ember viszonya környezetének változékonyságához a növénytermesztéssel gyökeresen megváltozott. Az élővilág fajai ettől kezdve a korábbi hasznos (ehető) és haszontalan (ehetetlen) kategóriákon túl már egy harmadik, a „káros” (irtandó) csoportba is sorolta. Saját maga, illetve kiválasztott haszonnövényei és haszonállatai javára kezdte környezetét átalakítani. A természet roppant bonyolult ökoszisztémáiból egyszerű agrárrendszerek születtek. Minderre a megbízhatóbb kimenetelű manipulálás (termesztés, tenyésztés) igénye vezetett. A környezet fajdiverzitása e tevékenységgel jelentősen lecsökkent.

Nehezen mondható meg, hogy eddig hány faj, hány génforma lett az emberi tevékenység áldozata. Ha je-

lenleg a fajoknak csupán 5–10 százalékát irtottuk ki, a génformákra az 50–90 százalék sem kizárt. Magyarországra mindenesetre ezek az értékek alábecsültek lennének.

A bioszféra rengeteg élőlény és társulásaik a természettől elszakadt ember számára a kaotikus rendezetlenség látszatát keltik. Mivel számára ez a sokféleség áttekinthetetlen, kezelhetetlen, átalakítására, „rendezésére” törekszik. Az épített környezet, a gondozott erdő, rét vagy park sok embernek vonzóbb lehet. Ugyanakkor e mesterséges rendszerek többnyire jóval szegényesebbek, s fennmaradásukhoz mindig emberi energiabefektetést igényelnek az önfenntartó természetes ökoszisztémákkal szemben.

A természetszerető biológus ezzel szemben meglátja a csodálatos rendet és harmóniát a kaotikus látszat mögött, bár inkább csak érzi, mint érti ennek lényegét. A diverzitás és stabilitás összefüggése az egyik ilyen lényegi kérdés.

A természetes ökoszisztémák nem akármilyen összetett, „magas diverzitást” mutató stabilis rendszerek. Sokféleségük mögött a fajok és génformák evolúciósan összeillesztett speciális minősége húzódik. Volna tehát mit tanulunk a természettől.

Mi lehet a közös probléma olyan távolinak tűnő természetterületek között, mint az immunológia, populációgenetika, társulásökológia és a globális (bioszféra) ökológia? — Mindegyik a maga területén a rendszer fennmaradásához a diverzitást alkalmazza megoldásként. Az ember immunrendszerében az immunoglobulinok fantasztikus változatosságát találjuk a szervezetet érő, kiszámíthatatlan típusú támadó kórokozók leküzdésére. A populációk, élőlénycsoportok egyedszámtól függő variációi mint láttuk, a bizonytalan jövőhöz alkalmazkodás lehetőségét rejtik magukban. A fajgazdag társulások alternatív megoldások lehetőségével képesek a bolygatás kivédésére. A bioszféra e hierarchikus sor itt nem részletezett legfelső csúcsa. A diverzitás mindenütt a jövő biztosítója.

Napjainkban éppen ez a diverzitás lett aggasztóan kisebb az ember rövidlátó, önző igényei miatt. Pedig a sokféleségre, úgy tűnik, nagy szükségünk lenne környezetünk rohamos változása miatt.

Az eddigi tendencia alapján nem lehetünk túlzottan optimisták. A biodiverzitás további jelentős csökkenése szinte elkerülhetetlennek látszik.

DR. KOVÁCS GÁBORNÉ

Gyökérrontó tapló elleni biológiai védelem lehetőségének vizsgálata erdeifenyő-csemetéknél

Bevezetés

A hazai fafajpolitikai irányelveknek megfelelően, figyelembe véve az erdősítendő területek termőhelyi adottságait, egyre nagyobb területeket telepítenek be fenyővel. Jelenleg a fenyőállományok zöme homoki termőhelyen áll, ami határtermőhely mind az erdei-, mind a feketefenyő számára. Vizsgálatokkal kimutatták, hogy a gyökérrontó tapló (*Heterobasidion annosum*) járványszerűen ezeken a gyenge termőhelyeken fertőz.

A fertőzés terjedésének megakadályozására dr. *Pagony Hubert* dolgozott ki olyan biológiai védekezési módszert, amelyet az erdőnevelési technológiába beépítetten alkalmaznak a gyakorlatban. A fertőzés fellépésének megakadályozására szolgáló talajban élő, növekedést gátló szervezeteket segítségül hívó biológiai védekezési módok lehetséges alkalmazásaira, illetve ezekkel kapcsolatos kísérletekre vonatkozó utalásokat a rendelkezésre álló hazai szakirodalomban nem találtunk.

Külföldi közlemények olyan kísérletekről számolnak be, amelyek a biológiai kontroll csemetekorban lehetséges alkalmazásait vizsgálják. Ezek a patogén gomba és védő mikroorganizmus közötti antibiózis (v. antagonizmus) jelenségén alapulnak. Többnyire antagonistákat tartalmazó biopreparátumoknak, antagonisták liofilezett tenyészetének vagy mikorrhiza gombák tiszta tenyészetének a fertőzött talajba juttatásával folytatók a kísérletek. A kísérletek zömét steril vagy félsteril körülmények között végezték. Néhány esetben üvegházban, illetve fóliasátorban végzett kísérletekről adtak hírt.

Előzmények

Néhány éve tartó eredményes munkakapcsolatunk alapján *Göbölös Antal*, a Kecskeméti Erdőfelügyelőség igazgatója felvetette, hogy foglalkoznunk kellene a hazai erdészet egyik komoly problémáját jelentő, erdeifenyő-állományokat károsító gyökérrontó tapló elleni biológiai védelem lehetőségeinek kutatásával.

Korábbi hasonló jellegű munkánk tapasztalatai alapján ajánlást tettük a biológiai védelem kutatási lehetőségére, mely szerint konténerben nevelt erdeifenyő vagy fekete fenyő gyökérzetén tudatos beavatkozással — pl. a mag mikrobiológiai preparátummal történő csávázásával vagy a tápközeg előzetes oltásával és inkubációjával — megkísérelnénk egy olyan rhizoszférát kialakítani, amely a csemete számára nem kedvezőtlen, ugyanakkor a gyökérrontó taplóval szemben gátló hatású és remélhetőleg védelmet nyújt annak támadásával szemben akár közvetett, akár közvetlen módon.

Biológiai védelem

(biológiai antagonizmus, tápanyag-konkurencia)

A magasabb rendű zöld növényeknek és a gyökérszimbióta mikroorganizmusoknak a kapcsolata mind a növények anyagcseréjében, mind pedig a talajlakó kórokozók elleni védelemben igen fontos. A gyökérrégió a mikrobák által kitüntetett hely. A növényi gyökerek váladékaikkal sajátos mikroflórát szelektálnak. A gyökerek felületén és a gyökérközeli rhizoszféra talajban szaporodó mikrobák ma-

gukból a talajból válogatódnak ki. A gyökérváladéknak ez a serkentő hatása tehát nem minden fajnak szól, amelyek azonban elszaporodnak a rhizoszférában, arra a váladék is serkentőleg hat.

Természetesen az itt kialakuló mikrobaközösséget a talaj fiziko-kémiai viszonyai (nedvességtartalom, porozitás, szemcseösszetétel, adszorpciós kapacitás, klíma stb.) lényegesen befolyásolhatja. Anyagcseretermékeikkel nemcsak a növényt, hanem egymást is befolyásolják. Kölcsönhatásaik rendkívül összetettek, és ezek kihatnak magára a növényre is. A kooperatív kölcsönhatások és együttélések mellett gyökérközelségben gyakoriak az antagonizmusok is. Különösen a gyökérfelszín szubsztrátjaitól folyik erőteljes versengés. Az egyik mikroorganizmus anyagcseretermékeivel gátolhatja vagy megakadályozhatja egy másik növekedését. Ezt az ún. mikrobiológiai antagonizmust a legtöbb esetben antibiotikumok termelésének tulajdonítják. A gátló hatású mikroorganizmus ugyanis in vitro antibiotikumot termel, amely a tápközegbe jut és ott rendkívül alacsony koncentrációban meggátolja más mikroba vagy mikrobák növekedését.

Sok kísérlet történt ilyen gátló hatású mikroorganizmusok közvetlen alkalmazására, a csíranövények bakterizációjára mesterséges oltóanyaggal. Az előbbiekből következhet, hogy ha a bevitt oltóanyag a fiatal csíranövény gyökere körül el is szaporodik, számuk azonban egy idő után csökken, így kevés a valószínűsége annak, hogy a csíranövénynek a patogénnel szemben folyamatos védelmet nyújthat.

Az eddigi kísérletek szerint a bakterizáció (gátló hatású) mikroorganizmusokkal nem bizonyult különösebben hatékony módszernek a nem steril talajok biológiai kontrolljához, mivel in vivo körülmények között az inokulum baktériumok egy idő után gyakran hatástalanok a bennszülött mikroflórával és a patogénnel szemben. Más lehet az antibiotikus hatás a mesterséges táptalajon és más lehet természetes körülmények között. Ezenkívül a legtöbb antibiotikum a talajban gyorsan elbomlik vagy fizikailag megkötődik és így biológiai aktivitását nem tudja kifejteni.

A biológiai antagonizmus másik, kevésbé tanulmányozott, de a természetben valószínűleg nagyobb szerepet játszó formája a tápanyag-konkurencia. Ilyenkor az egyik mikroorganizmus korábbi megtelepedése vagy gyorsabb növekedése révén felhasználja vagy elbontja egy másik szervezet számára nélkülözhetetlen tápanyagok valamelyikét. Így az utóbbi növekedése megszűnik vagy meg sem indul. A *Fusarium solani* f. *phaseoli* által okozott babgyökérrothadás kártétele pl. nagymértékben csökkenthető gabona, főleg árpa előveteménnyel és a szalma beszántásával. Kimutatták, hogy a kórokozó *fuzáriumnak* a fertőzéshez a talajból is szüksége van nitrogénre. A talajba juttatott árszalma olyan módon csökkenti a gyökérrothadást, hogy az elbontására nagymértékben fölszaporodó mikroorganizmusok (főleg sugárgombák) a talaj felső rétegének nitrogénkészletét felhasználják. Így a *fuzarium* fertőzéshez nem marad megfelelő mennyiségű nitrogén.

A talajlakó kórokozó gombák ellen biológiai védelem kapcsán említést kell tenni még egy további jelenségről, a

mikolízisről, amely befolyásolhatja ezen gombák életműködését és fennmaradását.

A talajbaktériumok és sugárgombák közül meglehetősen sok rendelkezik kitinbontó enzimekkel. Ezek az ún. mikolítikus baktériumok. Egyesek a gombasejtfalakat is feloldják. E jelenség gyakorlati fontosságára kísérleti úton mutattak rá. Megállapították, hogy a *Fusarium oxysporum* micéliumát in vitro a *Bacillus cereus*, *B. megatherium* és egyes *Pseudomonas* fajok is feloldják. A *Bacillus cereus* szűrlete is mikolítikus hatású. Ezek a baktériumok kitináz enzimet termelnek, azonban nem minden kitinbontó baktérium oldja fel a gombahifákat is. Az említett baktériumok sterilizált talajban is feloldották a *fusarium* micéliumát, azonban a nem steril talajban a talaj biológiai egyensúlya miatt a baktériumok talajba oltásával nem volt csökkenthető a kórokozó *fusarium* mennyisége vagy élettevékenysége. Kitin talajba juttatásával azonban nagymértékben dúsítani lehetett a talaj mikolítikus baktériumpopulációját. Ezzel párhuzamosan csökkent a gomba kártétele is.

A kutatási feladat

A patogén gomba növekedését gátló mikroszervezetekkel való biológiai védelem létjogosultságát elsősorban az határozza meg, hogy térben és időben hogyan zajlik le a fertőzés. Mivel a fertőzés mibenlétére — vagyis arra, hogy az gyökérszubsztancia, illetve a táplálékfelvétel gyökereken keresztül való behatolás útján történik-e — egyértelmű választ az irodalomban nem találunk, munkahipotézisként abból indultunk ki, hogy a rhizoszféra-baktériumokkal a magcsírázástól a kiültetésig fertőzés-mentesen együtt élő növény a rhizoszféra-baktériumok védelme alatt esetleg képes olyan ellenálló anyagot előállítani, ami később is aktív maradhat, ezáltal kedvezően hat a növény további életére is.

A kutatási feladat kivitelezéséhez a kísérleti anyag kezelhetősége szempontjából kedvező konténeres csemete-nevelési módszert, tápközegként a mintaterületekre jellemző agyagkolloidokban szegény meszes homokot választottunk.

A kidolgozást tekintve több évre áthúzódó feladatot az előzetes tervek szerint az alábbi részekre tagoltuk:

— Erdeifenyő-csemetek előnevelése konténerben tápanyag-kiegészítéssel ellátott és tápanyag-kiegészítés nélküli meszes homok tápközegben. Gyökérminták gyűjtése egészséges és *Heterobasidium* fertőzött, meszes homokon álló erdeifenyő-állományokból gyökérszimbionta mikroszervezetek és *Heterobasidium annosum* törzsek izolálása céljából. *Heterobasidium annosum* növekedését gátló mikroszervezetek válogatása (szkrínélése) Petri-csészés tenyészetben.

— A laboratóriumi válogatás során gátló hatásának bizonyult mikroszervezetek védő hatásának ellenőrzése meszes homok tápközegben félsteril körülmények között, baktériumszuszpenzióval kezelt magokból nevelt erdeifenyő-csemetékben. A konténeres csemete-neveléshez alkalmas mikrobapreparátum kidolgozása.

— Az antibiózison és a tápanyagkonkurencián alapuló biológiai védelem együttes (kombinált) lehetőségének vizsgálata. A *Heterobasidium annosum* növekedését gátló mikrobapreparátummal kezelt, konténerben nevelt erdeifenyő-csemetek kiültetése rozsvetéssel előkészített fertőzött területre.

A fenti kísérletek során alkalmunk nyílik a fertőzés létrejöttének és következményeinek tanulmányozására is az adott körülmények között.

Gyökérminták gyűjtése, rhizoszféra mikroszervezetek és *Heterobasidium annosum* izolálása

A kísérlethez alkalmazható rhizoszféra mikroszervezetek és a *Heterobasidium annosum* izolálása céljából három alkalommal (1991. április közepe, május, illetve június vége) gyűjtöttünk mintákat Kecskeméthez közeli erdeifejnyő-állományokból.

Kísérleteinket arra az elgondolásra alapoztuk, hogy egészséges, vagy egészségesnek látszó állományok fájának gyökérzetén olyan rhizoszféra-közösség van, illetve lehet, amelyik képes a *Heterobasidium* térnyerését megakadályozni, azaz azt növekedésében gátolni. Ugyanezt feltételeztük fertőzött állományban még egészségesnek látszó faegyedek esetében is. Ennek megfelelően a rhizoszféra mikroszervezetek izolálása céljából táplálékfelvétel hajszálygyökérmintákat gyűjtöttünk egészséges állományok fái alól, illetve a közelben lévő fertőzött állományok egészségesnek látszó két-két faegyede alól. A *Heterobasidium annosum* fertőzött fák gyökereiből izoláltuk.

Eredmények és értékelés

A gátló vizsgálatok elvégzéséhez a tisztított baktériumtenyészetek közül ki kellett válogatnunk azokat, amelyek gátlólag hatnak a *Heterobasidium annosum* izolátumaira.

A gátló hatást mutató mikroszervezetek válogatása a patogén gomba és a növekedését gátló, esetünkben rhizoszféra mikroszervezet együtt-tenyésztésével (szembeoltásával) történt Petri-csészés méretekben laboratóriumi körülmények között.

A három mintavételi hely egészséges állományaiból (illetve az egészségesnek látszó fákból) mintegy 300, rhizoszférából izolált mikroszervezettel — zömében baktériumokkal — végeztük el a szembeoltásokat. Gombapartnerként a kilenc izolált törzs közül három, a Petri-csészés tenyésztés során eltérő (lassú, közepes, gyors) növekedést mutató törzset alkalmaztunk. A megvizsgált tenyészetek közül több mint 20 olyan tenyészetet találtunk, amelyek mind a három *Heterobasidium annosum* törzsszel szemben steril körülmények között gátló hatásúnak mutatkoztak. Egy-egy baktériumtörzs esetében a gátló hatás nem volt egyforma mértékű a vizsgálatba vont 3 törzssre nézve. A válogatás eredménye szerint, szinte mindegyik egészséges állományból vett gyökérminta izolátumai között volt néhány olyan, amelyik ígéretesnek tűnik antagonistákat tartalmazó biopreparátum készítéséhez. Az igazán ígéretes törzsek azok lehetnek, amelyek a gyors növekedésű izolátummal szemben erőteljes gátló hatást mutattak.

Szeretnénk azonban hangsúlyozni azt, hogy egy olyan zárt rendszerben, mint amilyent a Petri-csészés tenyésztés jelent, teljesen másképp alakul az élőlények közötti kapcsolat (pl. gátló hatás), mint szabadföldön. Minden esetben a két élőlény virulenciájától függ a viszony. A virulencia pedig függ a tápközegtől és az egyéb környezeti feltételektől. Jó körülmények között éles a harc a patogén gomba és védő mikroszervezetek között. Talajban nem biztos, hogy olyan éles a harc. Közel sincsenek olyan jó feltételek a táplálkozást illetően, esetleg mind a kettő szennyved, gyötörök. Éppen ezért terveztük a munka folytatásaként a jövő évre az általunk izolált *Heterobasidium* törzsekre a válogatás során gátló hatást mutató baktériumok további tesztelését meszes homok tápközegben, félsteril körülmények között a zöld növény (erdeifenyő) jelenlétében.

GUTH ZSOLT

Erdőfeltárási hálózat fejlesztését megelőző döntés-előkészítő eljárás a fakitermelési és erdőfeltárási technikák összehasonlító gazdaságossági kalkulációjával

A mai gazdasági helyzetben az erdőgazdálkodó számára akár létkérdés is lehet annak eldöntése, hogy a különböző beruházási változatok közül melyiket válassza. Ehhez a döntéshez nyújt segítséget az ERTI-ben kidolgozott számítógépes modell, amelynek segítségével szimulálni lehet, azaz előre le lehet játszani az egyes beruházási változatok végrehajtását, illetve annak várható költségkihatásait.

A kutatás folyamán felmerült gyakorlati igény alapján került sor a fakitermeléshez kapcsolódó feladat — döntés-előkészítés számítógéppel, gazdaságossági kalkuláció forwarderes technológia alkalmazásának vagy feltáróhálózat építésének kiválasztásához — számítógépes modellezésére, amelynek alapján objektív módon el lehet dönteni, hogy egy bizonyos területen végzendő fahasználathoz két technológiai változat közül melyik gazdaságosabb. A konkrét feladatban az egyik változat útépítéssel kombinált szállítás, a másik pedig — az útépítést kiiktatva — forwarderes szállításra épített változat. Az alkalmazandó technológia kiválasztása a két változat költségeinek összehasonlítása alapján történik. A két technológia műveletei, ill. műveletcsoportjai vázlatosan a következők:

- a) forwarderes változat:
  - kitermelés és közelítés,
  - forwarder-felterhelés,
  - forwarder-teherjárat (dózerúton),
  - forwarder-leterhelés,
  - forwarder-üresjárat (dózerúton),
  - tehergépkocsi-felterhelés,
  - tehergépkocsi-teherjárat (már meglévő úton),
  - tehergépkocsi-leterhelés,
  - tehergépkocsi-üresjárat (már meglévő úton);
- b) közvetlen szállításos változat:
  - kitermelés és közelítés,
  - tehergépkocsi-felterhelés,
  - tehergépkocsi-teherjárat (újonnan épített + már meglévő úton),
  - tehergépkocsi-leterhelés,
  - tehergépkocsi-üresjárat (újonnan épített + már meglévő úton).

Ez vázlat alapján az összehasonlítás szempontjából két lényeges megállapítást tehetünk:

— a közvetlen szállításos változat járművének fel- és leterhelése mindkét esetben egyformán szerepel, tehát az összehasonlításból kihagyható;

— a szállítás költségeit csak a megépítendő út hosszára vetítve kell figyelembe venni, hiszen a már meglévő úton történő szállítás mind a két változatnál azonos módon jelenik meg.

Az egyik technológiát a dózerút építésének teljes költsége, a másikat pedig a szelvényezett földút építésének amortizációarányos költsége terheli. Az arányosítás az amortizációs kulcs és a visszatérítési idő alapján történik. Mindezeket figyelembe véve az előbbi változatnál a dózerút építési költsége, a kitermelési és közelítési költség, valamint a forwarder üzemköltsége; az utóbbinál az útépítés arányos költsége, a kitermelési és közelítési költség és a megépítendő út hosszára vonatkoztatott tehergépkocsi teher- és üresjárat-költség szolgál alapul a két változat összehasonlításához.

A feldolgozáshoz szükséges adatokat két lépcsőben lehet a programmal rögzíteni. Elsőként az alapadatokat kell megadni, amelyek a következők:

- 1 km szelvényezett földút építési költsége,
- 1 km dózerút építési költsége,
- forwarder üzemóra-költsége,
- 1 m³ km elszámolási ára,
- földút amortizációs kulcsa,
- nyereségadó,
- központi MŰFA-befizetés a vállalati nyereségből,
- egyéb befizetés,
- útépítés központi támogatása.

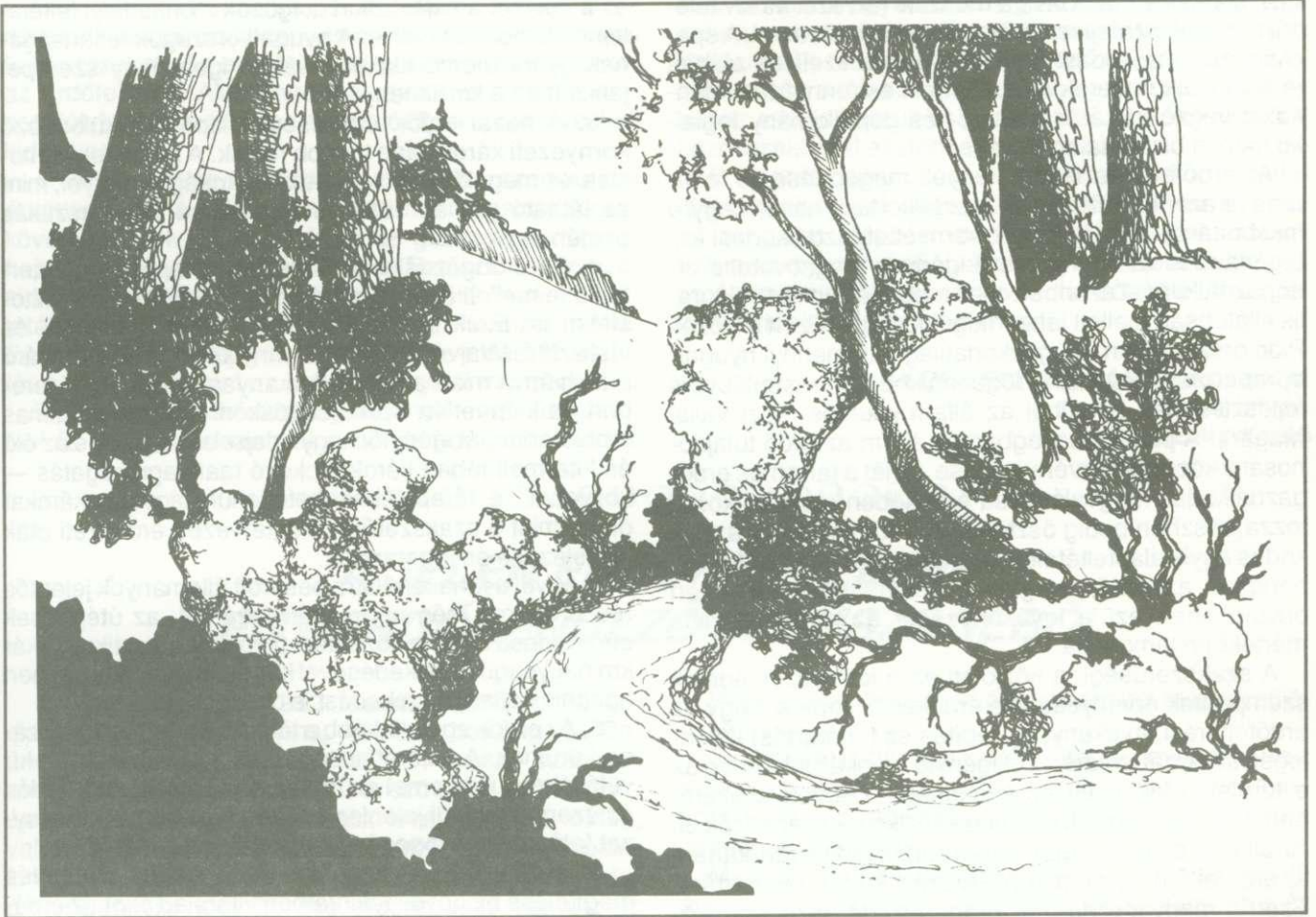
A további adatokat gravitációs körzetenként, azon belül pedig a gravitációs körzethez tartozó erdőrészletenként kell rögzíteni. Ezek a körzetek a modell alapegységeinek tekinthetők, hiszen a domborzati viszonyok alapján jól behatárolhatók és szorosan kapcsolódnak egy-egy útszakaszhoz. Így tehát meg kell adni a részlet nevét, fatérfogatát és fafajonként az átlagfa magasságát és térfogatát.

Értékeléskor az esetlegesen összevont gravitációs körzeteket, majd az ezekre érvényes visszatérési időt és a technológiánként adatokat kell meghatározni. Ezek a vizsgált technológiánál a következők:

- a) forwarderes technológiánál:
  - dózerút hossza,
  - forwarder átlagos közelítési távolsága,
  - kitermelés és közelítés költségei;
- b) közvetlen szállításos technológiánál:
  - megépítendő földút hossza,
  - átlagos szállítási távolság,
  - kitermelés és közelítés költségei.

Mindezek alapján a modell segítségével, a szimulált költségadatok alapján, a két változat összevethető. A szakmai szempontokat is figyelembe véve, egyértelműen eldönthető, melyik változat alkalmazása indokolt. A modell hasznos segédeszköze lehet hasonló döntéseknek. A témában végzett munkák még nem tekinthetők befejezetteknek, a továbbfejlesztésre több lehetőség is kínálkozik.

Állásfoglalás a magyarországi erdőfeltárás helyzetéről és javaslat a szükséges teendőkre

Az erdőfeltárás, a szakszerű erdőgazdálkodás egyik alapeleme, az erdő infrastruktúrájának elengedhetetlen része. Célja korábban a kitermelt faanyag és egyéb termékek, pl. kő gazdaságos mozgatásának, majd a II. világháborút követően a faállomány és újulat kímélésének, a gazdálkodás irányításának és felügyeletének lehetővé tétele volt. Az erdők többcélú funkciója azonban az erdőfeltárás feladatait szélesebb alpra helyezte. A környezetvédelmi szempontok, és ezen belül az erdő- és természetvédelem követelményei az erdőfeltárás megítélésében, módszereiben változást jelentettek. Ugyanakkor a közjóléti (szociális és üdülési) igények teljesítése is az 1970-es évek közepétől egyre jelentősebbé vált. Ugyancsak számos változást kényszerít ki a gazdasági struktúra változása és ennek megfelelően a feladatok végrehajtása számos új elemmel bővül. A megváltozott helyzetben az erdőfeltárás céljainak részbeni át- és újrafogalmazása, a feladatok végrehajtási rendszerének kidolgozása és működtetése, a társadalmi igényekkel és a környezetvédelemmel teljes összhangban az erdőgazdálkodás irányításának fontos és

sürgető feladata, hozzá a feltételek biztosítása a kormányzat és a társadalom hatáskörébe is tartozik.

Jelenleg Magyarországon a hegy- és dombvidéki erdők feltártsága 8,6 fm/ha, holott ez az érték domborzati, termőhelyi, faállományi és gazdálkodási viszonyaink mellett optimálisan átlagosan 15 fm/ha értékkel jelölhető meg. A feltártság jelenlegi mértéke a sok helyen kényszerűen alkalmazott anyagmozgatási technológiából következően elsősorban környezeti károkat okoz, ugyanakkor a gazdálkodás jövedelmezőségét is rontja. Az eddig megépült több mint 2500 km erdészeti burkoltút és hozzávetőlegesen ugyanennyi földút fenntartása — elsősorban pénzügyi nehézségekre hivatkozva — sok területen egyre inkább erősen kifogásolható. E feladat elmaradása a meglévő úthálózat tönkremeneteléhez, a gazdálkodás és a környezetvédelem elkerülhető költségnövekedéséhez fog vezetni.

Az erdőfeltárás közigazgatási és műszaki háttere a szükséges fejlesztési igényeknek jelenleg nem felel meg. 1992-ben az erdőfeltárási beruházások állami támogatása teljesen megszűnt. A beruházási és fenntar-

tási munkák elmaradása a műszaki tervezői és kivitelezői háttér visszafejlesztési folyamatát indította el. A speciális szakmai tudást igénylő munkák szellemi alapját jelentő szakemberek és az építési és fenntartási munkákat végző fizikai munkaerő- és gépállomány foglalkoztatása bizonytalanra vált.

Az erdőfeltárási létesítmények megépítése és fenntartása azonban nemcsak gazdálkodási, hanem egyre inkább társadalmi igényé, környezetgazdálkodási kategóriává is vált. A korszerű igények megkövetelte erdőgazdálkodást azonban csak megfelelő infrastruktúrával ellátottság mellett lehet megvalósítani. Ezért a Közös Piac országaiban, de gyakorlatilag valamennyi nyugat-európai országban az erdőgazdálkodás infrastruktúrái fejlesztésének terheiből az állam jelentős részt vállal magára. A piaccgazdaságban az állam az erdő tulajdonosát a közérdek érvényesülése, tehát a tartamos erdőgazdálkodás megvalósítása érdekében részben korlátozza, részben pedig ösztönzi. A tartamos erdőgazdálkodás egyik alapfeltétele a természetvédelemmel összhangban az erdők megfelelő feltártsága, ezért ezen országokban ezt a tevékenységet az állam jelentős mértékben támogatja.

A szakszerűségi, a közjóléti és a környezetvédelmi szempontok érvényesülése érdekében fontos, hogy az erdőfeltárási tevékenység (építés és fenntartás) különleges szakmai ismereteket igénylő munkáit lehetőleg az e területen kiképzett és gyakorlatot szerzett szakemberek és szervezetek (esetleg vállalkozók) végezzék el. Az államerdészet esetén célszerűnek tartjuk fenntartani az erdőfeltáró egységeket (tervezés, építés, fenntartás). Ezért a magyar erdészet a ránehezedő gazdasági körülmények ellenére sem nélkülözheti azokat a képzett, elhivatott erdész szakembereit, fizikai dolgozóit és útépítő gépállományát, akikkel életben tartható az a szervezet, amely a hegy- és dombvidéki erdőfeltárás sajátos tervezési, kivitelezési (útépítés és -fenntartás) és ellenőrzési feladatait a szakmai és környezetvédelmi érdekek egybehangolásával maradéktalanul el tudja látni.

Az erdőfeltárás elsősorban közgazdasági okok miatt (állami támogatás megszűnése) háttérbe szorulása az alábbi hátrányos következményeket vonja maga után:

1. Elsősorban hegy- és kedvezőtlen talajadottságú (agyag) dombvidéki erdeinkben a fakitermelés csak a megközelíthető — feltárt — helyeken lesz végrehajtható. Ennek eredménye: nemzetgazdasági kárként fog a jövőben jelentkezni a feltáratlan területeken az a fatömeg, amelyet megközelíthetlensége miatt nem termelnek ki. Ezen erdőterületek faanyaga a biológiai vágásérettségi kort követően használhatatlanná válik. Rohamos összeomlásuk után felújításuk későbbi megfelelő feltártság esetén is mesterséges úton, költséges módon lesz lehetséges.

2. Az erdőgazdálkodás egyes elemeinek privatizációja következtében az erdei munka túlnyomó részét a jövőben várhatóan vállalkozók fogják végezni. Ez a folyamat hazánkban már igen előrehaladott. Amennyiben a vállalkozó megfelelő úton nem tudja munkahelyét megközelíteni, nem biztos, hogy szerződni fog. Ugyan-

ez a helyzet a saját fizikai dolgozók munkahelyi feltételeinek biztosításával is. A nyugati országok feltártságának gyors ütemű kialakulásában igen nagy szerepet játszott ez a körülmény.

3. A hazai erdők egészségi állapota a különböző környezeti károk miatt tovább romlik. A károk felszámolása és megelőzése megfelelő feltártságot igényel, mint az látható volt az 1980-as években a tölgypusztulás esetében is.

4. Az erdőgazdálkodás feladata a faanyag megtermelése mellett az erdőből származó egyéb javak biztosítása is. Ezek közül elsősorban az erdő levegő- és víztisztító, talajvédő szerepét emeljük ki. Az erdőfeltáró utak hiánya miatt a kíméletlen anyagmozgatás — terepen és kiépítetlen szekércsapákon végzett, hatalmas többletenergiát igénylő, nagy talajsebeket ejtő és az élő és kitermelt fában károkat okozó faanyagmozgatás — közvetve e téren felmérhetetlenül nagyobb károkat okoz, mint a szakszerűen megtervezett erdészeti utak kivitelezése és fenntartása.

5. Mivel a fahasználatra besorolt állományok jelentős részéhez ma még nem vezet feltáróút, az útépítések elmaradása miatt a közelítési távolság drasztikus, akár km nagyságú emelkedésével kell számolni, ami egyben hasonló költségnövekedést is okoz.

6. Az erdők egyre inkább a társadalmi kritika fókuszába kerülnek. A feltáratlanság miatti rendetlenség, a kivülállóknak is szemet szűrő károk az erdőgazdálkodás és ezen keresztül jelenleg a földművelésügyi kormányzat felé irányuló jogos kritikát fogják kiváltani.

Az erdőfeltárás és ezen belül is az erdészeti útépítés megítélése bizonyos tekintetben vitára ad okot az erdészeti és a környezetvédők között. Ennek oka elsősorban az, hogy nem tisztázottak a területi funkciók és feladatok. Az erdészek (nem csak az erdőfeltárók) és a környezetvédők közötti jelenlegi, szakmai szempontból egyik fél számára sem kívánatos ellentétek elkerülése érdekében már az oktatásnál kiemelten kell foglalkozni a szakmai ismeretek környezetvédelmi szempontokat is érvényre juttató elsajátításával.

Az erdőfeltárási munkák továbbfejlesztése érdekében javaslataink a következők:

1. A hazai erdőgazdálkodás feltehetően korszerűsödő állami irányítási rendszerében az erdőfeltárási útépítés I. fokú hatósági, szaktanácsadási, ellenőrzési, finanszírozási feladatainak szervezeti rendszerét regionálisan (erdőfelügyelőség) célszerű kialakítani.

2. Az erdőfeltárási új beruházások és korszerűsítések, valamint indokolt esetben a fenntartás állami támogatási rendszerét mindenképpen fel kell újítani. Ez történhet közvetlenül, vagy az Erdőfenntartási Alapon keresztül is, vagy esetleg ún. „Erdőfeltárási Alap” létrehozása volna célszerű, amelyen keresztül az igényeknek megfelelő állami és egyéb forrású (pl. önkormányzati hozzájárulás, világbanki hitel stb.) támogatás differenciáltan adható volna. Ezzel a különböző jellegű igényeket rugalmasan lehetne kielégíteni.

3. A feltárási feladatok nagyságának megalapozott meghatározása érdekében — az erdő- és talajvédelem,

a közjólét követelményeinek figyelembevételével — meg kell vizsgálni a közép- és hosszú távon szükséges fejlesztéseket. Az erdőfeltárási gravitációs körzetekre az Erdőfeltárási Alaptervre támaszkodva aktuális koncepciót, legalább 10 éves megvalósítási ütemtervet kell kidolgozni.

4. A környezet- és természetvédelmi szempontok érvényesítése érdekében a korszerű erdőgazdálkodási követelmények és az erdőfeltárási gazdaságos végrehajtásának figyelembevételével az Erdészeti Uttervezési Irányelveket az új társadalmi szemlélet érvényre jutása érdekében át kell dolgozni és korszerűsíteni. Ennek keretében meg kell határozni az erdészeti utépítés környezeti hatástanulmányi vizsgálat módszereit is.

5. A speciális felkészültséget igénylő erdészeti utépítési és -fenntartási munkák erdő- és környezetvédelmi

szempontokat egyaránt kielégítő, tájba illő végrehajtásához a mindenkori erdészeti szervezet keretében fenn kell tartani a rezsiüzemként működő mélyépítő szervezeteket. Az erdészeti utépítési és -fenntartási munkáknál az arra felkészült és gyakorlattal rendelkező vállalkozói szektorral esetenként számolni kell.

6. Az erdészeti utépítések kivitelezésének a megfelelő földmunkagépek beszerzésével (földfejtő és -elhelyező baggeres utépítési mód) szigorúan alkalmazkodni kell a környezetvédő, faállományt és újulatot kímélő, útpáasztaszélességet csökkentő, termőterületet megtakarító utépítési technológiához.

**Az OEE Erdőfeltárási Szakosztálya
Bogár István
szakosztályvezető**

A JELEN ERDŐRENDEZÉSE EGY ERDŐRENDEZŐ SZEMSZÖGÉBŐL

Az Erdészeti Lapok 1992. februári számának 33–35. oldalán megjelent „A hónap kérdése, beszélgetés Dauner Mártonnal” című cikkhez, a márciusi számban megjelent „Erdészeti politika” címszó alatt *Antall József* úrnak címzett és megválaszolt leveléhez (65. oldal), valamint „Gyökereink” (*Rácz Józsefné dr.*) 92–93. oldalán található cikkéhez lenne néhány észrevételem. Magamról annyit, hogy 25 éve erdőrendező vagyok; ez nem érdem, hanem állapot.

Ami tetszett:

- *Antall József* válaszelevelében az, hogy: „Ennek során nyilvánvalóan indokolt figyelembe venni az erdőnek a fentebb említett — és **semmi máshoz nem hasonlítható** — különleges funkcióját, és mindezen sajátosságokat kell integrálni...”
- *Rácz Józsefné dr.* cikke, amiben az erdőrendezés „Gyökereink” címszó alatt jelent meg.

Ami nem tetszett:

- A főszerkesztő úr és a fősztályvezető úr beszélgetésében nem hangzott el kérdés az erdőrendezésről.
- *Barátossy Gábor* és *Schmotzer András* levele *Antall József*hez, melyben az erdőrendezésről („gyökereinkről”) szó sem esett.

Észrevételeim

- Az erdőrendezés a szakmai megítélésben ott van, ahol a cikkekben, vagyis **SEHOL** (!), bár Dauner úr az erdőtörvény-tervezet kapcsán megemlíti: „Sarkalatos az üzemtervezéssel kapcsolatos rész...”
- Ha szükséges, akkor erkölcsi és anyagi megbecsülést kell neki adni!
- Ha ez a tevékenység nem szükséges, akkor meg kell **SZÜNTETNI!**
- Főszerkesztő úr aggódik a gazdálkodók és az erdőfelügyelők erkölcsi és anyagi megbecsüléséért, de nem aggódik az erdőrendezők jelenlegi és jövőbeni

léteért. Uram bocsá' erkölcsi és anyagi megbecsüléséért.

Szeretném felhívni a tisztelt Kollégák figyelmét erre a szakmára. Azokra az erdőrendezőkre, akik munkájukból 10–35 évet vagy egész aktív pályájukat az erdőrendezésnek szentelték.

Mivel az erdőgazdálkodás hosszú ciklusú (15–130 évű), úgy gondolom, valamilyen elképzelés, terv és szabályozás szükséges a tartamosság biztosítása céljából, ami „semmi máshoz nem hasonlítható”.

Üzemterv nélkül:

- Tartamosan, hosszú távon **gazdálkodni** nem lehet — fát vágni igen!...
- Erdőt felügyelni nem lehet, mert mihez képest?!
- Gazdálkodói, megyei, országos adatokat megismerni, jövőbe tervezni nem lehet!
- Az erdőrendező az az ember:**
- aki kerületvezetői szinten ismeri az **erdőt**,
- ismeri az **erdőben** végbemenő biológiai folyamatokat,
- le tudja írni a jelenlegi állapotot,
- megtervezi a 10 év használatait, erdőművelési munkáit,
- aki megszerkeszti az üzemtervet,
- aki a szakma napszámosa,
- aki mér az erdőben,
- aki, más területen dolgozó kollégájától — tisztelet a kivételnek — eltűri „az elnéző mosolyt”, hogy „csak erdőrendező”,
- aki a szakma elkötelezettje,
- aki az erdész társadalomban erkölcsileg, anyagilag a gyepszint alatt van,
- aki úgy érzi, hogy a legszebb munka, amit végez, az **erdőért** és környezetünkért,

- aki kötött és leterhelt munkája miatt nem tudja képviselni szakmáját különböző bizottságokban,
- akit nem hívnak meg (sőt igazgatóját sem) **erdőt érintő munkaértekezletre** [Dr. Führer Ernő: Nemzetközi munkaértekezlet Zalában a levegőszennyeződések erdőt károsító hatásairól (márciusi szám, 71. oldal)] — annak ellenére, hogy a nemzetközi elvárásoknak megfelelően minden évben minősíti az EVH-mintaterületeket,
- akinek évi terve 1600–1800 hektár,
- aki még 1992-ben is teljesítményelszámolást készít a nap minden órájáról,
- aki fizetésének semmi köze a teljesítményéhez,
- aki tavasztól ősziig vidékre jár, maga vagy kollégája vezeti a terepjárót,
- aki segédmunkás nélkül mér átmérőt, magasságot, körlapösszeget (segédmunkásbér nincs!),
- aki festi a részlet- és taghatárokat,
- akivel egyedül, gumicsizmában, katonai gyakorlóban vagy farmernadrágosan lehet találkozni az erdőben,
- aki ritkán jár fehér ingben és nyakkendőben, mert a heti pihenőnapon és szabadsága egy részében fizikai munkát vállal, hogy családját elfogadható szinten eltartsa,
- részletesebben tudja, hogy mi a különbség:
  - záródás és sűrűség,
  - az átlag- és folyónövedék,
  - a fatömeg- és fatermési tábla között;
- ismeri az erdőnevelési modellábrákat,
- megtervezi a fokozatos felújítógázások ütemét,
- a létesítendő faállományokat a termőhely és az erdőövek összefüggésében,
- elvégzi a helyszíni megosztásokat, kitűzéseket,
- aki vadgazdálkodási üzemtervet is tud készíteni,
- belső feldolgozásnál:
  - térképet szerkeszt,
  - területet számít,
  - hozzáadákszabályozást végez,
  - összeállítja az üzemtervet,
  - alapszinten ismeri a számítógépet és használatát;
- aki meri vállalni a tízéves előírásokat,
- akire lehet hivatkozni az útmenti tarvágások elvégzése miatt,

- akire büntetlenül rosszat lehet mondani (sőt, ez szinte kötelező) vélt vagy valódi eltérések miatt az elő- és véghasználati előírások és tényszámok között stb.
- Nem tudja és nem érti, hogy:**
- szervezete miért nincs erkölcsileg és anyagilag megbecsülve,
- miért nincs tájegységekre fatermési tábla,
- miért kell a talajvizet óriási költségekkel alacsonyabb szintre kényszeríteni túlzott csatornázással,
- miért kell megszerezni a még érintetlen természetben, **erdőben**,
- miért lehet a 214 444 termőhelyen KST, KTT, EF, LF fafajokkal is erdősíteni, amikor a termőhelyigényük egészen eltérő,
- miért nem hívják meg protokoll-vadászatra stb.

Nem ismeri:

- a 084-es STIHL paramétereit,
  - a K1 vagy a K2 lap elszámolását... stb.
- A leírtakból nem az következik, hogy az erdőrendező tévedhetetlen. Az üzemtervben vannak hibák, de az erdőrendező munkafeltételeihez képest jók az üzemtervek.

Összegzésül a következőket mondhatom:

Nagy várakozással tekintettünk a rendszerváltozás elé. Reméltük, hogy szakmánk az erdészársadalmon belül helyére kerül. Ehelyett helyzetünk romlott.

Nem jogtalan előnyökre, kiváltságokra vágyunk, „csak” arra a megbecsülésre, elismerésre, ami munkánk alapján kijárna nekünk.

Megismételve a levél elején feltett kérdést: **Szüksége van-e a szakmának üzemtervekre?** Ha igen, biztosítsák legalább a **minimális munkafeltételeket**; valamint megfelelő **erkölcsi** és **anyagi** elismeréssel (legalább az erdőfelügyelet szintjén) honorálják igyekezetünket. Ha nem, akkor az erdőrendezést úgy, ahogy van, mindentől **meg kell szüntetni!** Mi pedig fájó szívvel, de emelt fővel távoznunk a szakma más területeire.

Ezúton kérem a tisztelt Főhatóságot is, hogy ha áttekinti, vagy áttekintette az erdőrendezés jelenlegi helyzetét, jövőjét; hozzon vagy hozasson olyan hathatós intézkedéseket, amelyek vagy **véglegesen és maradéktalanul felszámolják**, vagy a **neki kijáró helyre helyezik** az erdőrendezést.

Gondoltak-e a kifogásolt cikkek szerzői arra, hogy amikor üzemtervi adatokat használnak akár tájékoztatás, akár előrejelzés céljából, az erdőrendező munkájának eredményét használják, akik a minimális munkafeltételek biztosítása nélkül, az időjárás viszontagságainak kitéve végezték munkájukat; nem gondolva arra, hogy a szakma „páriái” közé tartoznak, csupán a szakmaszeretet, a magyar erdők sorsáért érzett felelősségtudat vezérelte őket? Minden a *Pórszombat 13 A* ban dől el!

Gondolataimmal a tisztelt szakközönséget szerettem volna megismertetni az erdőrendezővel, aki az erdőrendezés és a magyar erdők jövőjéért aggódik. Néhol talán eretnek gondolatokat hangoztatva hívom fel a figyelmet erre a maroknyi (130 fő), de lelkes csoportra, munkakörülményeikre, munkájukra.

Szélessy György

**HIRDESSEN
AZ
ERDÉSZETI
LAPOKBAN!**

DR. PAPP TIVADAR

Mekkora dámállománnyal tartható fenn a világhírnév Gyulajban?

Napjainkban az erdészeti ágazat is a változások korát éli. Igaz ez a hagyományosnak mondott erdőgazdaságok, de különösen igaz a volt erdő- és vadgazdaságok esetében. Végre eljött az ideje, hogy szakmánk bizonyítson felkészültség, tenni akarás tekintetében. Nem kisebb a tét, mint a védekező pozícióból előrelépni és igazolni, hogy nem az erdészről kell az erdőt megóvni, hogy igazi tulajdonosi joggal felruházott kezelőként képes az erdő és vadgazdálkodás egyensúlyát megteremteni. Nyílt titok, hogy erdő- és vadgazdaságaink esetében ezt eddig nem mondhattuk el. Tehát a tét nagy, de súlyos az örökség is! E sorok írására az elmúlt évben üzemtervezett gyulaji EVAG tamási erdészetének zárótárgyalása készített.

Ugy vélem, nem éreztelen ezt a formájában is teljesen új (diaképekkel illusztrált, az erdészet szinte valamennyi területét átfogó) tárgyalást a szakmai nyilvánosság elé tárni. Főként azért sem, mert egy olyan 9049,3 ha területű 1757038 m³ élőfakészletű erdészetről van szó, amelynek következő 10 évi gazdálkodása meghatározza a Gyulaji EVAG arculatát is.

Az örökség

	Véghasználat	
	terv	tény
1972–1982 közötti	1116,5 ha	797,6 ha
1982–1991 közötti	1017,0 ha	862,7 ha

Tehát a megtakarítás területben 1972–82 között 318,9 ha, illetve a lejárt üzemterv esetében 154,7 ha, amellyel az erdészet a 25760/1976 MÉM engedély alapján élt. Ez az engedély is deklarálta egyben a vadgazdálkodás elsődlegességét. Az eredménye a 862,7 ha-os 10 évi teljesítést követően az alábbi 30 éves vágásérettségi táblázat, ekkor még a lejárt üzemterv vágásérettségi koraival:

időszak	1991–2000	2001–2010	2011–2020
terület (ha)	1448,0	1517,4	896,3

Ehhez járult az 1991 februárjában becsült 3600 dám, 150–200 szarvas (váltóvadként) és a vaddisznóállomány.

A változás

1991. január 1-től nevében nem, de valójában megszünt az EVAG, amelynek során az erdészet erdőterületeinek elsődleges rendeltetése az új üzemterv adatai alapján a következőképpen módosul:

Rendeltetés	FT	VG	VÉD	ÜD
Lejárt ü.terv (ha)	1263,8	6297,0	193,3	44,1
Új ü.terv (ha)	7129,2	60,8	601,2	35,8

A tervezés

Annyit ér a terv, amennyit szakmai kompromisszumok nélkül meg lehet valósítani. Az állapotfelvételek után a szűkített korosztálytáblázat:

Korosztály	71-80	81-90	91-100	100-	Összes
Mindössz.	568,3	805,3	571,7	156,1	7827,9
KST	51,7	236,0	420,8	47,8	1044,2
KTT	51,8	115,3	42,4	22,9	555,3
CS	359,1	336,0	50,4	73,6	3410,5

Az adatokból, de méginkább a terepi állapotból egyértelműen kitűnik, hogy a tölgyesekkel tartamos gazdálkodást a túltartás, valamint a kedvezőtlen termőhelyi adottságok okozta egészségügyi károsodások miatt nem lehet folytatni. A cseresek a számukra túlságosan is kedvező termőhelyen idős korra fagylécessé váltak. Összegezve: a véghasználati korú állományok 22%-a valamilyen mértékben egészségkárosodott!

A tervezési alapelvek:

— A rendeltetés változásból következően az erdőgazdálkodás elsődlegességének maximális biztosítása.

— Lehetőleg objektív alapon támpontot adni a vadászati ágazat részére, főként a dámállomány szabályozására vonatkozóan.

— Tervszinten biztosítani a szükséges szerkezetátalakításokat a kocsányostölgyesek, illetve a cseresek esetében, természetesen, elegyes állományok kialakításával.

Az említett örökségből eredően kiemelten kellett mérlegelni (a jelenlegi túltartott nagyvadállomány mellett):

— milyen mértékben emelhető a véghasználat, ami elfogyaszt valamit a felhalmozott lehetőségekből, ugyanakkor értéket is ment;

— milyen szerepet szánunk a védelmi rendeltetésű erdőkben szükségszerűen jelentkező fahasználati beavatkozásoknak az emelkedő feladatok tükrében;

— milyen mérvű legyen a szerkezetátalakítás a kocsányostölgyesek, cseresek esetében, mivel célunk visszahelyezni őket a nekik megfelelő termőhelyre?

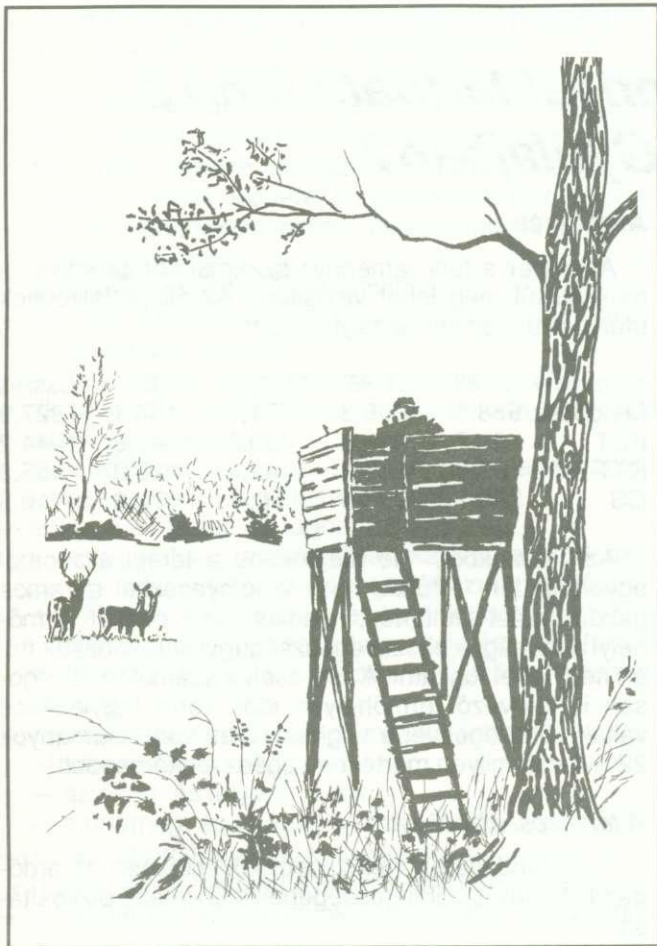
Ami újdonként felhasználtunk a tervezés során:

— a soproni ERTI (dr. Illyés Benjámín) által tesztelésre és információbővítésre elkészített erdőértékelés (korérték, várható érték, dinamikus érték);

— az üzemterv érvényességi ideje alatti beavatkozások várható gazdasági eredménye információ szinten;

— a pécsi ETI-ben szerkesztett lejtőkategória és lejtőkitetés térkép a termőhelyfeltárások kiegészítésé-

re, illetve az erdőfelújítások állománytípusainak konkrét terepi megvalósításához.

Mérlegeléseink közben a bekerített regölyi (1172,0 ha), valamint gyulaji tömbben (6044,9 ha) vidáman legelészett az 1991. évi apasztást követően 2500–3500 dám, (azaz hektáronként 2 db). Táplálkozásuk eredményeként újra kellett értékelnem eddig is sebezhetőnek vélt ökológiai ismeretanyagom mellett az erdőtársulásokról alkotott képeimet.

A cserje és lágyszárú szint nélküli cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek látványa meggyőzött arról, hogy önmagában a 10 éves üzemterv nem jelent gazdálkodási perspektívát. A kialakítandó egyensúly érdekében határozott irányt kell szabni az eddig dédelgetett és ennek eredményeként túltartott dámállomány szabályozásának. Meg kell tenni ezt annak ellenére, hogy évek óta húzódik a vadászati tervezés kérdésében a döntés, amely számomra teljesen érthetetlen. Szakmai alapon döntést kell tudni hozni! A vadállomány szabályozás nem politikai kérdés!

Három kérdésre kell választ adni:

- induló létszám reális felmérése,
- mennyire kívánjuk szabályozni a létszámot,
- hány év alatt kell elérni.

A tervezéshez ugyanis számok kellenek. Valójában a legjobb mérce az élőhely, az újulat állapota, ezek

szerepe akkor válik fontossá, amikor már megtörtént a radikális létszámapasztás.

A döntéshez nézzük meg közelebbről az élőhelyet, annak adottságait. A tamási erdészet két — már említett — bekerített tömbjében, részletszinten történő válogatás útján az állománytípusok és életszakaszok függvényében a következő adatok birtokába jutottunk:

A jelenlegi állapot vadeltartó képesség szempontjából katasztrofális.

A táblázat alapján történő élőhely-elemzés a gazdasági vadeltartó szint alsó határát jelenti.

Életszakasz:	fiatal	középkor	öregkor	eltartó képesség
Áll. típus	ha	ha	ha	ha
GY-T, T	6,1	78,2	16,9	95,1
CS	91,6	212,8	28,4	241,2
A	33,2	97,6	28,1	125,7
E kem	11,0	31,0	2,6	33,6
EII	18,5	61,8	6,4	68,2
Fe	17,1	33,8	0,4	-
Összesen:		481,4	82,4	563,8

Regölyi tömb: terület 1172,0 ha, kerítve 249,6 ha, erdőterület 793,6 ha.

A fiatalosoknak 30 éves korig, továbbá a fenyveseknek nincs eltartóképességük. Jóindulattal vehetők ide a középkorú állományok. Valójában 60–70 éves kortól alakul ki a cseresek-tölgyesek alatt cserjeszint. A 249,6 ha bekerített 0–10 éves korosztályon felül tehát mindössze 563,8 ha olyan erdőterület áll rendelkezésre, amely élőhely szempontjából számításba jöhet. *Neckermann* (1972) adatai alapján 100 ha-on 10 dám jelenti a gazdasági eltartóképességet, azaz vadkerítés nélkül, akár természetes úton felújítható erdőket. A regölyi tömbben ez a szám tehát maximum 55 dám!

A *tamási tömböt* hasonló szisztémával értékelve a következő élőhely adatokat kapjuk: teljes terület 6044,9 ha, ebből erdő 5511,2 ha. Bekerítve a 0–10 éves korosztályból 755,8 ha, tehát szabadon álló erdő 4756,0 ha. A fenyvesek, fiatalosok és 30–40 éves középkorú erdők kiemelése után marad 3811,0 ha!

Ezt az életeret növelheti a jelenleg bekerített 0–10 éves korosztály egy része, továbbá növeli az 533,7 ha nyiladék, tisztás, rét, legelő, amely a zárttéri dám tartás esetében valóban javító tényező (100 ha-on 10 db-ról 12–14-re emelhető az állományi létszám).

Az elmondottakat figyelembe véve 5100 ha aktív élőhellyel számolhatunk jelenleg, amely 550 dám eltartását biztosítja. Az állományapasztásból következő élőhely-javulás a tervezési időszak végére és tartamosan 750–800 dám fenntartását biztosíthatja.

A döntés és javaslat

A már jelzett tervezési elveknek megfelelően a kötelezően elvégzendő véghasználat 1176,6 ha 10 év alatt, amely a lejárt időszak 862,7 ha-os teljesítéséhez képest 36,3%-os emelkedés! Erre a szintre fokozatosan kell eljutni, párhuzamosan a dám állomány létszámapasztásával.

Javasolni az alábbiakat kívánjuk:

1. A regölyi tömbben nem indokolt sem a dám, sem a szarvas tartása. A kerítés állagát tekintve, vaddisznó tartható fenn, szabályozott létszámban.

2. A tamási tömbben 5 év alatt le kell csökkenteni a dámállományt a gazdasági vadeltartóképességet jelentő szintre.

Az állomány gén-adottságában megvan a világrekordok lehetősége. Az 550–800 állományi létszám, megítélésünk szerint egyszámában elegendő a szint tartására, de emelésére is, mivel az utóbbi az élőhely minőségének a függvénye.

3. A szarvast továbbra is váltóvadként kell kezelni, de feltűnő egyedeit éppen a dám érdekében lehetőleg terütekre kell hozni.

Azzal személy szerint tisztában vagyok, hogy a fentiek betartása teljes egészében lezár egy korszakot, amelyet az elmúlt évben is 20 milliós eredményű vadászati ágazat félmjelzett. Meggyőződésem viszont, hogy Gyulajban a termőhelynek megfelelő, szakmailag kifogástalanul kezelt, természetszerű erdők jelentik első sorban a világhírnév zálogát!

KORÁNAK KIJÁRÓ TISZTELETTEL...

Az elmúlt tíz évben korának kijáró tisztelettel türtem és válaszoltam Reményfy László cikkeimre megjelent hozzászólásaira. Miután a most megjelent negyedik is (Erdészeti Lapok, 1992. május, 153. o.) ugyanolyan személyeskedő, mint az eddigiek, nincs szándékomban válaszolni, de kérem a kollégákat, hogy a vadkár kérdéssről írt „Kár, kár, kár...” (Magyar Vadászlap 1992. január) cikkemmel és a „Cso-daszarvas avagy a magyar őz és szarvas világhírnevének titka” könyvem vonatkozó fejezetével kapcsolatos saját tapasztalatukat, megfigyelési eredményeiket, véleményüket írják meg az Erdészeti Lapok és a Magyar Vadászlap szerkesztőségébe. Bízom benne, hogy így megtaláljuk azt a mindenki számára elfogadható megoldást, amely lehetővé teszi a szakszerű erdőművelést és megszünteti az egyes helyeken egész évben tartó hasas és borjas tehének öldöklésével is járó gátlástalan szarvasirtást!

Bán István

A FIDESZ

AZ ERDÉSZ-VADÁSZ ELLENTÉT TISZTÁZÁSÁÉRT

A FIDESZ zöld frakciója a vadkár kérdésében május 29-én rögzítette álláspontját — részünkről általában elfogadható módon. Mivel ez ügyben ellentétet látott az erdészek és vadászok között, megbeszélésre, az ellentétes álláspontok tisztázására hívta össze mindkét vonal képviselőit. A vadászokat többek között a gödöllői vadbiológiai állomás, a vadászati védegyelet és a NIMRÓD vadászújság részéről megjelentek képviselték, az erdészeket az FM erdészeti és faipari főosztálya, az OEE elnöksége és a soproni egyetem küldöttei számos kíséreléssel.

Gera Pál, a FIDESZ természetvédelmi referense rövid bevezetőjében a fórum egyetlen témájáról a vadkár jelölte meg, és elsőnek is annak fogalmi meghatározását kérte. Az egyszerűnek látszó kérdés csak széles körű megfontolás után kapott választ:

A vad ott árosít, ahol kerítés mögé kényszeríti az erdőfelújítást.

Kevésbé határozott válasz volt adható a károk mértékére vonatkozóan. Bár háromféle számbavétel is történik, egyik sem alkalmas arra, hogy adataiból elfogadható következtetések legyenek levonhatók. Megbízható következtetések így csak a vad élőhelyének állapotából nyerhetők. Ez pedig kétségtelenül utal a vadnak nemcsak helyenkénti, tájakénti, de országos túlszaporodottságára. Vonatkozik ez főleg a szarvasra és a vaddisznóra. A tényt nemcsak a fagazdálkodók (elnevezése a vadászoktól) állítják, elismerik ezt a vadászok is. Nem

így a jelenség okozóját. A vadászok a fő hibát a vad életerének az erdészek munkája által történt elszegényedésében látják, az erdészek a vadászok telhetetlenségében.

Itt a vita kiszélesedett. Nyilvánvalóvá vált, hogy a vadkárkérdést nem lehet a környezetéből kiragadva szemlélni, de még a két üzemágot sem szabad egymástól elválasztva, külön-külön vizsgálni. Ennek kell érvényesülnie a két üzemág ügyeinek rendezésében is, erre pedig a soha vissza nem térőnek elismert, küszöbönálló törvényalkotás kínál kiváló alkalmat. *Együtt kell megalkotni az erdőt, a vadászati és a természetvédelmi törvényt.*

Általános volt a felismerés, hogy bajaink e téren az erdőgazdálkodás-vadgazdálkodás 1945 utáni szétválasztásával kezdődött és ennek újraegyeztetésével szüntethető meg. Helyesnek mutatkozik az OEE-ben kialakult elgondolás, amely a vadászati jogot a földtulajdonhoz kapcsolja, a vadászatot pedig a piac törvényei alá helyezi, mint a tulajdonos által meghatározott földhasználati módot. Erdő tekintetében a tulajdonost természetesen a hozzá fűződő társadalmi igény a föld hasznosításában tovább korlátozza. Megérthető ugyanakkor, hogy a vadászokat a pusztá vadászat nem mindig elégítheti ki, de nem lehet akadálya annak, hogy apróvadász területeken a vadászat jogával együtt maga a vadgazdálkodás is értékesíthető legyen a tulajdonos részéről.

Nyitott kérdés maradt még a túlszaporodottság megszüntetésének menetrendje. Az erdészek a kerítéseket majd csak az apasztás után látják lebonthatóknak, a vadászok előbb az átalakított élőhelyet szeretnék látni, és majd ehhez igazítanák a fenntartható vadállományt. További gondot látnak az elkerülhetetlen, válogatás nélküli kilövésben. Van még tehát további megbeszélni való, de csak egymást megértve, józanul. *Erdész-va-*

dász ellentét tehát nincsen, ilyen csak a lelkiismeretes és lelkiismeretlen ember között állhat fenn...

Őszinte örömmel tölt el bennünket, és jó reményekre jogosít, hogy egy politikai párt ilyen mélységben igényli szakmai kérdésben a tájékozottságot és teremt alapot állásfoglalásához.

Köszönet érte.

Jerôme René

A FIDESZ ZÖLD FRAKCIÓ ÁLLÁSPONTJA A VADKÁR KÉRDÉSÉBEN

A vadkár ügye, különösen az erdei károk kérdése, az utóbbi évek szakmai összejövetelein kiéleződött, és az immár több mint egy évtizede folyó vadászati jogalkotás egyik központi problémájává vált.

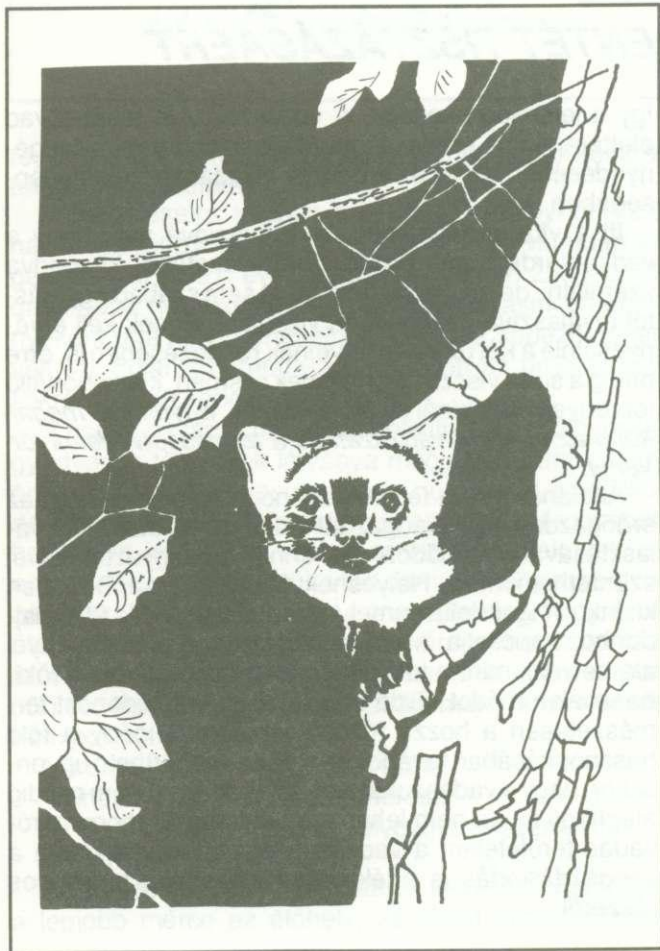
Tagadhatatlan, hogy az elmúlt évtizedekben erdeink nagyvadállományának létszáma megnőtt, a fiatalosokban súlyos a károsítás. A tölgyesek, bükkösök természetes felújítását akadályozza a lehullott makk tetemes részének elfogyasztásával. Meg kell azonban jegyezni,

hogy az erdészek által jelentett vadkárok mértéke nem egy esetben túlzott. Ugyanakkor még napjainkig nem készült az erdészeti vadkár valós nagyságáról olyan hiteles felmérés, amelyet szakmai körökben általánosan elfogadtak volna, és azt sem lehet megállapítani, hogy mennyi a tényleges mezőgazdasági vadkár, mert eddig ezt sem mérték reálisan. Tényként kell elfogadni, hogy nagyvadállományunk létszámát csökkenteni kell, hiszen ahhoz, hogy eleve erdőgazdálkodást lehessen folytatni, annak ez az egyik nagyon fontos feltétele.

A vadkárok megítélésénél figyelembe kell venni az adott terület erdőgazdálkodási, vadgazdálkodási munkáit, erdőterületeink vadeltartó képességét.

A vadgazdálkodás alapja a hosszú lejáratú 10 éves vadgazdálkodási üzemterv, amely a vadászterületen fenntartható vadállomány létszámát, a vadállomány fenntartásához kapcsolódó alapvető követelményeket tartalmazza. A vadgazdálkodást össze kell hangolni az adott természeti feltételekkel, s ezért el kell végezni a vadászterületek élőhely szerinti minősítését; meg kell tervezni a területek természetes vadeltartó képessége alapján a fenntartható vadállományt vadfajonként; meg kell állapítani a területen élő vadállomány nagyságát és összetételét vadfajonként; hosszú távú vadállománytervezési tervet kell kidolgozni.

Törölni kell az ún. „mesterségesen fenntartható vadállomány” fogalmát, amely meghatározást semmi sem indokolja. A vadgazdálkodással és vadászattal kapcsolatos károk felelősségéről, a kártérítés módjáról és mértékéről jelenleg a Ptk. megfelelő rendelkezései az érvényesek. Rendkívül fontos lenne ennek megreformálása, hiszen nevezett Ptk. rendelet az erdőgazdaságokban okozott vadkárokról nem rendelkezik. A vadászati jognak az ingatlanulajdonoshoz való kapcsolása a vadkárok megtérítésének problémáját nagymértékben egyszerűsítene, illetve az esetek jelentős részében tárgytalanná tenné.

GERA PÁL

Javaslat a vadászható állatfajok listájának a megváltoztatásához

Frakciónk évek óta rendszeresen rendez fórumokat, ahol a vadgazdálkodás-vadászat legfontosabbnak vélt problémáiról igyekszik a szakemberek véleményét megismerni. Eddig beszéltünk már a vadászati jog hovatartozásáról, a vad tulajdonlasi kérdésről, az erdészet, a mezőgazdaság és a vadászat kapcsolatáról, a vadkárokról. Egy dologról azonban még sose beszéltünk, mégpedig a vadászható állatfajokról: mely fajok legyenek vadászhatóak nyilvánítva, milyen vadászati igényeket állapítsanak meg egyes fajok esetében stb.

Frakciónk álláspontja az, hogy a jövőben a KTM OTVH kell, hogy rendelkezzen a vadászható állatfajokat és vadászati idényeiket megállapító jogosítvánnyal. A legalapvetőbb követelmény az kell legyen, hogy az érvényes és Magyarország által is aláírt nemzetközi természetvédelmi egyezményeket kötelező érvénnyel vegyék figyelembe. A vadászattal kapcsolatos részletes szabályok megállapítása a jövőben is az FM hatáskörébe tartozzék.

Készülő vadgazdálkodási-vadászati koncepciókban szeretnénk kitérni a vadászhatóak nyilvánított állatfajok és vadászati idényeik kérdésére is. Elképzeléseinket ez ideig ebben a témában nem fejtettük ki, röviden ismertetni szeretném azokat. Tisztában vagyok azzal, hogy „olajat öntök a tűzre”, hiszen a leírt vadászati berkekben ma még „eretnek” gondolatoknak számítanak.

Vadászat és természetvédelem, ez így együtt talán furcsának tetszik, bár manapság a vadászok előszere-ttel hangoztatják e két dolog kapcsolatának fontosságát. Részben igazuk van, hiszen sem szakszerű vadállomány (amelynek csak egyik része a vadászat), sem természetvédelem, sem erdőgazdálkodás szabályozás nélkül nem létezhet. Éppen ezért a jövőben alapjaiban a természetvédelmi érdekeknek kell prioritást kapniuk a vadgazdálkodás során. Így természetesen át kell gondolni és csökkenteni kell vadászhatóak nyilvánított állatfajaink létszámát is.

Mely állatfajokról van szó?

Az erdei szalonka hazánkban ma vadászható. Európa déli országait kivéve — ahol szinte minden madarat elpusztítanak — kontinensünk majd minden országában védik. Nálunk, vadászati tradíciókra hivatkozva, engedélyezik lövését, igaz próbálják rendeletileg szabályozni az elejtett madarak számát. *Ha vadásztársadalmunk valóban úgy érzi, hogy a jövőben a természetvédelem aktív részese kíván lenni, úgy szakítva a tradíciókkal, támogatnia kellene — a különböző nemzetközi természetvédelmi konvenciók által is védett állatfaj — védetté nyilvánítását és lekerülését a vadászható állatfajok listájából.* Az nem lehet komoly indok, hogy azért lehessen lőni ezt a madarat, mert máshol tízezerszámba ölik őket, idehaza pedig 2000–2500 példány a vadászok éves zsákmánya, tehát „nem jelentős”.

A madarak közül vadászható a szürke fogoly is, amelynek állománya jelentősen csökkent az elmúlt évtizedek folyamán. Igaz ennek elsődlegesen nem a vadászat az oka, mégis meggondolandó, hogy a jövőben lőni lehessen e madarat. Létszáma annak ellenére is csökken, hogy több vadásztársaság foglalkozik a fogoly tenyésztésével és kibocsátásával, ugyanakkor megjegyzendő, hogy a kibocsátott madarak zöme elkallódik. Mezőgazdaságunk szerkezetének átalakulásával talán kedvezőbb jövő köszönt a szürke fogolyra is, hiszen a kisparcellás művelés, a kevesebb növényvédőszerhasználat a fogolynak ismét megfelelő élőhelyeket teremthet. Véleményünk szerint a foglyot védetté kell nyilvánítani, és vadászatát meg kell tiltani.

Meggondolandó a mesterségesen felnevelt fácán, vadkacsa „vadászata” is. Az ezerszámba volierekben nevelt fácán vagy réce szabad területekre való kibocsátása nagy veszélyeket rejt magában. A természetvédelem mindig is „ellenérzéssel” fogadta ezeket a kibocsátásokat, mert az ilyen túldúsítás kis területek ökológiai katasztrófájához vezethet. A zárt térben nevelt vad fajára veszélyessé válik, a fogságban szerzett előnytelen tulajdonságok örökítésével a vadpopulációk magatartását, génállományát teszi tönkre. Az ökoszisztémák drága árat fizetnek ezekért a kibocsátásokért, amiből viszont egy-egy vadásztársaság vagy vadke-reskedelmi iroda jelentős anyagi hasznot húz.

A balkáni gerle is éles viták tárgyát képezte az elmúlt években. Úgy ítéljük meg, hogy semmilyen érv nem szól vadászhatóvá nyilvánítása mellett, hacsak nem a külföldi bérvadászok által fizetett összegek nagysága. Megengedhetetlennek tartjuk, hogy állatfajokat pusztán olyan szempontok alapján ítéljük meg, hogy vadászattukból mennyi hasznot húzhat néhány vadásztársaság. Ezzel a szemlélettel szakítani kell.

Vízimadaraink közül jelenleg nyolcra állapítottak meg vadászati idényt. Az elmúlt évek tapasztalatai azt látszanak alátámasztani, hogy a nagy lilik és a füttyülő réce létszáma jelentősen megcsappant. Véleményünk, hogy nevezett fajokat természetvédelmi oltalom alá kell helyezni, vadászatukat meg kell tiltani.

Az elmúlt években ismét megjelent hazánk területén a farkas, a medve, a hiúz. Ezeket az állatfajokat valamennyi nemzetközi természetvédelmi egyezmény védi, amelyeket Magyarország is aláírt. Ennek ellenére a farkas és a medve — az 1990 augusztusában kiadott FM miniszteri rendelet értelmében — hatósági engedéllyel az egész országban vadászható. Az ún. jövevény vad-fajokat (hód, hiúz, jávorszarvas, zerge) az 1988-ban kiadott KVM 7/1988. (X. 1.) rendelet védetté nyilvánította, a farkast, a medvét és az aranysakált nem.

Azóta bebizonyosodott, hogy állandó vaddá vált az országban a farkas, a medve pedig mint váltóvad észlelhető. Minden évben — hatósági engedély ide vagy oda — jónéhány farkast lőnek agyon nimródjaink. Tehetik,

hiszen nem kell retorziótól tartaniuk. Nagyon fontos, hogy az említett KVM rendeletet módosítsák, védetté kell nyilvánítani a farkast és a medvét, ami alapvető természetvédelmi érdekeket szolgál. (Természetesen figyelembe kell venni, hogy ezek az állatfajok veszélyesek az emberre, illetve a haszonállatokra, ezért lelovásukat bizonyos esetekben eseti engedéllyel lehetővé kell tenni.)

A muflon jelenléte erdeinkben egyáltalán nem kívánatos, betelepítése faunahamisítás. Megítélésünk szerint azokról a területekről, ahová betelepítették, el kell távolítani ezt az állatfajt.

Viták tárgyát képezi még az ún. vadaskerti „vadászat” is. Kerítés közé szorított, menekülésben akadályozott

állatok „lelovása” folyik ezeken a területeken. Ez semmivel sem különb, mint a fókakölykök agyonverése vagy a delfinmészárlás, amikor is százával csalják kelepcébe az állatokat, majd leölik őket.

A vad nemcsak egy lelőhető élőlény, lett légyen az bármilyen, hanem társunk ezen a bolygón. Mint társteremtényt kell a bennünket körülvevő élőlényeket tekinteni — a német állatvédelmi törvény már így is fogalmaz —, fel kell végre ismerni, hogy valamennyien egy nagy egész részei vagyunk. Tetteink, cselekedeteink meghatározzák jövőnket, azonban nemcsak a miénket, hanem az élővilágét is. Ezt végre a vadásztársadalomnak is fel kell ismernie, és ennek megfelelően folytatni tevékenységét.

BORDÁCS SÁNDOR

A tölgy szaporítóanyag-termelés változásai 1988-1991 között

Mottó: A piacon nemcsak az ár, a minőség is fontos!

Az Erdészeti Lapok oldalain az elmúlt évben találkozhattunk olyan írásokkal, amelyek az erdészeti szaporítóanyag-termelés múltját, jelenlegi helyzetét (Marjai, E. L. 1991/2.), valamint a jövő kihívásait (Bartha, E. L. 1991/2.) taglalják. Az OEE erdőművelési szakosztálya az új társadalmi változásokból és az OECD tagságból fakadó feladatok elvégzésére a jelenlegi struktúra alkalmazhatóságát állapította meg (E. L. 1991/12.). Ugyancsak e lap hasábjain vettem fel kétségeimet (Bordács, E.

L. 1991/12.) az elmúlt néhány év jelenségeit boncolgatva, amelyek a hazai tölgy csemetegazdálkodást jellemzik. Az írásban felvetett kétségekből kiindulva végeztem elemzéseket az MMI országos csemete leltára alapján.

A tölgyek genetikai kérdéseinek elemzése során nem lehet kikerülni a hazai erdészeti gyakorlatból és a mostanában zajló intenzív társadalmi átalakulásból fakadó problémákat. Ilyen a makk begyűjtése, szállítása, kereskedelme, de a csemetetermelés felügyelete és a termelői felelősség betartása, a piaci követelmények hatásai, stb. A tölgy csemetetermelők összetételének, illetve a termelt csemete mennyiségének változásai sok mindent megmutatnak.

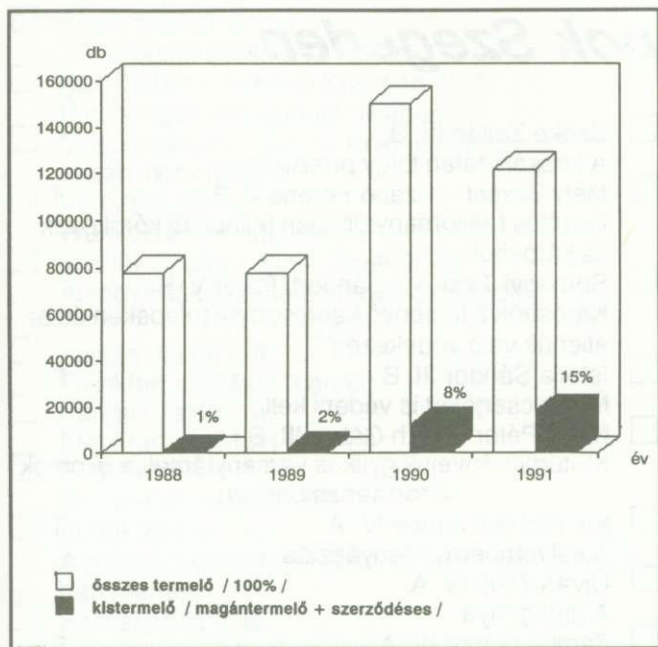
A táblázat a tölgyfajok csemetetermesztési számadatait tartalmazza nagyüzemi (vállalati), magántermelő és a vállalatoknak bértermelést végző szerződéses termelő megoszlásban. Az utolsó két év jelentős csemetemenyiség-növekedése mögött az előző évi számottevő makktermései állnak. 1990/91-ben a kocsányos tölgy mennyisége feltűnően nagy. Közismert, hogy a kocsányos tölgy állományok felújítása szinte csak mesterségesen történik. A makkgyűjtés és a csemetetermelés alapvetően kiható emiatt a felújított állományok és az új telepítések genetikai adottságaira. A kocsánytalan tölgy, bár országos területi aránya nagyobb, mint a kocsányos tölgyé, a csemetetermelésben kisebb súlyaránytal szerepel, mivel jelentős területeken természetes felújítást alkalmaznak a gazdálkodók. Ugyanez az eset a csemél és a molyhos tölgnél is. A vörös tölgyre szintén a mesterséges erdősítés jellemző.

Az 1. sz. ábrából kitűnik, hogy négy év alatt tizenöt-szörösére emelkedett a kistermelők (magántermelő +

Kiültethető tölgycsemete megoszlása termelők szerint
< Edb >

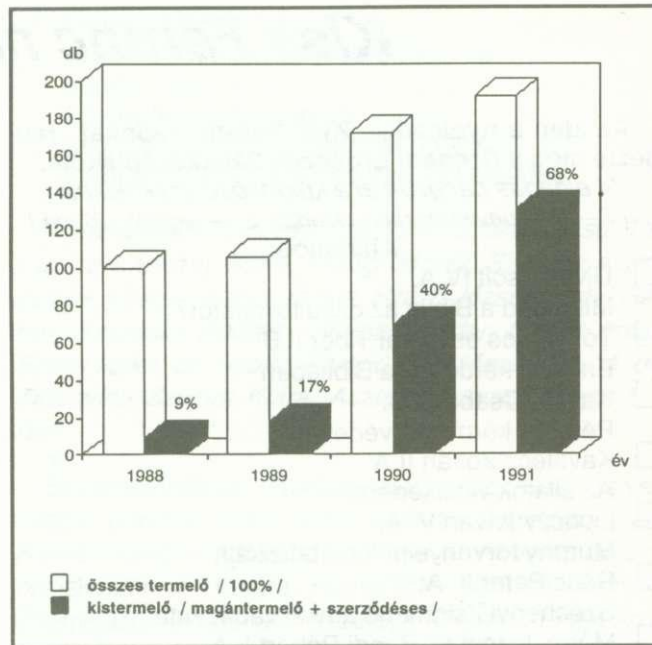
év	faj	nagyüzemi < 1 >	magántermelő < 2 >	szerződéses < 3 >	kistermelő < 2 + 3 >	összes < 1 + 2 + 3 >
1988	KST	26727	556	1902	2458	29185
	KTT	23423	195	1992	2187	25610
	CS	9322	9	1429	1438	10760
	MOT	6	--	--	--	6
	VT	10595	90	1468	1558	12153
	ÖSSZES	70073	850	6791	7641	77714
1989	KST	15637	551	--	551	16188
	KTT	24439	395	--	395	24834
	CS	16558	680	--	680	17238
	MOT	--	--	--	--	--
	VT	19420	105	--	105	19525
	ÖSSZES	76054	1731	--	1731	77785
1990	KST	61364	7237	14978	22215	83579
	KTT	33139	3209	6689	9898	43037
	CS	8509	825	1458	2283	10792
	MOT	80	--	--	--	80
	VT	11379	192	965	1157	12536
	ÖSSZES	114471	11463	24090	35553	150024
1991	KST	51333	11752	7018	18770	70103
	KTT	30963	5318	2613	7931	38894
	CS	3282	754	665	1420	4702
	MOT	8	--	--	--	8
	VT	6809	572	615	1187	7996
	ÖSSZES	92395	18396	10912	29308	121703

1. ábra

A kiültethető tölgycsemete-mennyiség számarányos változása termelők szerint 1988-1991 között

2. ábra

A kistermelők számának változása a tölgycsemetét termelők körében 1988-1991 között

szerződéses) által termelt tölgycsemete száma, bár még így is csak 15%-át adják az összes mennyiségnek. Ugyanakkor a kistermelők számát tekintve is jelentős növekedést tapasztalunk (2. sz. ábra), azonban a termelők létszámában jóval nagyobb arányt – 1991-ben már 68%-ot – képviselnek. Az ellenőrzési tevékenység szempontjából ez nagyon fontos, hiszen 1991-ben közel kétszer annyi termelő – 192 nyilvántartott – foglalkozott tölgycsemete nevelésével, mint 1988-ban. A kistermelők száma 1991-ben már nagyobb (130) volt, mint 1988-ban az összes termelő száma. Ez alapvetően nem lenne probléma, mint ahogy az OECD-államok többségében nem jelent gondot a csemetetermelők nagy száma. Az országban összesen csak 6 körzeti felügyelő feladata ellátni az ellenőrzést. Ez az összes fafajt, csemetekertet, termelőt tekintve lehetetlenség. Az ellenőrzési feladat ugyanis nem kétszeres, hanem ennél több, mivel a kertek mérete csökkent, területileg szétszóródtak, ezért megnövekedett az azok felkeresésére fordított idő és a papírmunka is.

Általános tapasztalat, hogy a termelői feyelem nagyon gyenge az új „vállalkozások”-nál. Már a makkgyűjtésnél sem foglalkoznak kielégítően a fajok elkülönítésével. Ez vonatkozik a csemetekerti termelésre is, ezért ennek ellenőrzése szintén több idejét köti le a felügyelőknek. Mivel mezőgazdasági kistermeléshez – a csemetetermelés közgazdaságilag annak számít – nem szükséges szakismeretet igazoló okirat, ezért nem tudni, milyen szakismerettel rendelkeznek a termelők. A téma nemcsak az OECD-tagsággal együttjáró kötele-

zettségek – származás és eredet igazolása, a forgalmazhatóság feltétele – miatt lényeges. A természetes felújítás egy adott populáció génkészletét jóval kevésbé változtatja meg, mint egy tarvágást követő mesterséges felújítás. Ez utóbbi gyakorlatilag teljes génkészletváltásnak tekinthető. Nem mindegy, milyen szaporítóanyag – a helyi ökológiai adottságokhoz alkalmazkodott, jó fahasználati értékű makk, csemete, vagy ellenkezőleg – kerül a régi állomány helyére. Ezért tehát mesterséges felújításoknál, erdőtelepítésnél nagyon fontos információ az erdőgazda számára, milyen genetikai értékű, azaz milyen származású és eredetű a szaporítóanyag.

A társadalom környezetvédelmi érzékenysége növekszik. Az erdészet számára egyre több problémát okoznak a természetvédelemmel foglalkozó intézmények, szervezetek és magánszemélyek támadásai. Az egyik legjobb lehetőség a vádak megcáfolására éppen a származás és eredet hiteles bizonylatolása és nyilvántartása. A tölgyek – amelyek a hazai természetes erdő-társulások, ökoszisztémák kulcsfontosságú tagjai – esetében még inkább. Ezért a csemetetermelésben megnyíló piaci versenyben már csak szakmai szempontok miatt is törekedünk a hiteles bizonylatolásra. Az igazi erdész vállalkozó így versenyképesebb lehet a szobafestő, fogorvos és más „csemetekerti vállalkozónál”, de az erdész szakma is könnyebben védekezhet az őt érő „természetpusztító” vádakkal szemben.

Bordács Sándor

Kiss Ferenc napok Szegeden

Az idén a nyolcadik „Kiss Ferenc napokat” rendezte meg a Szegedi Erdészeti Szakközépiskola.

74 előadás hangzott el a különböző szekciókban:

(T — legszínvonalasabb előadás, E — legjobb előadó.)

Általános:

- Újvári Zsolt IV. A.
Mit mond a Biblia az okkultizmusról?
- Tóth Lajos és Lévai Tibor II. B.
Erkölcsei kérdések a Bibliában
- Kassár Csaba III. B.
Pénz és környezetvédelem
- Kavalecz Zoltán II. A. T
Az állatok viselkedése
- Lipóczy István V. A. E
Murphy törvényeinek metafizikája
- Rácz Péter II. A.
Széchenyi Zsigmond afrikai vadászata
- Márm József és Bagdi Róbert I. A.
München, Schleswig-Holstein

Általános II.:

- Bogyai Zsolt V. A. E
Az idegenlégió
- Huszta Roland IV. B.
Különleges katonai alakulatok
- Kiss József I. B.
Az egyiptomi piramisok építészete
- Pancsim Zsolt – Igar József III. A.
Az atombomba
- Kasza László III. B.
Bermuda háromszög
- Újvári Zsolt IV. A.
Matematikai rejtvények avagy: bűvészkedés számokkal

Vadgazdaságtan:

- Kovács Ottó III. A.
Vadra „felajzva”
- Dézsi Bálint IV. A. E
Kotorékozás
- Fehér Gábor I. A.
Dámállomány Füzesgyarmaton
- Tönköl Péter V. A. T
Fácán nevelés a DEFAG ásothalmi vadászterületén
- Sarkadi Gábor V. B.
Dámpopuláció vizsgálata a DEFAG Békés megyei vadászterületén
- Hardi István II. A.
Apróvad csökkenése Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében
- Kiss József – Somogyi László III. B.
Fácánállomány csökkenése és annak okai Békés és Csongrád megyében

Erdőművelés:

- Szász András III. A.
Honosítási terv a „Pecan dió”-val

- Szőke Zoltán III. B.
A kocsánytalan tölgy pusztulása
- Metz József – Szabó Ferenc V. B. T
Lombos faállományainkban fellépő új kórokozók és károsítók
- Somogyi Tamás – Sándorfi Péter V. B.
Károsítók a lucfenyő karácsonyfa telepeken és az ellenük való védekezés
- Istella Sándor III. B. E
Már a cserjéket is védeni kell
- Nagy Péter – Tóth Gábor III. B.
Kultúrnövényeink gyilkos versenytársai, a gyomok

Erdőhasználatlan:

- Kis Richárd János IV. A. T
A selyemhernyó tenyésztés
- Újvári Zsolt IV. A.
A galagonya
- Zámbo Gábor IV. A. E
Az erdei gombák
- Török Gábor IV. B.
Szűfajok károsítása és az ellenük való védekezés
- Szabó Barnabás IV. A.
A fehér akác
- Ángyó Péter I. A.
Feketedió ismertetése
- Bozóki Csaba IV. A.
A fahasználat kézi eszközei

Műszaki:

- Szőcs Péter III. A. E
A Kossuth rádió működési elve
- Vén Zsolt III. A. T
Hogyan működik a CD lemezjátszó?
- Bódi György II. B.
A naprendszer bolygói
- Stomfai Zoltán I. A.
Rádióvételi lehetőségek javítása
- Csányi András II. B.
Hogyan készül a hologram?

Erdészeti általános:

- Cseke István III. B.
Ártéri gazdálkodás
- Németh József – Vigh Attila V. B.
Lakó- és üdülőterületek fásítása, parkosítása
- Tóth Károly – Vörös Gábor II. A. T
Talajmonolit készítés
- Szentesi Zoltán III. A.
GAIA azaz földanya
- Rafael István I. A.
Isaszegi erdők ismertetése
- Igar József III. A. E
Ókofalu Magyarországon

Géptan:

- Györbíró Péter III. B.
Az I. világháború vadászgépei, legnagyobb légiűtközetek, leghíresebb pilóták

- Frank Iván III. B.
Tűzoltógépkocsik szerkezete
- Kiss Gábor – Serfőző Krisztián III. A. T
Újdonságok a motortechikában
- Csipak László – Csányi Krisztián III. B.
Japán motortípusok
- Vén Zsolt III. A. E
Wankel motor működése
- Kossár Csaba – Sipos Zsolt III. B.
Autógyártás története Magyarországon

Nyelvi:

- Farkas János I. A.
Frankfurt am Main (német)
- Bánáti László I. A.
Frankfurt am Main (német)
- Pethő Milán II. A.
Szent-Pétervár (orosz)
- Putnik Zoltán I. B. E
A Német Szövetségi Köztársaságról általánosságban (német)
- Szécsi Attila II. B.
A tinédzser Columbus (angol)
- Kiss László II. A. T
Előkészületek a nagy útra (Columbus II.) (angol)
- Rákóczi Nándor II. B.
Ramses fáraó múmiája (angol)

Biológia:

- Rácz Csaba III. B.
Ragadozó halak (táplálékvizsgálata)
- Kovács Zoltán III. B. E
Lakóhelyem gombavilága
- Domján András II. B.
Az egerészölyv
- Halász Gábor III. B. T
Gázgyári veszélyes hulladék hatása vízcicsigákra
- Formai Ákos III. A.
A selyemkóró Duna–Tiszaközi elterjedése, és irtásának lehetősége
- Jegyes Gábor III. B.
„Mérgező növények”

Számítástechnika:

- Szakál Szabolcs – Vetési Levente I. A.
Újságszerkesztő program működésének ismertetése
- Stomfai Zoltán I. A.
Norton Commander program ismertetése
- Széll Szilárd – Bárány Gábor II. A. T
Számítógépes vírusok
- Széll Szilárd II. A.
Fénytörés szemléltetése számítógépes programmal
- Rácz Péter – Kubatov István II. B.
Grafikonszerkesztő program bemutatása
- Tóth Tamás II. B.
Az egér működésének bemutatása a POINT rajzolóprogramon keresztül
- Rinyu László – Jegyes Gábor III. B.
Egy genetikai és egy vadászati feladat bemutatása táblázatkezelő programmal

- Bányai Gábor IV. A.
Számítástechnika az erdőrendezésben
- Bányai Tibor IV. A.
Adatnyilvántartó program
- Csontos Sándor – Varga László V.A.
Erdőtervi nyilvántartó program ismertetése

Konzulensek: *Horváth Lászlóné, Szőke Dezső, Takácsné Kapitány Ildikó, Máhig József, Sente László, Zsibók András, Alföldi József, Százó József, Égető Gábor, Szkalisits András, Varga Sándor, Lénárt Antal, Szélyi Ildikó, dr. Gyovai Ferenc, Mészáros Tiborné, dr. Tihanyiné Szikora Klára, Asztalos László, Eszes Ferenc.*

Szekcióelnökök: *Puskás Lajos*, gyulai erdőszet vezetője; *Csonka Tibor*, valkói erdőszet vezetője; *Vass Sándor*, szegedi erdőszet vezetője; *dr. Hovorka Istvánné*, iskolánk volt tanára; *Hajnal Imre*, NEFAG Szolnoki Üzemigazgatóságának vezetője; *Polner Frigyesné*, ászóthalmi erdőszet vezetője; *Sere Ferenc*, kisteleki erdőszet vezetője; *Vizhánnyó László*, kisteleki erdőszet műszaki vezetője; *dr. Csizmazia György*, Juhász Gyula Tanárképző Főiskola docense; *Bacsa Árpád*, Erdőrendezési Szolgálat szegedi erdőtervezési irodájának vezető helyettese.

Az erdőgazdaságok közül a Nagykunsági Erdős és Fafeldolgozó Gazdaság és a Délmagyarországi Állami Erdőgazdaság írt ki szakmai pályázatot tanulóink részére.

Pályázók: *Tönköl Péter V. A.* – Javaslat a fácán-ki-bocsátás növelésére a Délmagyarországi Állami Erdőgazdaság területén.

Marton Róbert V.B., Sarkadi Gábor V.B. – Vágás-szervezési terv készítése.

Marton Róbert V. B., Sarkadi Gábor V. B. – Dámpopuláció alakulása a DÁEG Békés megyei vadászterületén.

Szabó Roland V.A. – A görög jegenyefenyő honosításának lehetőségei.

Szász András III.A. – A pekándió honosítási lehetőségei.

Szabó Roland V.A. – Őzállomány vizsgálata a NEFAG területén.

Kimagasló tanári tevékenységek elismerésére, a Kiss Ferenc Alapítvány díjat négyen kapták meg:

dr. Hovorka Istvánné mérnök-tanár

Szőke Dezső igazgatóhelyettes

Medvecz Gábor mérnök-tanár

Deák György kollégiumvezető.

A Kiss Ferenc díjat Szabó Roland V.A. osztályos tanulóknak ítelték oda.

 ÍGY LÁTOM AZ ERDŐT

Egy a pályázatok közül

Nem dicsekvésképpen mondom, de úgy érzem, én már sokféle erdőben jártam. Megfordultam a dunamenti fűzesekben, jártam a Börzsöny toronymagas szálerdejében, gyönyörködtem az Őrség jóillatú fenyveseiben, elámultam az Alpok kefesűrűségű lucosain és megszüdültem a csalai erdő akácvirágzásától. Mégis, azt hiszem, valamennyi közül a Vértes erdői állnak hozzám a legközelebb. De csak azok, amelyekben nem csattog a fejsze és nem sivít a láncfűrész, hanem a harkály kopácsol az öreg fatörzseken, csak a madárdal riogatja a csendet, csak a harangvirág ringatózik a szellőben...

Nagyon szép, mindennél szebb a vértesi Öreg Erdő, mert benne minden eredeti, természetes. Azt szeretném, azt remélem, hogy ez az erdő – és minden ilyen erdő – örökre és háborítatlanul megmaradjon.

Az Öreg Erdőben legelőször egy őszi napon jártam, bár erre a napra már nem emlékszem igazán, mert még kicsi voltam. Szüleim szokták felemlgetni, hogy milyen is volt az első találkozásom ezzel az erdővel. Ilyenkor jót nevetünk valamennyien, mert hát sok furcsa dolog esett ott meg velem. Például besétáltam az útmenti csalánosba és harsány ordítással jeleztem a bekövetkezett állapotokat... Aztán meg póruljártam a pelék által megdézsmált mogyorókkal. Mindennek a tetejébe Apukám elhitette velem, hogy a barna, foszlós pöffetegomba egy otffelejített focilabda! Bárki elképzeli, mi történhetett velem.

Persze jártunk arrafelé máskor is. Egyszer éppen akkor, amikor a hárs virágzott. A meredek, sziklás hegyoldalon egymásfőlé terebélyesedtek a csupavirág hársak, és olyan zümmögés vette őket körül, hogy szinte beleszédült az ember! Hát hogyne! – hiszen a méhek is beleszédültek... Ezen a napon láttunk egy zsákmányát tépő parlagi sast is. Az irtásföld lucernatarlóján marcanogolt valamit. Apukám akkor azt mondta, hogy jól néztem meg, amit látok, mert efféle már ő is egyre ritkábban lát. Hát igen. Egyre több dologra mondják–mondjuk, hogy ritkán látható esemény. Lehet, hogy egyszer majd az erdő is közéjük tartozik?! Az lehetetlen... vagy talán mégsem?

Nem is olyan régen Németországba utaztunk. A cseh–német határon hosszú kilométereken át csak halott erdőket láttunk. A lombjukvesztett fenyők olyan irtózatos látványt nyújtottak, hogy látni sem bírtam őket!

– Savas eső... ez a savas eső – mondogatta apukám. Akkor még nem értettem, mit is jelent, amit mond, de

Az erdő várja a győzteseket

Ötezer pályázat gyerekektől

(Tudósítónktól)

Az Országos Erdészeti Egyesület által meghirdetett „Így látom az erdőt” pályázat hivatalos eredményhirdetését és a pályamunkák bemutatását tegnap délután tartották Budapesten. A várt ezer körüli alkotás helyett több, mint ötezer(!) érkezett be az Erdészeti Lapok szerkesztőségébe. A pályázatok mintegy 80 százaléka rajzolt, festett és különböző módszerekkel képi megjelenítésű, míg a többi verses, prózai művekből, tanulmányokból és kisplasztikákból állt. A zsűri bajban volt az értékelésnél, végül is úgy döntött, hogy a legkiemelkedőbb alkotások mellé az igen sok színvonalas műből a helyszínen sorolás dönti el, hogy a rendelkezésre álló anyagi keretből kiket tud a nyaralás fődíjában részesíteni. Végül is 152 nyertes – 28-an Erdélyből, 8-an Felvidékről – kis alkotó utazhat nyári táborozásra az ország erdőgazdaságainak vadászházaiba. Minden résztvevő emléklapot kapott ajándékba.

(Törőcsik)

(Kisalföld, 1992. június 3.)

azóta már az iskolában is hallottam róla. Ez pecsételné meg az erdők sorsát? Vagy talán más?

Mert hát kedves erdeink egyikét is végzetes csapás érte! Amikor az elmúlt ősszel gombászni szándékoztunk benne, csak a hült helyét találtuk... azaz, még azt sem. A fákat egytől egyig kivágták, bokrot–virágot földbetaposnak. A csupasszá szörnyített irtáson csak a súlyos keréknyomok recéi–bordái éktelenkedtek. Annyira megdöbbsentünk, hogy sírni lett volna kedvünk.

– Itt sem lesz erdő többé – fakadt ki édesapám, akit a dolog mindannyiunknál jobban bántott. Vajon ki merészelt kezét emelni az erdőre? Ki engedhette ezt meg magának és minek a nevében? Ki hihette azt, hogy egynéhány kivágható fáért ehhez is joga volt? Mi ezt csak magunktól és magunkban kérdeztük.

– Az elvakult ember merészelt. A haszonleső ember. Ezt mondta az apukám és hosszú ideig szólni sem volt kedve.

Tudom–tudjuk, hogy szükség van a fára. Még ebben a műanyagokkal elárasztott világban is... (Én azt szeretném, ha minél kevesebb műanyag tárgy lenne.) Fából készülnek az épületfödémek, a padló, az ajtók, az ablakkeretek. Az igazán szép bútorokat is fából készítik. A fából rakott tűz barátságos meleget varázsol a cserépkályhába. A papír is fából készül... sajnos. Mégis azt mondom, hogy az erdő sokkal többet ér, mint az összes fából készített dolog együtt. Apukám azt mondogatta, hogy az erdő a Föld tüdeje és az emberek lelkiismerete... Vagy lelkiismeretlensége? Mert az ember mohóságában többet fal fel belőle, mint amennyit az erdő valójában felkínál és pótolni tud. Ráadásul a gépek által megerősödve (és megittasulva) órák és percek alatt

Tisztelt Főszerkesztő Úr!

Nagy örömmel szolgált, hogy valamennyi kis pályázó tanítványom kiérdemelte az elismerést, de talán leginkább az, hogy „erdészcsemetévé” avatták őket. Talán érthető, hogy ezt miért tartom rendkívülinek és nagyszerűnek: mert én valóban „erdészcsemete” voltam – és még két húgom – édesapám erdész-erdőgondnok. A háborút leszámítva csodálatos gyermekkorom volt. Bakony erdejében – Zalai erdőkben, Kárpátokban, Alpok fásításban... – „nőitem fel” – köszönöm Önöknek! Kár, hogy csak kevés kis csoportnál (3) taníthattam a rajzot – nyugdíjba megyek, már többé ennyi sem lesz. Így aztán a Szentesi Erzsébet Téri Iskola nem kerülhetett be a dícsérendő iskolák sorába. De kis tanítványaim öröme megvigasztal – még ha kevesen is vannak. Tisztelettel és köszönettel:

Vass Jánosné, Szentés.

végezni tud száz- meg százévek törekeny eredményével, az erdő minden élőlényével. Soha sem fogom megérteni azt az erdészt, aki hóhér módjára emel kezét a gondjaira bízott és általa „szeretett”-nek mondott erdőre. Miféle szeretet ez? Miféle álnokság bújik meg benne?

Már sokszor megfigyeltük, hogy a tarvágás helyén egészen más növények fejlődnek ki, mint amit ott kivágtak, letapostak. Ki tudja, lesz-e valaha is még egyszer „olyan” erdő az ilyenekből? Azon is csak csodálkozni tudunk, hogy az erdészek másféle fákat ültetnek a kivágtak helyére. Nekem ugyan tetszik a feketefenyő, talán még az akác is (ha virágzik), de apukám azt mondja, hogy ezek a növények idegen országokból származnak, ezért nálunk sohasem fejlődnek megfelelően, viszont elég sok gondot okoznak. Az iskolában azt tanultuk, hogy a természetben szigorúan szabályozott módon váltogatják az életközösségek egymást. Ha ismerjük ezeket a szabályokat, miért nem igazodunk hozzájuk? Talán azért, mert az emberek nem szeretik a törvényeket betartani?

Mert nem szeretik! Különbömben miért gondolnák sokan úgy, hogy megúnt kacatjaik, lomná vált eszközeik, háztartásuk szemetje-hulladéka számára a legjobb tárolóhely az erdő? Még a legeldugottabb helyeken is utálatos hulladékokba botlik az ember!

Hát ilyenek, segítségre szorulónak látom az erdőt. De NEM AKAROM A JÖVŐBEN IS ilyenek látni! Szeretném, ha a századok által ránk hagyott idős fákat mi is ráhagyhatnánk az utánunk jövőkre. Szeretném, ha majd az én gyermekem is megcsodálhatná őket! Szeretném, ha köztük járva madárdal, zümmögés, harkálydobolás verné fel a csendet, ha virággillat vegyülne az avar fanyar illatával. Szeretném a szarvasbogarat is megmutatni gyermekemnek, akár csak az ékszerdobozból szabadult gyöngyházlepkét. Szeretném megmutatni a hancúrozó kistrókát, az esetlen-bájós őzgidát, a cserfescsőrű szajkót, az egzotikus öltözetű vasvarjút. Szeretném, ha az emberek szeretnék az erdőt.

Szeretném...

Ezért elhatároztam, hogy küzdeni fogok az erdő jogaért. Küzdeni fogok azért, hogy a fák is felnőtte válhassanak, nagyra nőhessenek. Küzdeni fogok az erdőlakók életéért, az odaillők odaillőségéért. Küzdeni fogok azért, hogy az emberek szeressék az erdőt!

Szili Dorottya 7. o.

Emlékfa ültetés Szolnokon

A Szolnoki Erdei Művelődési Ház udvarán *Roland Migende* erdészeti tanácsos úr emlékfát ültetett. A földlabdás hárs suhángot Észak-Rajna Vesztfáliából hozta a német erdei ifjúság ajándékaént. Mint elmondta, szeretnék, ha e szimbólum egész életében emlékeztetné a természetszeretetet tanuló diákokat a közös kapcsolatra. Huszonöt éve dolgozik, mint erdészeti hivatali beosztott és ez alatt az idő alatt nagyon sok fiatalal találkozott, akik különböző kérdéseket tettek fel az erdővel kapcsolatban. Így került szoros viszonyba a helyi ifjúsági csoporttal és a német Ifjú Erdővédők Egyesüle-

Az Országos Erdészeti Egyesület vezetőségének Budapest

Hálánkat és köszönetünket fejezem ki Önöknek a jóságukért és figyelmességükért, azért, hogy a sorok között is olvasni tudtak.

Nagy örömet közöltem gyermekeimmel, hogy megadták a lehetőséget arra, hogy 12 székelymagyar gyermekkel egy hetet eltölthetek, Törökszentmiklóson a pihenőtáborban.

Más úton mi ide nem juthattunk volna el, hisz olyan szűkös anyagi körülmények között élünk, hogy ilyen pihenésre nem lett volna módunk.

Kérem szépen idejében tessék közölni a táborozás idejét, helyét és a külön tudnivalókat.

Bizonyára a nyaralás közben sor kerül a kulturális ismereteink bővítésére.

Szívvvel-lélekkel készülünk, mert

– „Csíksországban, hol az erdők

zöldebbek talán, mint máshol,

ahol ezüst hangú rigók

énekelnek a nagy fákon,

s hol a fenyők olyan mélyen

Kapaszkodnak a vén földbe,

Kitépni vihar se tudja

másképpen csak kettétörve” ... (eddig az idézet)

Köszönet a jóságukért!

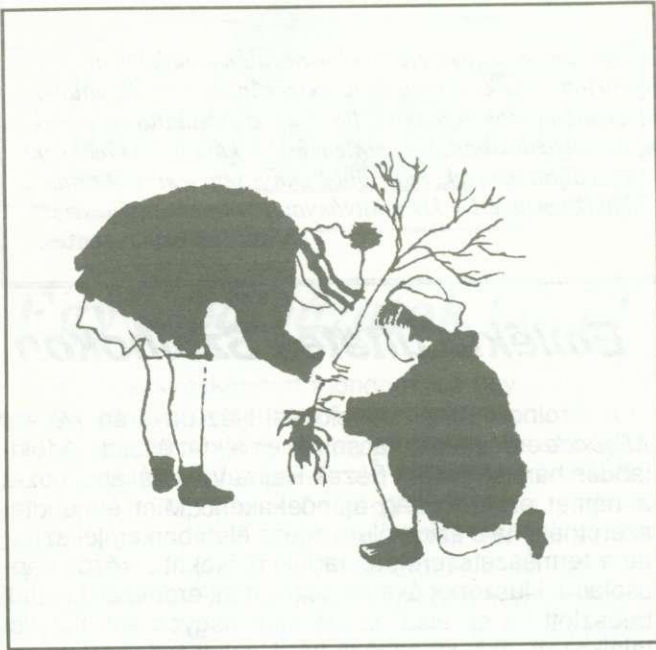
Isten áldja meg a bizottság minden tagját!

Tisztelettel:

Szilágyi Irma
gyak. isk. tanítónő

Székelyudvarhely, 1992. május 27.

tével. Ez a szervezet 35 éves múltra tekint vissza. Migende úr egy helyi csoportnak a vezetője és mint erdőmérnök a legtöbbet tud tenni azért, hogy a fiatalok szakavatott tájékoztatást kapjanak az erdészek munkájáról. Nem nélkülözheti munkájában az alapvető pedagógiai ismereteket sem, mert ahhoz, hogy szakmai érvei meggyőzőek legyenek, ismerni kell az ifjúság igényét és szokásait. Sajnos Németországban is, különösen a sűrűn lakott területeken az iparfejlesztéskor kiirtott erdőte-

rületek miatt elég erős az erdészellenesség. Ezek a vádak azonban bizonyíthatóan olyan emberektől jönnek, akiknek szakmai felkészültsége hiányos. A tarvágásokkal és erdőkitermelésekkel kapcsolatos viták megelőzhetőek, ha a területileg illetékes erdészek már jó előre jelzik a közélet embereinek és a sajtó képviselőinek, hogy hol, milyen munkák fognak elkezdődni. A helyszínre szervezett közös bejárások már könnyebben meggyőzhetőek a résztvevők a fakitermelés szükségességéről. Az erdővédő egyesület munkája során már elérték azt, hogy a gyermekek nemcsak a sajátkezüleg ültetett fát védik, hanem valamennyi fát, csemetét. Az erdőben szerzett tapasztalatokat bizonyíthatóan átadják szüleiknek, ismerősüknek. Mint ahogy egy kis lurkó fogalmazta, azért teszi, mert: „saját életében senki nem tud öreg fát nevelni.” Munkájukat a tartománytól kapott pénzzel finanszírozzák, de kapnak a Német Erdészeti Egyesülettől, mely közvetlen, a kormánytól kapott anyagiakkal támogatja őket. *Migende* úr kitért még arra is, hogy a heti 1–2 órás közösségi foglalkozás teljesen önkéntes alapon zajlik, de vannak 10 napos turnusok, melyek az iskolai tanítás alatt szerveződnek. Ilyenkor főleg az erdőben gyakorlati munkákat végeznek, amelyet kiegészít néhány elméleti oktató óra. *Dr. Tácsikné Fekete Anikó* a Szolnoki Erdei Művelődési Ház vezetője köszönettel vette át a német Ifjú Erdővédők Egyesületének ajándékát, egy úgynevezett madárórát és ígéretet tett a fiatalok nevében, hogy lelkiismeretesen gondozzák, ápolják az elültetett hársfát, mely együtt öregszik a két ifjúság barátságával.

Pápai Gábor

Szakma Kiváló Tanulója Országos Versenye

erdőművelő – fakitermelő

Színhely: Ásotthalom Bedő Albert Erdőgazdasági Szakmunkásképző Intézet.

Írásbeli feladatok: erdőművelési, fahasználati, géptani, matematikai kérdésekből. Elérhető maximális pontszám: 100.

Szóbeli feladatok: erdőművelési, fahasználati, géptani, munkavédelmi kérdésekből. Elérhető maximális pontszám: 100.

Gyakorlati feladatok: döntés, gallyazás, darabolás, közelítés, tisztítás, szerelés.

Elérhető maximális pontszám: 400.

A versenybizottság: *Merkel Gábor* (FM) elnök, *Varga Béla* OEE alelnök, *Oláh Tibor* tőmérnök (FEFAG) értékelése szerint:

Legjobb írásbeli: *Papp Imre* Ásotthalom 83 pont
Szóbeli: *Papp Imre* Ásotthalom 90 pont

Gyakorlat: *Nagy Richárd* Mátrafüred 346 pont
Egyéni összetett:

I. Balogh Csaba Mátrafüred	491,5 pont
II. Kiss József Ásotthalom	483,5 pont
III. Árva István Ásotthalom	453,0 pont

Összetett csapatverseny:

I. Ásotthalom	1437,5 pont
II. Mátrafüred	1413,5 pont
III. Szőcsénypuszta	1342,5 pont

A versenybizottság értékelése szerint, magas színvonalú, igen korrekt versenyben bizonyították a tanulók felkészültségüket. (Egy-két tanulót előjegyeztek felnőtt országos csapattagnak is.)

A bizottság döntése alapján a 420 pont feletti tanulók (kilencen vannak) szakmunkásvizsga nélkül kaphatnak oklevelet.

Két fehér fogoly

A harmincas évek derekán már ismét sok volt a fogoly, pedig az 1929 évi igen kemény tél nagyon megtizedelte a fácánnál kedveltebb vadászmadarunkat.

Ezen a télen magas volt a hó és egy hirtelen felmelegedés és kis eső után keményre fagyott a hó felülete. A fagyos kérget a fogoly nem volt képes áttörni, nem tudott a hó alatt füvet és fűmagot találni, éhezve pusztult el. Az sem volt ritka, hogy ha mégis beásta magát a kemény kéreg alá, nem tudott kibújni és a hó alatt pusztult el. Azok a megtizedelt csapatok maradtak életben, amelyek bemerészkedtek a falvakba és a széna- meg a szalmakazlak tövében élelemhez jutottak. Persze a falvak népe igyekezett a sovány pecsenyéhez jutni és összefogdosta, leütötte a szerencsétlen madarakat. Így is tömegesen pusztult a fogoly.

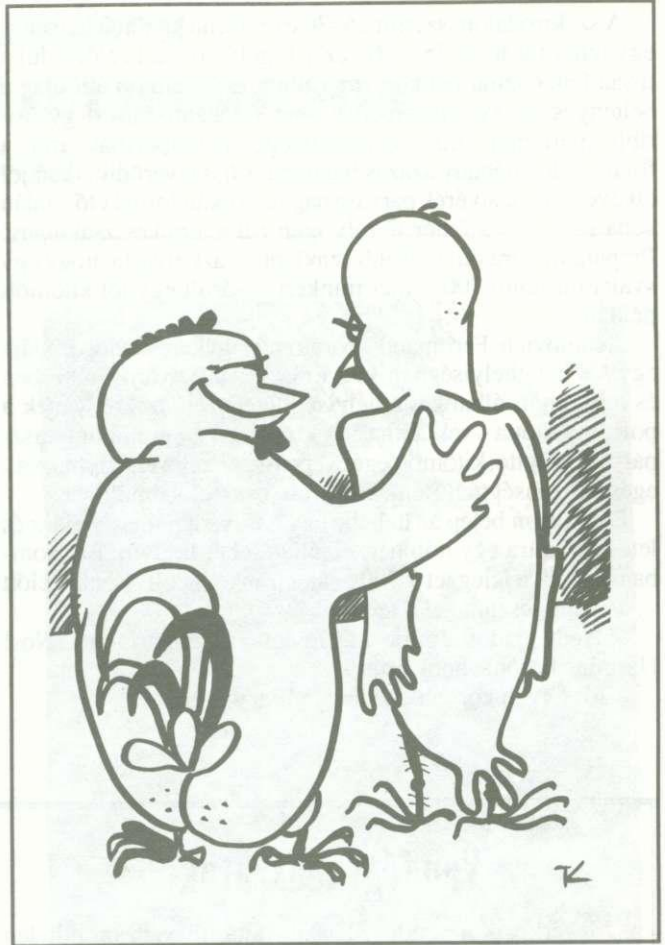
Akadnak olyan községek is, ahol a parasztgazdák nem engedték bántani az éhező népséget, mert jól tudták azt, hogy a fogoly a legjobb rovarirtó és igen szereti a kolorádói burgonyabogarat (*Leptonatarsa decemlienata*). Téves az a hit, hogy a burgonyabogár csak a negyvenes években került hazánkba. Már a tízes években megjelent németnyelvű vadászati szakönyvek is megemlítik, mint a fogoly és a fácán kedvelt csemegéjét. Károsan elszaporodni nem tudott, mert volt elég fácán és fogoly ahhoz, hogy a károsítása ne legyen feltűnő.

A tízes években Erdődön, amikor mi, gyerekek próbáltuk a konyháralvó vadat meglőni – a frontokon emberekre vadászó bátyáink helyett – a krumpliföldeket sohasem hagytuk ki, mert ezekben majdnem mindig volt fogolycsapat. Ki is lőtünk egyet-egyet, és ezután köztünk a legidősebb, a 15 éves németvizsla csak a sikeres vadásznak fogadott szót. Nagyon jellemző a fentiekre az egykor világhírű és világelső tómegyeri (Nyitra vm. ma Palárikovo Csehszlovákiában, Érsekújvár mellett), apróvadgazdaság néhány fogoly terítéki adata:

1910	10 902 db
1915	4 632 db
1920	5 686 db
1925	4 903 db
1930	4 398 db
1933	15 610 db
1940	0

Tehát Megyeren az 1929 évi kemény tél nem tizedelte meg a foglyot, mert nagyon gondosan etették és kíméletesen vadászták, aminek az eredménye az 1933 évi, máig meg nem döntött világrekord, amelynek eléréséhez 1–1 vadász naponta átlagosan 200–250 foglyot lőtt meg.

Az 1929 évi nagy New York-i tőzsdekrach után az európai gazdasági válság 1935-ben már végetért. Jóbarátom, Adamovich Ferdinánd – későbbi vadászterületi szomszédom – már annyira vitte, hogy Naszvad község határának a felén, (mintegy 1500 ha) árverésen kibérelte a vadászati jogot. A község határának a másik felén a falusi gazdák voltak a vadászati jog bérlei. Én is – mint tőke nélkül kínlódó építési vállalkozó – annyira vittem már, hogy részletre vásároltam egy kitűnő Sauer huszast. Nem győztük levadászni a területét, mert valamiből meg is kellett élnünk. Így csak időt lopva vadásztunk. Barátom az egykor igen híres Mária Terézia Katonai Akadémia (Terezianum) növendéke volt, valami családi ala-

pítvány révén. Csehszlovákiában az az Osztrák-Magyar Monarchia-beli végzettség éppen olyan értéktelen valami volt, mint az én magyar (soproni) erdőmérnöki diplomám. Így hát ő benzin- és olajügynök, majd nagykereskedő volt, mellelleg preparátor és trófeakikészítő.

Akkor még nem szerzett fizető vadászvendégeket, hanem két fiatal egyetemistát látott vendégül. Nem fizető, hanem fizetett vendégek voltak, mert egy-egy napra lőszert, ebédet és 5 foglyot kaptak, de meg kellett lőniük naponta fejenként 100 foglyot. Ha nem volt meg a 100, Ferdis barátom lehordta – letűzoltózta – őket. Az egyik fizetett vendég még él és vadászik ma is. Nevezetesen dr. dr. h. c. Bencze Lajos ny. egyetemi tanár, aki Európa legmagasabb szintű vadászati és vadgazdasági tanszékét szervezte meg. Ha néha-néha találkozunk, akkor is a naszvadi határt járjuk, mint fél évszázaddal ezelőtt.

Joggal türelmetlenkedik a t. Olvasó, mert ennyi fogoly mellett fehér foglyról ezideig szó sem esett, de méltán, mert fehérfogollyal nem találkoztunk soha. Sőt! Tómegyeren 1865–1943 évek lőjegyzékein 500 ezer lőtt fogoly szerepel, de fehér példány soha nem került puszkavégre. Nem hallottam róla, pedig ott születtem és ott nőttem fel. Csaknem naponta jöttem össze a vadórral, a fővadász helyettesével, de fehér foglyról senki nem tudott. A fácánról tudták, hogy 3–5 évenként előkerül egy-egy fehér vagy fehér-tarka, de fehér foglyot nem látott senki.

A szakirodalom szerint 25–30 ezer fácán között lehetséges egy fehér fácán és 250–300 ezer fogoly között is előfordul a tiszta fehér színű példány, az „albinó”. Az albinó állítólag a beltenyésztés következménye, ami a fácánál azért gyakoribb, mert már 100 éve mesterségesen szaporítják, míg a fogoly télen néhány százas bandába is összeverődik, igen jól elkeveredik, testvérek párzása nagyon ritkán fordul elő – talán soha sem. Így a fehér fogoly igen ritka, értékes zsákmány. Preparátor barátom külföldi szaklapban azt olvasta, hogy egy svájci múzeum 700 svájci frankért vásárolt egy jól kitömött példányt.

Adamovich Ferdinánd barátom nagykereskedői irodája egy kis üzlethelyiségben volt Érsekújvár belvárosi részében és a kitömött állatokat a helyiség üvegezett szekrényének a polcain tartotta – reklámnak. A kirakatát egy miniatűr teniszpálya díszítette, kitömött egér versenyzőkkel, versenybíróval, egész közönséggel. Remekmű volt, sok-sok bámulóval.

Egy napon belép az üzletbe egy naszvadi parasztvadász és letesz a pultra egy hófehér, hibátlan fehér foglyot. Barátomban elakadt a lélegzet – 700 svájci frank táncolt a szeme előtt –, de nem vesztette el a fejét.

– Nem eladó! Tömje ki! Jó lesz az almáriumra. Nos! Harminc koronát adok érte.

– Jó! Ötven korona. Két hét múlva jöhet érte.

Azonnal telefonon közölte velem a hírt és rohantam én is megcsodálni.

Hétszáz svájci frank! Emlegette a barátom számtalanszor. Ezt nem ehetik meg a molyok Naszvadon az almárium tetején! De nem is ették meg, mert összedugta a fejét Kengott barátjával, aki kitűnően képzett preparátor volt és addig-addig mesterkedtek, míg egy szürke fogolyból, fehér csirkéből és egy fehér galambból kikészítettek egy másik foglyot is, amelyet kissé testesebbre tömtek. A két foglyot, a hamisítottat meg a valódit betette az üzletében lévő üvegszekrénybe. Igen mutatós látvány volt. Jött a „vadász” két hét múlva, Ferdis nagy hanggal fogadta: Na! Mi is meglőttük a magunkét, itt van az is kitömve. Nézze meg jól, melyik a magáé? Mert ugye; az igazi vadász megismeri a sajátját száz közül is.

Nézi a naszvadi a két kitömött foglyot, mustrálja innen-onnan, majd megszólal:

– Az az enyém! Az a kövőbbik, mert hát magik mindig zargatik a határt. Magiknál sovánabb a fogolmadár!

– Igaza van bátyám! – Így Adamovich. – Látszik, ki az igazi vadász! Ötven korona és vigye.

Sietve csomagolta be és lelki szemei előtt ismét a 700 svájci frank lebegett. A valódi oda is került, bizonyára meg van ma is. A hamisat pedig már régen megették a molyok.

Kató Pál

Vendégvadászatok

Megérkezik a vendég, látszik rajta, új vadász, minden felszerelése új. A területre kimenve az erdészvezető kíséri, a völgyből jól látszik a végvágott terület tele szarvassal, kb. 200 m-ről, mondja, lehet lőni a borjúra a csapat (rudli) végén. A vadász fel sem emeli távcsöves puskáját, csak úgy csípőből odatüzel, majd kérdez: Hány esett?!

✱

Vendégvadász megérkezik, UAZ gk-val kiviszik a területre és sutavadat lőhet az engedélye szerint. Összetalálkoznak tél lévén egy összeverődött rudlival, melynek végén egy fiatal bika. A kísérő vadász kijelöli a rudliban kilőhető sutavadat és megadja az engedélyt a kilövésre. A vendég oldalba lövi a fiatal bikát és ekképpen reagál: „Eltársak, ha én önökre hallgatok, akkor bikát sohasem lövök.”

✱

Vendégvadász megérkezik, de előtte a telefon is a Központból, hogy van ugyan engedélye, de lehetőleg trófeás vadat (muflonkost) ne lövessenek az illetővel. A vendég fegyverzete 7,62-es „győztes fegyver” és két heveder lőszer. A kísérő mindent megtesz, de egy legelőn mégis beléjük botlik egy jó 70 cm körüli kos. A kísérő minden rafinériájára szükség van, hogy elugrassa, de a vendég is észreveszi a trükköt. Két év múlva újra jön. A volt kísérő közben bajuszt és szakállt növeszt, így nem ismeri fel. Az eligazítás mint az előzőekben. A vadász a kísérő jelenlétében: Aztán nehogy azt a hülyét adják hozzám, aki a legutóbb kísért. Már most nem kellett a kísérőt eligazítani, hogy semmit sem lőhet.

Vadászati anekdoták

Az 1950-es évek elején az ifjú erdészvezető Regéc község határában kollégája esküvőjére akar lőni vacsorára valót, ám az orvvadászok körbe lopják őket és a fejük fölött lövöldöznek. 35 év után véli a résztvevő: Féltünk mi anélkül is, hogy lövöldöztek volna.

✱

1960 után a boldogkőváraljai erdészvezetője orvvadászfelgáti akciót szervez Regéc és Hejce fölött.

2–2 erdész megy együtt. Egy ilyen együttes fenn van a Kőkapunál, mikor egymásra lövöldöznek az erdészek és az orvvadászok lenn a Suta-patakban. Mire az öreg erdész a fiatalhoz: „Hallod fiam, már szórakoznak.”

Zempléni erdészeti anekdoták

Józsai bácsi beviszi a munkanaplót az erdészetre és leadja az illetékes műszaki vezetőnek. Nézi a műszaki vezető, nézi, majd megszólal.

– Józsikám, én ebből nem tudok semmi érdemlegest kihámozni!

– Na látod, te okos ember vagy és nem tudod, hát akkor én hogy tudjam?

✱

Jancsi és Pista találkozik az utcán:

– Jancsi, te tudtad, hogy megszűnik az Erdészet?

– Hogyhogy?

– Most jövök a vezető kartárstól és közölte, utolsó figyelemztetésben részesít...

Mester László

PANKOTAI GÁBOR

ERDÉSZEK MÁRAMAROSON

ELŐSZÓ

A magyar erdészeti irodalom egy gyöngyszemét tartja a kezében e kis könyvvel az olvasó; a szerző hosszú évek fáradságos munkájával új műfajt teremtett meg a szakirodalomban.

Szakirodalmunkban két nagy vonulatnak lehettünk tanúi az elmúlt évszázadban. A múlt század második felében – mindenekelőtt az OEE pályadíjai ösztönzésére – elsősorban a selmeci Akadémia tanárai fektették le a korszerű magyar erdőgazdálkodás tudományos alapjait ma is figyelemreméltóan értékes munkásságukkal.

A második fellendülés a második világháború után következett be, amikor elsősorban a Magyar Tudományos Akadémia bőkezű támogatásával, de más államilag támogatott kiadók közreműködése révén az elmúlt négy évtizedben egymásután jelentek meg egyrészt az erdőgazdaság egészét felölelő munkák, másrészt az egyes szakterületekre vonatkozó könyvek, továbbá a legfontosabb fafajokat tárgyaló monográfiák.

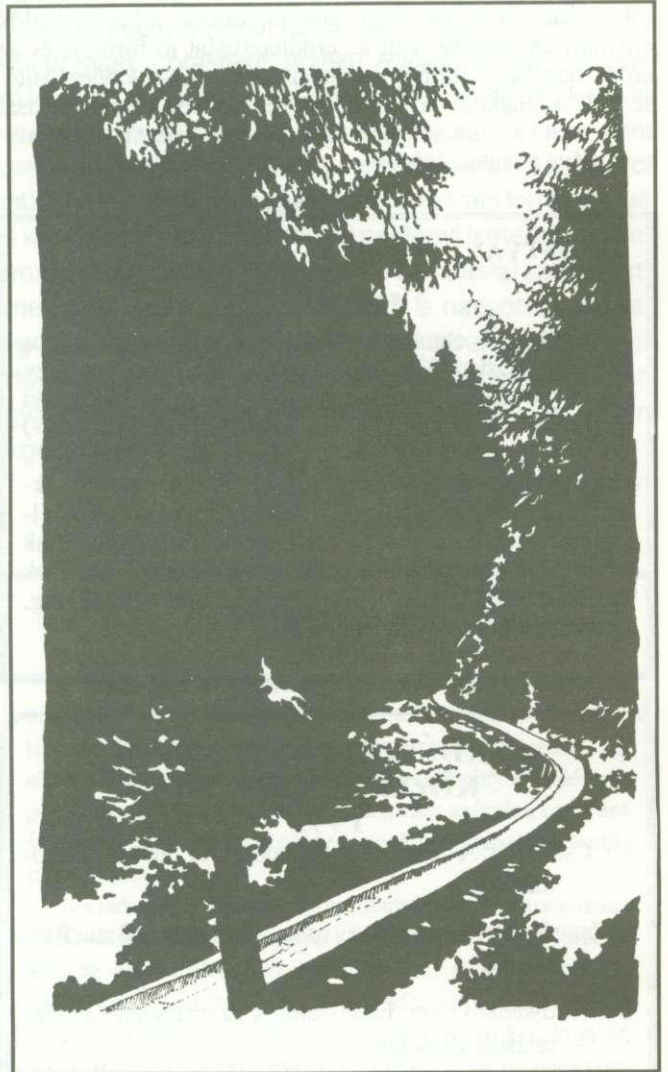
Ezek a munkák – általában az adott témakör helyzetének bemutatása mellett – azt a követelményrendszert munkálták ki, amit az adott területen a jövőben meg kell valósítani a helyes erdőgazdálkodás érdekében.

A szakirodalom vázolt irányzata mellett volt ennek egy dicséretes mellékága, az erdészettörténet művelése, melyet kezdetben az OEE támogatásával végeztek az erdészettörténettel foglalkozók; ezt később az állami kiadók is felkarolták. Ezek a művek az államalapításig visszamenően régi, eleinte latin és német, majd egyre inkább magyar okmányok közlésével igyekeztek képet adni az erdészeti tevékenység keletkezéséről kezdve, a fellelt okmányoktól függően a magyarországi erdőgazdálkodás egy-egy fontos mozzanatáról, fafajokról, birtokváltozásokról, törvényekről.

Ezekből az okmányokból betekintést nyerhetünk az erdészeti történetének egy-egy mozaikjába, vagy akár egy fontos korszakának történelmébe.

Ami a szakirodalomból hiányzik, az annak az ismertetése, hogy az elmúlt évszázadban milyen volt a **tényleges** magyar erdőgazdálkodás, tehát a napjainkig terjedő időszakban az **ideálisnak leírt erdőgazdálkodási követelmények szembeállítására a tényleges gyakorlattal**. Egy ilyen munkának a szakmai szempontból felbecsülhetetlen értéke mellett van egy erkölcsi értéke is: emléket állít azoknak a kollégáknak, akik halálukkal eltűnnek véglegesen a szemünk elől, mert nem voltak vezetők, nem kaptak kitüntetések, nem folytattak irodalmi tevékenységet, de talán a legfontosabbat tették, mert egy életen át tartó munkájukkal a tő mellett szolgálták az erdőt, a jövő generáció érdekeit.

A szerző ennek a hiánynak a pótlását kezdte meg munkájával, amikor a máramarosi magyar erdőgazdálkodás közel egy évszázados munkáját törekedett hitelesen bemutatni, nagy fáradsággal gyűjtve össze a már kallódó okmányokat, alig elérhető visszaemlékezéseket, elveszettnek hitt filmeket és ezekkel ötvözve össze saját gazdag tapasztalatait, melyeket kárpátaljai szolgálata során szerzett.

Kárpátalja erdőgazdálkodása kiemelkedő helyet foglal el a magyar erdőgazdálkodás történetében és a múlt század második felében már az európai erdőgazdálkodás élvonalába tartozott, noha ez nemzetközileg egyáltalán nem volt ismert. Egy cseh egyetemi tanár, *Carel Mátyás* hívta fel a figyelmet erre a magyar szaksajtó hasábjain a hatvanas években, mert erkölcsi kötelességének érezte, hogy erről beszámoljon. Ő 1920-ban került Kárpátaljára, amikor Kárpátalját Csehszlovákiához csatolták, és ahol meglepve látta, hogy a kezdetleges erdőgazdálkodás helyett, amire számított, egy rendkívül fejlett erdőgazdálkodást talált a volt kincstári magyar birtokon, ahol az erdők korszerűen fel voltak tárva és a faanyagot részben tutajozással, részben keskeny-nyomtávú vasutakon szállították le a hegyekből, hosszúfában való közelítést alkalmaztak már akkor, az erdők fel voltak tárva cserkészutakkal, mindenütt korszerű erdészlakásokat talált, tehát az erdészeti

kultúra olyan színvonalát, melyre Csehországban is alig talál-
ni példát.

A csehszlovák gazdálkodást 1939-44 között újra magyar
gazdálkodás váltotta fel és ezalatt a kincstár hatalmas további
beruházásokat hajtott végre. Mindez annak a következménye
volt, hogy Kárpátalján, elsősorban Máramarosban, az erdők
jelentős része kincstári tulajdonban volt és a kincstár elsősor-
ban vagyongyarapító erdőgazdálkodást folytatott, amikor a
tőkés rendszer akkori sajátjaként elsősorban a fakereskedők
vállalati kitermelése volt az erdőhasználat fő formája és az
erdésznek csak hátrahagyott hatalmas tarvágások beerdősíté-
se volt a feladata. Itt a szállítás századokon át tutajozással
folyt, majd a múlt század végén kezdtek áttérni a keskeny-
nyomtávú vasutak építésére.

A szerző ennek a hatalmas átalakítási folyamatnak volt
egyik aktív vezetője és tapasztalatainak közlése az utolsó
lehetőség a magyar erdőgazdálkodás e fontos fejezete egy-
egy darabjának hiteles, élethű megőrkítésére.

A szerző anyagi támogatás, szerződés nélkül fogott évek-
kel ezelőtt a munkához; lelkiismeretére és barátai ösztönzé-
sére hallgatva méltó emléket állított a kárpáti magyar erdő-
szetnek.

Dr. Madas András

KIADJA:
A ZALAI ERDŐ- ÉS FAFELDOLGOZÓ GAZDASÁG
NAGYKANIZSA
FELELŐS KIADÓ: DR. VÁRHELYI JÓZSEF

BÁN ISTVÁN

Vizet a tölgynek!

A tölgy az elmúlt években Magyarországon sajnos
száradni kezdett. Van azonban egy lehetőségünk, hogy
ezt megállítsuk. Tanulmányozzuk Bán István: Növényi
gyakorlati biofizika (Akadémia Kiadó, Budapest, 1989)
könyvét. Ennek a kérdésnek legfontosabb fejezete a 7.,
„biomágneses és bioelektromos jelenségek a növények-
ben”, 121–192. oldal. Ezzel a módszerrel egyrészt fel-
ismerhetjük a korai károsodást, másrésztől gyógyíthatjuk
a beteg fát a fa nedvességtartalmának növelésével. Ezek
szerint a beteg fának és erdőfoltoknak az optimális szintig,
öntözése ajánlott! – ha lehetséges.

BÁN ISTVÁN

Vezetői döntések előkészítése halmazok leképezésével a mező- és erdőgazdaságban

Az erdészeti biomatematikai alkalmazásaként az
FM Erdőrendezési Szolgálat Fejlesztési Osztályán
Bán István vezetésével évek óta folyik a hozamszabá-
lyozás-fejlesztési munka. Az első, matematikailag és
számítástechnikailag is egységes rendszerbe foglalt
országos hozamszabályozás 1984-ben készült el. Az
utóbbi időben az erdőrendezés legjobb szakembereit
kérte fel a közös fejlesztés folytatására. Így Bacsa
Árpád, Hornyánszky Antal, dr. Papp Tivadar, dr. Péti
Miklós, Szabó Péter, id. Kopányi Imre, Kolozs László,
Solti György, Szalai János vesz részt a Bán István
vezette fejlesztési munkában. Az általuk kifejlesztett
hozamszabályozási programcsomaggal a fejlesztési
osztály elvégezte az „országos összes” hozamszabá-
lyozást. Ennek eredménye szerint az elkövetkezendő
40 év országos összes véghasználatának fő jellemzője
– úgy hírlík –, hogy kezdetben a túltartott állományok
jelentős fatömeg pluszt adnak, a teljes 40 év alatt az
össz véghasználat lehetőség 10 éves összegei csökke-
nő tendenciát mutatnak és a fafajonkénti megoszlás
nagyot változik. Túlfeszített véghasználat jelei ismer-
hetők fel az EFAG-ok és a HM területén. Az eredmé-
nyek ellenőrzése és hitelesítése folyamatban van.

(Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989).

ERDÉSZETTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK VI.

1992

Dr. Csőre Pál: A tartamosság gondolata az erdőgazdálko-
dásban

Jérôme René: Harmincöt év után... Emlékezés Batta Ber-
talanra

Dr. Kollwenz Ödön: Elképzelések az erdészeti szakok-
tatásról 1919-ben

Jérôme René: Fényképes erdészeti propaganda 1945 után

Dr. Oroszi Sándor: Karcagi hétköznapi

Székelyhidyi István – Takács István: Sikeres és sikertelen
halhonosítási kísérletek Magyarországon

Dr. Csőre Pál – dr. Kollwenz Ödön: A magyar erdőbir-
tokossági erdők történetéből

Dr. Oroszi Sándor: Wagner Károly élete és munkássága

Jérôme René: AZ ERDŐ 1952–1990

Szerkesztette: dr. Oroszi Sándor.

Megrendelhető a szerkesztőnél.

Cím: Budapest 5. Pf: 129. 1367

**A 238. és a 240. oldal grafikáit
Berta Attila,
a füleki (Felvidék) gimnázium
4.A. osztályos tanulója készítette az
„ÍGY LÁTOM AZ ERDŐT”
pályázatra.**

A házi berkenye

Könyv egy elfeledett fafajunkról

Nemrégiben jelent meg Németországban *Kausch–Blecken von Schmeling* könyve a házi berkenyéről. (Der Speierling) Mivel ez a fajfaj szálanként még él nálunk is, érdemes a kitűnő német nyelvű könyv néhány fontosabb megállapítását idézve összefoglalást adni erről a hasznos, ám ma már egyre kevésbé ismert fafajunkról.

Első leírását az antik világban *Teophrastos* készítette el, nevét pedig a római tudósnak, *Cato Censorius*-nak köszönheti. Termésének gyógyhatására *Dioskurides* figyelt fel, majd a praktikus érzékű *Plinius* méltatta fájának sokféle célú használhatóságát. A középkor tudósai már nem foglalkoztak vele, szakirodalmi feljegyzés alig készült róla. Ma már csak szálanként találjuk, nemegyszer tekintélyes méretekkel. Magyarországi előfordulásait a soproni botanikus, *Kárpáti Zoltán* gyűjtötte össze, jórészt az ő közléséből ismerjük, hogy Budapesttől északra, közelebről meg nem jelölt helyen 25 éves példánya volt (ma már legalább 50 éves, ha még megvan), amely kiváló természetes újulatsokrot alakított ki maga körül. 1986-ban Budapest 100 km-es környezetében még 9 példányt ismertek belőle. A könyv fényképet közöl egy tekintélyes méreteket elért soproni példányáról is. Mivel sokféle haszonnal szolgálhat, és a természetes faji összetétel értékes eleme, helyes lenne felkarolnunk. Egyedi ültetésre is nagyon alkalmas, tájlesztettkai szerepe lehet. Jelentőségét növeli szárazság- és fagytüró képessége. Gyökérsarjakról könnyű felújítani. Termése sokoldalú hasznosítást kaphat. Nyersen fojtós hatású, ezért ajánlatosabb inkább erjesztés után pálinkának felhasználni. Nem szabad elfeledkezni arról, hogy a vad nagyon kedveli termését, ezért olyan helyeken mindenképpen nagyobb helyet kell kapnia, ahol vadgazdálkodást folytatnak.

dr. Szodfridt István

Igmándi Z.: **A magyar erdők taplógombái** – Akadémiai Kiadó, ár: 200 Ft.

Az utóbbi évtizedekben erdészeti szakirodalmunkban monografikus művek alig-alig jelennek meg. Ezért is öröndetes, hogy *Igmándy Zoltán* professzor, a hazai taplófélek legavatottabb ismerője vállalkozott egy hézagpótló mű megírására. A korlátozott terjedelem miatt sajnos a Magyarországon előforduló taplók mintegy 40–45%-a kerül csak bemutatásra. Az általános bevezetőben a taplófélek alaktanáról, biológiájáról, rendszertanáról, valamint gyűjtési és tárolási lehetőségeiről kapunk ismereteket. Jól szerkesztett határozókulcs segít a hazai fajok családjainak és nemzetségeinek beazonosításában. A részletes rész igen tömören ismerteti a fajokat, előfordulásukat, kártételüket, ahol fekete-fehér és színes fényképek segítik a jobb felismerést. Az erdészeken kívül remélhetően a természetkedvelő emberek érdeklődését is felkelti a könyv e gazdaságilag fontos és jelentős gombacsoport iránt.

Ref.: Bartha Dénes

Bocsánat!

Elnézést kérek az *Erdészeti Lapok* olvasóitól, és elsősorban *Jérôme Renétől*, a *Vadászélmények* c. cikk szerzőjétől, hogy a júniusi lapszám 193. oldala hibásan jelent meg, és így azon az oldalon sajnálatos módon élvezhetetlenné vált az írás. A hibát figyelmetlenségem okozta, mert a számítógépes tördelés során átlapoztam azon az oldalon, így a hibákat nem vettem észre.

Megértésüket köszönöm:

Sági Margit, tervező szerkesztő.

Erdőgazdálkodás számokban

Az Erdészeti és Faipari Egyetem Jegyzetsokszorosítója a közelmúltban a fenti címmel jelentette meg kézirat formájában dr. Várhelyi István ny. egyetemi tanár jegyzetét. Az oktatási segédletnek szánt 138 oldalas kiadvány az erdészeti politikus, illetve a gyakorlati szakember számára egyaránt segédeszközzül szolgálhat ágazatunk elemzéséhez, tanulmányozásához.

A kiadvány a Trianon utáni államterületre vonatkozóan 1920-tól kezdődően ismerteti a legfontosabb ágazati adatokat; az erdőterületet, az erdőszültséget, a fakitermelések, erdősítések, fásítások stb. alakulását. Minden lehetséges esetben a legrövidebb időtartamra tárgyalja az alakulását, a változásokat (néhány évtized esetében tehát pl. éves bontásban is).

A jegyzet négy fő részből áll, az első az országos „mindösszesen” adatokat, a második az állami erdőgazdálkodás országos számait, a harmadik a „nem államerdészeti” országos adatokat – a II. világháború utáni időkre vonatkozóan tehát az állami gazdaságok, kombinátok, illetve a mezőgazdasági termelőszövetkezetek országos szektor-adatait is, végül a negyedik rész megkülönböztetetten a Nyugat- és Észak-Dunántúl mint gazdasági térség, egyúttal az MTA Veszprémi Akadémiai Bizottsága jelenlegi működési területe regionális számsorait tartalmazza.

E hiánypótló művet nagy haszonnal forgathatja, elemezheti valamennyi kolléga.

Bolla Sándor

ROVATSZERKESZTŐ:
BARATOSSY GÁBOR

Az erdővédelmi szakosztály 1992. június 16-án a kaszói erdőgazdaság területén tartotta ez évi első rendezvényét. Az egynapos program jó alkalom volt, hogy – túl az erdővédelmi szakmai kérdéseken – a kaszói erdőgazdaság tevékenységével is megismerkedjünk. A sokszor és általában a vadászattal kapcsolatban emlegetett kaszói erdő igazi értékeit is láthattuk.

A szakosztály tagjai a rendezvény előtti percekben érte-

sültek a szomorú hírről: Takács István a szombathelyi erdőgazdaság éppen nyugalomba vonuló erdővédelmi szakspecialistája, a szakosztály alapító tagja, valamennyiünk Pista bácsija váratlanul elhunyt.

Dr. Varga Szabolcs szakosztályelnök megnyitóját után Szabó Vilmos főmérnök a házigazdák nevében köszöntötte a mintegy 50 fős szakközönséget. Ismertette a gazdaság szakmai tevékenységét, eredményeit és a jövőre vonatkozó elképzeléseket. Ezután Máté Zoltán erdőművelő vette át a szót és bemutatta a gazdaság erdővédelmi tevékenységét, kiemelve az 1992 évi tavaszi helikopter-es gyomirtási feladatokat. Az előadást a kivitelezésről készült videofilm tette szemléletessé.

A terepi bemutató során láthattuk az egyes kezelések (*GAL-LANT-LONTREL-NABU-S és kombinációik*) eredményességét. Az egyes kezelésekhez kapcsolódó gyomflóra-felvételeket Koltay András, az ERTI munkatársa ismertette.

Külön téma volt a szombathelyi erdőgazdaság, a nyergesújfalui VISCOSA Gyár és az ERTI közös fejlesztésében megszületett *téli és nyári vadriasztó szerek* bemutatása. Ács Ottó, a VISCOSA főmérnöke adott tájékoztatást a készítményekről.

További napirendi pont volt a cserebogárpajor elleni védekezésben alkalmazható *granulátumszóró* bemutatása. Sashalmi Miklós pagonnyerdész ismertette az általa kifejlesztett, a szárnyas mélylázítóra szerelt adaptert.

A terepi bemutató befejező témája volt a *nagyfenyőormányos* (*Hylobius abietis*) elleni védekezés. *Hegedűs Péter*, az ERTI munkatársa bemutatta az ugyancsak közösen kifejlesztett (Szombathelyi EG, VISCOSA, ERTI) *Hylobius-pohárcsapidát és illatanyagkombinációkat*.

A szakmai nap zárásaként *Törőcsik Pál*, a DEFENZOR GMK és az AVENARIUS cég képviselőjében bemutatta a *legújabb UL V permetezőgépeket*, a VELPAR granulátumot és egy új granulátumszóró gépet. A DEFENZOR GMK végezte egyébként a helikopter-es permetezéseket a tölgyfelújításokban.

Dr. Tóth József

A pilisi helyi csoport a valkói erdészet területén rendezte meg a hagyományos, erdészetek közötti „jelölő verseny”.

Az egyéni versenyben az eredmények a következők voltak:

1. helyezett ifj. Bergmann Károly, Visegrád
2. helyezett Czita Gábor, Ráckeve
3. helyezett Németh Béla, Pilismarót

A csapatversenyben bajnai erdészetünk végzett az első helyen, második a visegrádi, harmadik a pilismaróti erdészet. Minden résztvevő nagyfokú szakmai hozzáértéssel tett tanúságot. Köszönet a valkói erdészet dolgozóinak a kitűnő szervezésért.

A XVIII. sz.-i Visegrád környéki erdőgazdálkodás címmel *dr. Magyar Eszter* (Agrártudományi Egyetem Gödöllő) nagy érdeklődést kiváltó előadásán az erdészeken kívül a visegrádi Mátyás király Múzeum munkatársai is résztvettek.

Az előadó ígéretet tett arra vonatkozóan, hogy a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság területét érintő XVIII. sz.-i erdőgazdálkodási, természetvédelmi és finanszális kérdésekről egy összefoglaló tanulmányt bocsát rendelkezésünkre.

A közjóléti szakosztály Budapesten tartotta a kihelyezett szakosztályülést, ahol a budai–pesti erdők felújítási gondjaival, az erdők fokozott közjóléti szerepével ismerkedtek a résztvevők.

A kétnapos szakosztályülés a szokványostól eltérően video- és diavetítéssel fejeződött be.

A közjóléti szakosztály 1992. június 4–7-ig Prága–Óriás hegységben tanulmányutat szervezett. A tanulmányúton 30 fő vett részt. A szakmai programot a trutnovi erdészeti iskola tanára szervezte. A résztvevők megismerkedtek az Óriás-hegységben kialakult katasztrófális erdőpusztulással, amit nagyrészt a környezetszennyezés okoz (cseh–német–lengyel iparvidék).

A „Kő és az élet” c. szakmai kiállítást a vrchlabi múzeumban tekintették meg, ahol az Óriás-hegység kialakulásán keresztül egy tágabb ökológiai szemléletre kívánják nevelni a látogatókat. A kellemetlen időjárás ellenére is nagy élményt nyújtott az anderspachi homokkő sziklákból álló természetvédelmi terület bemutatása.

A tanulmányút felejthetetlen élmény volt.

Baranyi Katalin

A Madarak és Fák Napját a Csongrád megyei csoport május 23-án tartotta a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 37-es csoportjával közösen.

A helyszíneken egyesületi tagok várták a látogatókat és szakmai ismertetést, vezetést adtak. A Kisteleki Kábelgyár autóbusszával 60 általános iskolai tanuló látogatta meg a Fehértót, a Vadasparkot és a Fűvészkeretet.

Sere Ferenc

Új belépő: Kaiser Gyula, Kaposvár, Kovácsné Schulteis Margit, Tamási.

Kaán Károly emléktábla-avatás Nagykanizsán

A nagykanizsai csoport szervezésében 1992. május 22-én délelőtt, Kaán Károly születésének 125. évfordulója alkalmából emléktáblát avattak. Az avatásra a Battyhány Lajos Gimnázium falánál került sor, ahol Kaán Károly tanulmányait végezte. A Himnusz elhangzása után avatóbeszédet mondott Dauner Márton, az FM Erdészeti és Faipari Főosztályának vezetője, méltatva a nagy magyar erdészpolitikus munkásságát. Az emléktábla leleplezését a gimnázium diákjainak rövid műsora követte, s a Szózat elnéklése fejezte be.

A rendezvény keretén belül a megjelentek megtekintették a Thury György Múzeum „Erdő és ember Zalában” című állandó kiállítását.

Délután „Kaán Károly természetvédelmi munkássága és a természetvédelem mai helyzete” címmel Keszthelyi István nyugalmazott minisztériumi főosztályvezető tartott előadást, amit a gimnázium diákjainak természetvédelmi vetélkedője követett.

Az eredeti programtól eltérően, engedve a kérésnek, Dauner Márton főosztályvezető úr délután tájékoztatót tartott aktuális kérdésekről. Ismertette az erdőtörvény előkészítésének jelenlegi helyzetét, kitért az egységes államerdészeti szervezet, a „Nemzeti Vállalat”-tal kapcsolatos elképzelésekre is. Rámutatott az új erdő-állomány-gazdálkodási koncepció szükségességére. Végül a főosztályvezető a jelenlévők kérdéseire válaszolt.

A nagy érdeklődést jelezte, hogy a tájékoztatóra a távolabbról érkezett vendégek közül is számosan ittmaradtak. Bár a hallgatóság szívesen hallott volna több konkrétumot, a tájékoztató így is igen hasznos volt.

Páli Miklós

FELHÍVÁS

Tájékoztatjuk az érdeklődőket, hogy 1992 őszétől a következő szakmémóki szakokat indítjuk:

- Tájérendező és környezetvédelmi
- Természetvédelmi
- Faanyagvédelmi

Továbbá felhívjuk figyelmüket, hogy ez évben is augusztus 24–28-ig megrendezésre kerül – a FORUM – a hagyományos Soproni Nyári Egyetem, természet–környezet–építészet témakörökben.

Bővebb felvilágosítás: Erdészeti és Faipari Egyetem
Tanulmányi és Továbbképzési Osztály
Sopron 9401 Pf: 132.
Telefon: 11–100
Fax: 11–103

Az OEE budapesti FM csoportja kiskunsági tanulmányúton vett részt a kecskeméti OEE csoport titkárának, Bogrnár Gábornak a szervezésével, ahol először a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságán *Tölgyesi István* igazgatóhelyettes tartott számukra tájékoztatót. Diaképekkel, illetve kisfilmvetítéssel is színesítette értékes előadását. Kérdésekre válaszolt. Az eszmecsere során kitűnt, hogy többségében *közösek a környezetvédők és az erdészek törekvései.*

Nem talált egyetértésre a Nemzeti Park azon törekvése, hogy a védett területek véghasználatra kerülő, nem őshonos fenyvesei helyét nem kívánják felújítani. Megjítelésünk szerint az első generációs fenyvesek előkészítették a területet az őshonos hazai nyárák számára. Így felesleges évszázadokat várni a szukcesszióra.

A passzív erdővédelem helyett az *erdészek mindenhol az aktív természetvédelmet szeretnék megvalósítani.*

A környezetvédők által vitatott ún. „ültetvényerdők” is a fenti elvet szolgálják. Faalapanyag-hozamuk ugyanis elősegíti, hogy az ún. természetközeli erdőkben a természetvédelmi szempontok kiemelt figyelembevételével gazdálkodhassunk.

A tanulmányút második megállóhelye az ún. „Benkő-domb” volt. Csodálatos kilátás nyílik innen a kecskeméti zöldövezeti létesítményekre, törendszerekre, az alakuló arborétumra. E korábban porfészeknek titulált város kiváló szakembereinek áldozatkész munkája által kezd az Alföld oázisává válni.

Az aranyat érő májusi zápor megakadályozta ugyan az arborétum tanulmányozását, de az előzőekre tekintettel ezt nem vettük zokon.

Innen Bugacra utaztunk, ahol is Horváth Laci bácsi mutatta be természetátalakító életművét, a futóhomokon létesített kiváló erdősítéseket.

A jóízű ebédet követően lehetősége volt az érdeklődő résztvevőknek az „Alföldfásítási Múzeum” tanulmányozására. Terepjáró gépkocsikkal elvittek bennünket a legeltetések elmaradása miatt veszélyeztetetté váló ősborkás megtekintésére is.

A számos helyről összesereglett mintegy 50 kolléga gazdag élményekkel búcsúzott a vendégszerető KEFAG képviselőitől. Ezúton is megköszönjük a körültekintő szervezést, az értékes előadásokat, a feledhetetlen látnivalót.

Napi munkánk során mi is arra törekszünk, hogy a tanulmányút tapasztalatait hasznosítva szebbé, egészségesebbé tegyük környezetünket.

Virág János

Az OEE egri helyi csoportja egész napos tanulmányutat szervezett az üzemi összekötők részére 1992. május 15-én a Pilisbe.

A program első részeként az egyesület Csillag-völgyi könyvtárát tekintettük meg, *Riedl Gyula* szakavatott vezetésével.

Ezt követően Tahiban találkoztunk *Koncz Antal* visegrádi kerületvezető erdőszel, aki a kerületéről adott szemléletes keresztmetszetet. Munkáját jól sikerült természetes felújítások, szépen karbantartott erdei rétek és a visegrádi fűvészkert dicsérik. A résztvevők meggyőződhetnek arról, milyen jó hatással van az erdőre a kerületvezetői rendszer, ahol minden munkáért – a vadászatot is beleértve – egy személy felel. Délután *Zambó Péter* erdőművelési műszaki vezetővel a szentendrei erdőszet területén új típusú elektromos vadkárrelhárító kerítést, illetve annak védelmében szépen fejlődő tölgy-felújítást tekintettük meg. A következő állomásnál – egy állomány alatti cseresfelújításnál – élénk vita bontakozott ki a vendégek és vendéglátó között a cser-felújításról. E vita azonban nem zavarta meg azt, hogy tanulmányutunkat fehér asztal mellett zárjuk.

Végezetül ezúton is megköszönjük vendéglátóinknak a hasznos programot.

Garamszegi István

1992. április 24-én, 68 éves korában nyugdíjba vonuló **Fekete János** kékedi kerületvezető erdőszelől búcsúztak kollégái, főnökei és barátai a telkibányai erdőszetgunyakúti erdőszékházánál. Fekete János 38 évig szolgált az erdőszetnél mint kerületvezető erdőszet, állandóan az ún. Kékedi kerületben, de ide tartozott Pányok és Abaújtár, illetve kis területe a telkibányai község határára is. Az elkészülésén 40 fő vett részt.

Mester László

A makkoshotycai erdőszetlelműnél 1992. május 8-án a sárospataki erdőszet újramegalakulását ünnepelte a vállalat (BEFAG) vezetése és az újraalakuló sárospataki erdőszeti igazgatóság. Az ünnepségen részt vettek az erdőszet nyugdíjas dolgozói is, akiket külön kis ajándékkal jutalmazott *Pálmai István* erdőszeti igazgató. Az ünnepségen megjelentek Sárospatak, Makkoshotyka, Herceggút polgármesteri hivatalának képviselői és a sárospataki üzemek képviselői.

Mester László

Halálozás

Gombás Gyula okleveles erdőmérnök, a Kaposvári Erdőfelügyelőség területrendezési főfelügyelője, szakszervezeti titkára 53 éves korában autóbaleset következtében elhunyt.

Erdőmérnöki oklevelét 1962-ben szerezte meg. Ezt követően 1968-ig a kaposvári erdőrendezőségénél üzemtervezőként dolgozott. 1968–73 között a pécsi erdőrendezőségénél erdőfelügyelő. 1973-tól újból Kaposváron erdőfelügyelőként, később területrendezési főfelügyelőként dolgozott haláláig.

Munkájával nagymértékben hozzájárult Somogy megye közjóléti létesítményeinek építéséhez és fenntartásához.

Munkáját mindig pontosság és szakmaszeretet jellemezte. Nyugodt, kigyensúlyozott magatartásáért munkatársai tisztelték és szerették.

Családtagjai, munkatársai, barátai és tisztelői 1992. június 12-én mély részvétellel kísérték utolsó útjára Kaposváron a Keleti temetőben.

Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Sörnyei Sándor

A lapban megjelent cikkek szerzői

Anda István	erdőmérnök	Visegrád
Bartha Dénes	EFE	Sopron
Bordács Sándor	erdőmérnök	Sopron
Erwin Niesslein	prof.	Freiburg
Gera Pál	FIDESZ	Budapest
Guth Zsolt	THECOME-GRUPP	Budapest
Horváth László	ny. erdőmérnök	Bugac
Jérôme René	ny. erdőmérnök	Budapest
Kollwenz Ödön	ny. erdőmérnök	Pécs
Kovács Gábor	OEE	Nyíregyháza
Kovács Gáborné	EFE	Sopron
Láng István	MTA	Budapest
Lovász Csaba	FM	Budapest
Marjai Zoltán	ny. erdőmérnök	Budapest
Mester László	erdőmérnök	Sárospatak
Óvári Ilona	erdőmérnök	Pétervársára
Papp Tivadar	erdőmérnök	Pécs
Pápai Gábor	OEE	Budapest
Szaniszló Gáborné	tanár	Tolcsva
Szedlák Tamás	EFE	Sopron
Szélessy György	erdőmérnök	Zalaegerszeg
Szili Dorottya	tanuló	Székesfehérvár
Szodfried István	EFE	Sopron
Tóth Béla	ERTI	Püspökladány
Vida Gábor	ELTE	Budapest

az alábbi tevékenységekkel áll a vállalatok rendelkezésére:

- gazdasági társaságok szervezése
- vagyonértékelés
- társasági szerződés, szindikátusi szerződés elkészítése
- befektetési partnerek keresése
- munkavállalói és vezetői kivásárlás szervezése
- privatizáció lebonyolítása
- vállalati stratégiák, válságkezelési programok kidolgozása
- csődeljárás lebonyolítása
(kilábalási terv, egyezség a hitelezőkkel)

Érdeklődni: Vidovszky Ferenc vezérigazgatónál
tel/fax: 153-3032

Riverside Budapest Kft. 1055 Bp. Markó u. 1/a. tel: 111-5301
Riverside Company New York City Office, tel: 212-932-0510

GEMENC EXPO
Vásárszervező és
Kereskedelmi
Egyéni
Cég
Szekszárd

Szakmai védnök:

WOODFAIR '92

Erdészeti és Faipari Szakvásár

Földművelésügyi Minisztérium
Ipari és Kereskedelmi Minisztérium

Tisztelt Hölgyem, Uram! Tisztelt Partnerünk!

Az 1992. október 15-19. között Szekszárdon a Gemenc Expo területén megrendezésre kerülő **WOODFAIR '92 - Erdészeti és Faipari Szakvásár** lehetőséget biztosít a hazai és a külföldi kiállítóknak - vállalatoknak, privat cégeknek - termékeik, gépeik, eljárásaik, korszerű technológiájuk, legújabb eredményeik bemutatására, piaci kapcsolataik szélesítésére.

A kiállítók, látogatók szakmai információkat kaphatnak a hazai magánvállalkozások helyzetéről és a műszaki, technológiai színvonal fejlesztésével összefüggő piaci lehetőségekről.

Az erdészet és faipar szakterületéről bemutatni kívánt árucsoportok a következők:

- fakitermelő és kiközelítő gépek
- erdészeti segédeszközök
- mobil gyártmányok (mobil fűrész stb.)
- fafeldolgozó gépek, szerszámok
- faipari kisgépek
- élezők, erdőgazdasági és fafeldolgozási gépek karbantartása és felújításának anyagai és eszközei
- faipari szárítók (mobil+üzemi)
- munkavédelmi ruházat, eszköz, gép faipari termékek

Speciális területek bemutatóit is tervezzük a vásár vendégei számára, úgymint:

- erdőtelepítő és -művelő gépek
- csemetekert-ápolás, -gépesítés eszközei

A vásárral egy időben **konferenciát, szimpóziumot, szaknapot** is kívánunk szervezni, ahol a szakemberek az aktuális kérdésekről tájékozódhatnak, illetve megvitathatják azokat.

A meghívottak körébe tartoznak a hazai vállalatokon, magánvállalkozásokon, illetve a privatizálás alatt lévő szervezeteken kívül a gazdaságilag fejlett nyugati országok prominens cégei, képviselői, valamint orosz, ukrán, belorusz, szlovák, román, szlovén, horvát, szerb szakemberek.

Várjuk jelentkezésüket.

Gemenc Expo

Dér István

Szekszárd, Nyár u. 8/B.

Levél cím: 7101 Szekszárd, Pf.: 228.

Telefon: 74/11-213, 19-211. Fax: 74/11-213, 19-211.

Erfaterv Kft

Nyerges Éva

Budapest, VII., Csengery u. 11.

Levél cím: 1400 Budapest 7. Pf.: 61.

Telefon: 12-27-605. Telex: 22-4141 efti-h. Fax: 12-14-071.